

Aktualizovaný strategický rámec **Česká republika 2030** s výhledem do roku 2050

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Aktualizace Strategického rámce *Česká republika 2030* vznikl v rámci projektu *Mechanismy prosazování udržitelného rozvoje ve státní správě*, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00014042.

Obsah

Vize: Česká republika v roce 2030.....	5
Manažerské shrnutí.....	6
Úvod	7
Smysl dokumentu a způsob jeho implementace	12
Struktura dokumentu	14
Principy udržitelného rozvoje	15
Lidé a společnost.....	19
Hospodářský model.....	43
Odolné ekosystémy	67
Obce a regiony	77
Globální rozvoj.....	97
Dobré vládnutí	106
Indikátory	117
Seznam zkratk.....	118
Seznam literatury.....	119

Úvodní slovo

[Bude doplněno]

Vize: Česká republika v roce 2030

Česká republika je v roce 2030 demokratickým, právním státem založeným na respektu ke svobodě a občanským, politickým, hospodářským a sociálním právům svých obyvatel a rozvíjejícím svou kulturně danou identitu. Udržitelný rozvoj České republiky je poměřován zvyšováním kvality života každého jednotlivce i společnosti jako celku. Naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat ty své. Stát a veřejné politiky aktivně a cíleně pomáhají zlepšovat kvalitu života populace. Respektují přírodní a územní limity, chrání biologickou rozmanitost a přispívají k naplňování dekarbonizačních cílů prostřednictvím spravedlivé transformace. Cíleně také napomáhají dosažení těchto hodnot jinde ve světě. Česká republika je soudržnou, aktivní a podnikavou společností rovných příležitostí, která minimalizuje strukturální a sociální nerovnosti. Společnost a struktury rozhodování jsou odolné a pružné, schopné včas rozpoznat možná vývojová rizika a racionálně reagovat na neočekávané změny a měnící se dynamiku globálního vývoje. Odolnost společenských vazeb a struktur a věcné řešení problémů jsou posilovány diskusí a dohodou.

Manažerské shrnutí

[Bude doplněno]

Úvod

1. *Česká republika 2030 s výhledem do roku 2050* je strategickým rámcem, který udává směr, jímž by se rozvoj naší země a společnosti měl vydat v příštích desetiletích. Jeho naplňování by mělo zvýšit kvalitu života v České republice a nasměrovat naši zemi k rozvoji, který bude udržitelný po sociální, ekonomické i environmentální stránce.
2. Dokument vytváří základní rámec pro ostatní strategické dokumenty na národní, krajské i místní úrovni. Nemůže a nechce nahradit sektorové dokumenty. Vzhledem k propojení s těmito dokumenty však ukazuje oblasti, které jsou z hlediska dlouhodobého rozvoje České republiky rozhodující. Konkrétní kroky směřující k naplnění cílů jsou v gesci příslušných ministerstev a Úřadu vlády České republiky. Je žádoucí, aby se uskutečňování cílů České republiky 2030 promítlo do krajských a obecních politik i každodenního života všech obyvatel. Strategický rámec není určen pouze veřejné správě. K aktivnímu podílu na jeho naplňování jsou zváni a vybízeni všichni občané a občanky, firmy, sociální partneři, či neziskové organizace.
3. *Česká republika 2030* je součástí společného úsilí o udržitelný rozvoj Evropské unie a zároveň příspěvkem České republiky k naplňování globálních Cílů udržitelného rozvoje přijatých Organizací spojených národů v roce 2015. Tyto globální cíle jsou společné, každý stát ale s ohledem ke svým specifikům rozhoduje o tom, jaký konkrétní obsah mají mít a jakou konkrétní cestou jich lze dosáhnout.
4. *Česká republika 2030* vychází ze dvou hlavních přístupů – kvality života a udržitelnosti. Perspektiva kvality života nám připomíná, že pokrok ve společnosti nelze hodnotit pouze ekonomickými ukazateli. Například HDP roste i v případě, kdy stojíme v dopravní zácpě a spotřebováváme benzín – příspěvek ke kvalitě života je však přinejmenším sporný. Kromě makroekonomického hlediska musíme brát v potaz také jednotlivce, rodiny a společenství a různé aspekty jejich vzájemné interakce. Kvalita života předpokládá investice do lidského potenciálu, který je základem pro rozvoj.
5. Princip udržitelnosti nám připomíná, že rozvoj společnosti ovlivňují fyzické limity planety a krajiny. Většina přírodních zdrojů je konečná, jejich nadměrné čerpání proto může naši společnost poškodit a je v podstatě rozvojem na dluh. *Česká republika 2030* akceptuje, že člověk je součástí přírody; soustřeďuje se však na lidi a jejich potřeby. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí říká, že „udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“.
6. Perspektiva udržitelného rozvoje se v posledních letech stala významným názorovým proudem politické debaty v Evropě i ve světě. Řeší totiž palčivé výzvy současného světa, jimiž jsou změna klimatu, demografické změny, ztráta úrodné půdy či prohlubující se nerovnosti. Stará se také o narůstající propojování současného světa, v jehož důsledku je nutné vnímat svět v souvislostech, a brát ohled na zodpovědnost každého státu vůči globálnímu společenství. Současně s tím roste i riziko *greenwashingu*, neboť z hlediska produktů a služeb je udržitelnost chápána zejména ve své environmentálním rozměru.
7. Téma bezpečnosti chápe *Česká republika 2030* jako součást obecnějšího problému odolnosti společenských a ekologických systémů. Udržování bezpečnosti v užším slova smyslu – řešení problémů obrany a mezinárodní bezpečnosti či problémů, jakými jsou šíření

zbraní hromadného ničení, organizovaný zločin a kriminalita obecně, terorismus nebo extremismus – je koncepčně dostatečně pokryto existujícími strategickými materiály, na jejichž základě se provádějí potřebné kroky. Z hlediska udržitelného rozvoje jde však spíše o dvojsložkovou odolnost. První složkou je odolnost vůči různým šokům, resp. kapacita k předvídání a zvládnutí krizových situací, ať už krizových situací původu přírodního, nebo lidského. Tato kapacita je univerzálním doplněním identifikovaných bezpečnostních hrozeb, stávající aktivity v oblasti bezpečnosti ji reflektují, a *Česká republika 2030* ji proto jen zařazuje do kontextu udržitelného rozvoje. Druhou složkou je odolnost v podobě široce pojaté prevence na straně jedné a nástrojů adaptace na změny a změn zavedených postupů na straně druhé. Tento rozměr odolnosti je v *České republice 2030* (ve srovnání s aktuálními strategickými materiály z oblasti bezpečnosti) posílen

Globální kontext a trendy

8. Svět v roce 2023 není stejný jako v roce 2017. Optimismus roku 2015, kdy byly přijaty Cíle udržitelného rozvoje i Pařížská dohoda, byl převrstven mnoha zkušenostmi a krizemi. V uplynulém desetiletí došlo k rychlému nárůstu počtu závažných a vzájemně provázaných hospodářských, environmentálních, sociálních a geopolitických krizí, které mají závažné důsledky pro vyhlídky zemí na udržitelný rozvoj. Podle letošní zprávy o pokroku v dosahování Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) generálního tajemníka OSN Antonia Guterrese je ze 140 hodnocených podcílů SDGs (z celkových 169) pouze 12 % na cestě k jejich dosažení, 50 % těchto podcílů nesměruje k jejich dosažení a 30 % je dokonce pod úrovní hodnot z roku 2015. Podobných výsledků dosahují i země OECD¹ a EHK OSN.² O něco optimističtější obrázek nabízí jen zpráva Eurostatu, podle níž státy EU dosáhly největšího pokroku při zajišťování důstojné práce a hospodářského růstu (SDG 8). Významného pokroku bylo rovněž dosaženo při plnění cílů snižování chudoby (SDG 1) a zlepšování rovnosti žen a mužů (SDG 5). Největší výzvu naopak představují změna klimatu a její dopady (SDG 13), ochrana biodiverzity (SDG 15) a podpora mezinárodního rozvoje (SDG 17).³

9. Ovlivňování globálních i národních cílů ovlivnily hospodářské, sociální a finanční důsledky pandemie Covid-19, kaskádové dopady ruské agrese proti Ukrajině na světovou ekonomiku v energetice, hospodářském růstu, potravinové bezpečnosti i akcelerující změna klimatu. Stav dnešního světa proto zachycují pojmy jako vícečetná krize (*polykrize*), planetární meze (*planetary boundaries*) či body zlomy (*tipping points*), které doprovází nárůst společenských nerovností a pokles důvěry ve vlády a veřejné instituce.⁴

---

¹ OECD (2022) *The Short And Winding Road To 2030*, s. 11. Státy OECD jako celek dosud dosáhly 10 ze 112 cílů, u kterých lze měřit výkonnost, u dalších 18 (především těch, které se týkají zajištění základních potřeb a implementace nástrojů a politických rámců). Naopak 21 podcílů má je splnění daleko a státy ani nejsou na cestě jich dosáhnout.

² UNECE (2023) *Growing Challenges for Sustainable Development: Can the UNECE Region Turn the Tide in 2023?*. Na základě letošního hodnocení je odhadováno, že region EHK OSN zahrnující Evropu, severní Ameriku, Rusko i Střední Asii, dosáhne do roku 2030 pouze 21 cílů (18 % měřitelných cílů). To je o 5 méně než v loňském roce. U 79 cílů (nárůst z loňských 64) je třeba pokrok urychlit a u 15 cílů (stejně jako loni) je třeba současný trend zvrátit.

³ EUROSTAT (2023) *Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context 2023 edition*.

⁴ „Zlomové body lze považovat za 'body, z nichž není návratu' v zemském systému. Na rozdíl od jiných klimatických dopadů nelze překročení bodů zvratu v souvislosti s klimatem později odvrátit dalšími opatřeními. Bylo rozlišeno devět takových bodů zvratu, nicméně tento seznam není vyčerpávající, protože mnoho dalších částí zemského systému má potenciál vykazovat chování v bodě zvratu. I když vlády dodrží cílové rozmezí teploty 1,5-2 °C

10. Možnost, že častější a vzájemně propojené krize se mohou stát určujícím rysem vládnutí na všech úrovních, vyžaduje zintenzivnění úsilí o posílení schopností vlád řešit protichůdné a nezamýšlené vedlejší účinky a zvládat naléhavé krátkodobé potřeby a zároveň pokračovat v plnění globálních závazků. Zároveň přirozený důraz na krizové řízení může vést k oslabení koherence politik a krátkodobé problémy jakým je například inflace. Soustředění úsilí a zdrojů na zvládnutí krizí může vést k rezignaci na snahu řešit „zapeklité problémy“ (*wicked problems*) je možné řešit pouze strukturálními změnami a globálním úsilím. Agenda 2030, i přes neutěšený stav plnění v polovině svého plnění, tak zůstává jediným globálně sdíleným a politicky odsouhlaseným rámcem pro politiky založené na informacích a důkazech.

11. Podle nejnovější *Zprávy o globálních rizicích* je více než polovina hrozeb v desetiletém výhledu spojena se zhoršováním stavu životního prostředí (nedostatečná klimatické politiky v oblasti mitigace i adaptace, přírodní katastrofy a extrémní počasí, ztráta biodiverzity i růst nedostatku přírodních zdrojů), které mohou být jednou z příčin masové migrace.⁵ Negativní vývoj v ochraně biodiverzity může podkopat pokrok až k 80 % podcílů SDG 1 (Konec chudoby), 2 (Konec hladu), 3 (Zdraví a kvalitní život), 11 (Udržitelná města), 13 (Klimatická akce), 14 (Život ve vodě) a 15 (Život na souši).⁶ Jen v eurozóně je více než 70 % ze 4,2 milionu podniků vysoce závislých na alespoň jedné službě související s přírodou, jako je opylování, čistá voda, zdravá půda nebo dřevo.⁷

12. Řešení a zmírňování těchto globálních systémových rizik, jež ohrožují celek, ne pouze jednotlivé části, budou patrně doplňovat a ztěžovat i hospodářské konfrontace globálních velmocí vedoucí k oslabování mezinárodního práva a obchodu založeného na pravidlech, a rozvolňování společenské soudržnosti. Postavení střední třídy v nejvyspělejších státech světa se v posledních třech dekádách nezlepšuje. Reálné příjmy stagnují či klesají, životní náklady rostou a sociální mobilita funguje spíše sestupným směrem.⁸ Globálně i v EU se zhoršují vyhlídky mladých, přestože jsou lépe vzdělaní, mají méně disponibilního příjmu než generace před nimi, a jsou rovněž více ohroženi chudobou a nedostupností bydlení.⁹

13. I když byl dosavadní vývoj vykreslen s důrazem na rizika a výzvy, nelze přehlížet ani dosavadní úspěchy. Za ně lze považovat rychlou dynamiku na poli tzv. udržitelných financí, v prostředí České republiky nejčastěji spojovaných s taxonomií pro udržitelné finance EU, která necpohybně souvisí s růstem škod v důsledku klimatických extrémů. Udržitelné finance představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů, jehož rozvoj by měl přispět k efektivnějšímu financování rozvoje a divestici škodlivých aktivit.

14. Taxonomie je pouze jednou součástí *Zelené dohody pro Evropu*, již lze jako celek považovat za transformativní program, který se dotkne všech oblastí lidského života. Úspěšné zvládnutí tranzice se neobejde bez budování mezinárodních partnersví za účelem posílení strategické autonomie, diverzifikace zdrojů, řádné správy (*due diligence*) a lepšího mapování

---

stanovené Pařížskou dohodou, stále existuje značná šance, že dojde ke kritickým bodům zvratu v klimatickém systému; při současné úrovni oteplování pravděpodobně dojde k šesti bodům zvratu. Mezi tyto body zvratu patří rozpad grónského a západoantarktického ledového příkrovu, zničení korálových útesů v nízkých nadmořských výškách a rozsáhlé náhlé tání permafrostu.“ OECD (2022) *Driving Policy Coherence in Times of Crisis: Practices and Tools to Accelerate Progress on the SDGs*, s. 7, dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/driving-policy-coherence-for-sustainable-development_a6cb4aa1-en.

⁵ WEF (2023) *Global Risk Report*.

⁶ IPBES Global Assessment (2019)

⁷ Evropská komise (2023) *Strategic Foresight Report*

⁸ OECD (2019) *Under Pressure: The Squeezed Middle Class*.

⁹ Evropská komise (2023) *Strategic Foresight Report*

a pochopení globálních hodnotových řetězců a dopadů, který evropská produkce hraje ve výrobě i spotřebě, a jejich dopadu na třetí státy (*spillover effects*).

15. Zásadní výzvou, která podmiňuje úspěšnou politiku udržitelného rozvoje, je schopnost pracovat s nejistotou, komplexitou, nestabilitou a nejednoznačností. Udržitelnost demokratického modelu vládnutí bude tedy záviset na schopnosti vlád předvídat budoucí šoky a reagovat na ně a účinně řešit globální výzvy. Posílení schopnosti vlád řešit globální výzvy integrovaným způsobem by se proto mělo stát prioritou ve všech politických odvětvích a na všech úrovních veřejné správy.

16. Řízení opatření k řešení globálních výzev prostřednictvím budování důvěry v instituce a posilování naděje, že krize lze úspěšně překonat. Řešení jakékoli globální výzvy vyžaduje především stanovení agendy a zapojení zúčastněných stran a širší společnosti za účelem dosažení konsensu a řízení činností.

17. Je třeba vzít v potaz specifika české společnosti a hrozící epistemický rozpad, tedy ztrátu schopnosti komunikovat, popsat svět a jeho problémy a nalézat společný jazyk a řešení v době personalizovaného obsahu. To se projevují například v nedůvěře v budoucnost a autoritativní: ačkoliv Češi ve srovnání s jinými státy středovýchodní Evropy pociťují nejvyšší míru životní pohody, pociťují současně nejnižší míru odhodlání řešit krizovou situaci a vykazují vysokou míru beznaděje. Nevěří, že většina věcí, která se jim děje v životě, je spravedlivá a obávají se především finančního poškození (67 % značně a více). Důvěřují policii a ozbrojeným silám, ale nedůvěřují příliš médiím a vládě.¹⁰

18. Vytrvalé úsilí v budování odolné společnosti postavené na důvěře je založené na srozumitelnosti, pro níž je zásadní strategická komunikace, převídatelnosti a zapojování obyvatel do rozhodování počínaje místní úrovní a zvyšování zájmu o věci veřejné.¹¹ Současně je nutné kultivovat citlivost pro životní zkušenost utvářenou sociálními problémy. Lidé, kteří čelili exekucím, ztrátě bydlení a/nebo práce, věří v prospěšnost demokracie výrazně méně.¹² Nedůvěra ve stát je také přímým spouštěčem útěku do bezpečí nukleárních rodin, tedy preference individuálních řešení a snižování efektivity veřejných služeb a politik, což dále posiluje nedůvěru ve stát.¹³

Základní směry aktualizace strategického rámce

19. Časový horizont strategického rámce byl upraven tak, aby zohledňoval perspektivu roku 2050 tam, kde je to relevantní. Stalo se tak zejména s ohledem na cíle z oblasti klimatu, cirkulární ekonomiky a ochrany přírodní rozmanitosti, jež jsou ze své povahy dlouhodobé – týkají se zejména klíčových oblastí Hospodářský model a Odolné ekosystémy. Zároveň toto

---

¹⁰ NÁRODNÍ INSTITUT SYRI (2023), Společenská odolnost, dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230622_Forum-udrzitelneho-rozvoje-2023/\\$FILE/FUR_Koubova.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230622_Forum-udrzitelneho-rozvoje-2023/$FILE/FUR_Koubova.pdf).

¹¹ Alespoň občasný zájem o politiku a politické dění deklaruje šest z deseti obyvatel: 23.2.1 Angažovanost občanů a zájem o politiku, dostupné z <https://www.sdg-data.cz/cr-2030/dobre-vladnuti/angazovanost-obcanu-a-zajem-o-politiku>; VLÁŠTNÍ EUROBAROMETR 529 (2023) Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility - Country Factsheets Czechia, dostupné z <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2652>.

¹² DANIEL PROKOP (2019), *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, pouličnímu a dalších výzvách české společnosti*, s. 31.

¹³ PAVEL POSPĚCH (2021), *Neznámá společnost*.

doplnění neznámá, že úkoly, které před námi stojí, pozbyly vážnosti či naléhavosti. Primárním horizontem, k němuž se cíle vztahují, je rok 2030.

20. Posílení provazby na Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) Agendy 2030 OSN. Provazba na SDGs je uvedena u každého odstavce, pokud existuje. Spolu s aktualizací ČR 2030 je navrženo zrušit samostatný materiál *Implementace Agendy 2030 OSN pro udržitelný rozvoj v České republice* z roku 2018, odstranit nejasnosti o vzájemném vztahu obou dokumentů a ukončit rovněž dvojkolejnost opatření. Ve spolupráci s Českým statistickým úřadem byly v rámci projektu *Mechanismy prosazování udržitelného rozvoje ve státní správě (2019 – 2023)* nejen aktualizovány indikátorové sady Agendy 2030 a *České republiky 2030*, ale došlo i ke snížení duplicit a překryvů mezi jednotlivými indikátorovými sadami. Všechny indikátory jsou dostupné na www.sdg-data.cz. Samostatný monitoring Agendy 2030 bude nadále probíhat na dvou úrovních – každoročně v rámci integrace SDGs do Evropského semestru a dále pro potřeby dobrovolných národního přezkumů.

21. Aktualizovaný strategický rámec klade na větší důraz na evropskou úroveň, zejména nové strategické dokumenty. Pandemie Covidu-19 i ruská agrese vůči Ukrajině ukázaly přínos koordinovaného postupu. Rovněž české předsednictví v Radě EU zanechalo nejen příznivý dojem v zahraničí, ale přineslo cenné zkušenosti s tvorbou a uplatňováním evropských politik.

22. Z klíčových oblastí doznala největších změn v pořadí druhá, *Hospodářský model*, do níž byla doplněna nová podkapitola o dekarbonizaci ekonomiky. V ostatních klíčových oblastech se jedná spíše o aktualizaci zastaralých dat a informací, doplnění nových témat a výzev či vypuštění již nerelavních tvzení, která se dílem ukázala být jako nesprávná (např. v přecenění některých trendů) či uvedená problematika je již blízko vyřešení a není nutné ji uvádět v zastřešujícím strategickém rámci.

Smysl dokumentu a způsob jeho implementace

Strategický rámec Česká republika 2030 (ČR 2030) představuje střešní rozvojový rámec ČR do roku 2030, s výhledem do roku 2050. Zároveň slouží jako základní převodník mezinárodního závazku, který má ČR vůči Agendě 2030 a Cílům udržitelného rozvoje OSN (SDGs). Dokument byl přijat v roce 2017¹⁴ a aktualizován v roce 2023. ČR 2030 pokrývá témata sociální, ekonomická i environmentální, současně také tři úrovně vládnutí, tedy mezinárodní, národní vč. fungování státní správy a regionální vč. fungování samosprávy.

ČR 2030 řídí tvorbu strategií veřejné správy a jimi je také primárně naplňován, hlavní odpovědnost za implementaci rámce mají z toho důvodu jednotlivá ministerstva. Případná „bílá místa“ v dosahování cílů (policy gaps) a oblasti, kde je třeba akcelarovat postup se pokrývají opatřeními samostatných implementačních plánů, jejichž vznik iniciuje Ministerstvo životního prostředí (MŽP).¹⁵

MŽP má rovněž za úkol zajišťovat základní meziresortní koordinaci naplňování ČR 2030. K tomu účelu mu slouží síť kontaktních bodů vznikla pro koordinaci implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj OSN v ČR (tzv. focal points)¹⁶ a Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR), RVUR slouží také jako hlavní platforma diskuse s organizovanou veřejností/stakeholders. Užší spolupráce v tomto směru funguje s ČSÚ (oblast indikátorů), MMR (oblast strategického řízení) a MZV (oblast vnějšího rozměru koherence politik a mezinárodní aktivity).

Dosahování cílů ČR 2030 se vyhodnocuje jednou za tři roky.¹⁷ Za evaluaci pokroku v dosahování cílů, jakož i návrh postupu, který by z těchto evaluací měl vyplývat je odpovědné MŽP.

V návaznosti na schválení aktualizace ČR 2030 budou v letech 2024 – 2025 revidovány strategické dokumenty ČR na národní úrovni a navrženy takové úpravy, které zajistí soulad s ČR 2030 a přínos pro naplňování cílů ČR 2030¹⁸, přinejmenším však povedou k odstranění těch dokumentů, nebo jejich pasáží, které by ČR 2030 odporovaly. Vedlejším produktem této konsolidace by mělo být zmenšení počtu strategických dokumentů a zpřehlednění jejich struktury. Současně budou analyzovány náklady dosažení cílů ČR 2030. MF poté bude moci připravit smysluplný plán fiskální konsolidace, který neohrozí naplnění dlouhodobých cílů. O provedení daných změn vláda rozhodne nejpozději v roce 2026.

Pro rok 2025 je navrženo, aby ČR podstoupila 3. dobrovolný národní přezkum v rámci OSN (tzv. Voluntary National Review, VNR), čímž bude zachována dosavadní čtyřletá periodičita. VNR slouží zejména pro mezinárodní srovnání a vyjádření aktivního přístupu členského státu

¹⁴ Usnesení vlády ze dne 19. dubna 2017 č. 292 ke Strategickému rámci Česká republika 2030.

¹⁵ První implementační plán byl schválen v roce 2018, viz usnesení vlády ze dne 17. října 2018 č. 669 o Implementačním plánu Strategického rámce Česká republika 2030. 2. implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030 pro roky 2023-2025 byl schválen v roce 2022, viz usnesení vlády ze dne 14. září 2022 č. 766 o 2. implementačním plánu Strategického rámce Česká republika 2030 pro roky 2023-2025.

¹⁶ Usnesení vlády ze dne 17. října 2018 č. 669 o Implementačním plánu Strategického rámce Česká republika 2030.

¹⁷ První hodnotící zpráva (Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti) byla připravena v roce 2020 a schválena v roce 2021, viz usnesení vlády ze dne 25. ledna 2021 č. 68 o Zprávě o kvalitě života a její udržitelnosti. Druhá hodnotící zpráva (2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti) byla připravena a schválena v roce 2023.

¹⁸ Národní plán obnovy, rozšíření komponenty 4.4 Zvýšení efektivity výkonu veřejné správy.

k implementaci Agendy 2030. Věcně by bylo VNR v roce 2025 opřeno o evaluaci z roku 2023, doplněnou o aktuální data.

Harmonogram dalších kroků implementace ČR 2030:

Rok	Aktivita
2023	<p>evaluace ČR 2030 a monitoring 2. IP (2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti)</p> <p>aktualizace ČR 2030 a sloučení s <i>Implementací Agendy 2030</i></p>
2025	<p>dokončení revize strategií ve vztahu k naplňování ČR 2030 a návrh dalšího postupu předložený vládě</p> <p>VNR, zpráva a prezentace</p>
2026	kontrola splnění opatření 2. IP (na léta 2023-25)
2027	<p>evaluace ČR 2030 (3. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti)</p> <p>příprava 3. IP (na léta 2028-30) a jeho předložení vládě ke schválení</p>
2029	VNR, zpráva a prezentace
2030	<p>kontrola splnění opatření 3. IP (na léta 2028-30)</p> <p>evaluace ČR 2030 (4. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti)</p> <p>případná aktualizace ČR 2030 pro další období / tvorba nového strategického rámce rozvoje</p>

Struktura dokumentu

Dokument je rozčleněn do šesti klíčových oblastí. Oblast Lidé a společnost (KO1) pokrývá sociální témata, oblast Hospodářský model (KO2) rozebírá témata ekonomická, oblast Odolné ekosystémy (KO3) se věnuje tématům environmentální. Další tři klíčové oblasti představují vertikální perspektivu, průřez specifických témat v rovině regionální (Obce a regiony, KO 4), v rovině mezinárodní (Globální rozvoj, KO 5) a v rovině vládnutí na národní úrovni (Dobré vládnutí, KO 6).

Každá klíčová oblast je rozdělena do několika tematických kapitol. Na začátku klíčové oblasti je vždy stručně formulovaná vize/stav, do kterého se ČR v dané oblasti hodlá dostat. Na konci klíčové oblasti je vždy uveden seznam strategických a specifických cílů, které z dané oblasti vyplývají. Orientaci uvnitř klíčových oblastí a jejich kapitol usnadňuje průběžné číslování odstavců a systém „boxíků“ umístěných po levé straně, které obsahuje heslovité shrnutí obsahu daného odstavce. Mezi klíčovými oblastmi existují vazby. Někdy jsou vazby uvedeny též explicitně, formou hypertextového odkazu.

Roli analytické části hraje 2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti, která je schválena současně s aktualizací ČR 2030.

Principy udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj je komplexní a dynamický systém

Svět je jeden celek. Každé dělení na environmentální, sociální i ekonomická témata je pomocné. Všechny tyto oblasti jsou navzájem provázané. Proto je nezbytné přistupovat k nim integrovaně a udržovat komplexní a dynamickou rovnováhu v čase i prostoru. Té lze docílit v prvé řadě hledáním rovnováhy mezi třemi pilíři udržitelného rozvoje, a to jak prostřednictvím strategického řízení, tak pomocí každodenních procesů tvorby politik. Výsledkem by měly být koherentní politiky, které minimalizují nežádoucí vedlejší dopady rozhodnutí. Při volbě řešení uvažujeme o přínosech a nákladech řešení, stejně jako nákladech neřešení problémů, a to jak v kratší, tak dlouhé časové perspektivě.

Respektovat planetární limity a významně nepoškozovat životní prostředí

Lidstvo je existenčně závislé na přírodních zdrojích, ekosystémových službách a zdravém životním prostředí. Společenský a hospodářský rozvoj se musí dít v mantinelech daných zmírňováním změny klimatu a adaptací na ní, udržitelným využíváním vodních a mořských zdrojů, oběhovým hospodářstvím, snižováním znečištění a ochranou a obnovou biodiverzity a ekosystémů. Znečištění a neudržitelné nakládání se půdou a vodou mají za následek překračování planetárních limitů, které po překročení bodů zvratu hrozí kaskádovým kolapsem ekosystémů, a tedy i civilizace. Bez omezení spotřeby zdrojů, zvyšování efektivity nakládání s nimi a změny spotřebitelských návyků není možné tvořit udržitelnou ekonomiku. V té platí princip, že znečišťovatel platí, a dochází k omezení investic do činností, které životní prostředí významně poškozují.

Zachovávat a podporovat rozmanitost

Stabilní komplexní systémy jsou obvykle ve stavu dynamické rovnováhy. Větší diverzita snižuje riziko kolapsu celých ekosystémů. Rozmanitost má ale velký význam nejen v přírodních ekosystémech, ale i ve sféře kulturní, sociální, politické a hospodářské. Udržitelný rozvoj zahrnuje i různorodost perspektiv a toleranci k odlišnostem. Ty se prakticky projevují v principech partnerství, rovných příležitostech, inkluzi a předběžné opatrnosti.

Nikoho neopominout a respektovat základní lidská práva

Udržitelný rozvoj stojí na základních lidských právech (právo na život, svobodu, bezpečnost, vzdělání, rovnoprávnost, rovnost příležitostí ap.) a společných hodnotách (globální i mezigenerační odpovědnost, bezpečnost, solidarita, sociální soudržnost). Zvláštní zřetel při tom musí být věnován těm skupinám a jednotlivcům, kteří by poškozením těchto práv a hodnot byli nejvíce ohroženi a znevýhodněni.

Participujeme, diskutujeme, budme transparentní a hledáme nenásilná řešení konfliktů

Udržitelný rozvoj je participativní proces. Politiky jsou vytvářeny spolu s těmi, pro které jsou určeny a čerpá se přitom ze širokého spektra hlasů, veřejnosti organizované/zájmové, veřejnosti odborné i veřejnosti široké. Rozhodnutí prosazená bez diskuse jsou v dlouhodobé perspektivě neudržitelná. Nezbytnou podmínkou udržitelného rozvoje je transparentnost,

chápaná nejen jako dostatek informací o rozhodovacích procesech státu a institucí, ale také jako kvalita a srozumitelnost podkladů.

Učme se

Naše jednání má oporu ve stále se prohlubující míře poznání ve všech oblastech. Naše rozhodování je založené na datech, na schopnosti využívat nové poznatky, dále je předávat při výchově a vzdělávání, schopnosti poučit se ze zkušeností a postupy inovovat. Nezbytná je proto zvláště spolupráce mezi veřejnou správou a akademickou a vědeckou sférou. Pro úspěšnou tranzici jsou klíčové poznatky o lidském prožívání, chování, jednání a rozhodování.

Mysleme globálně a dlouhodobě, jednejme lokálně

Nežijeme jen tady a teď. Mnohé dopady přicházejí až po čase, všimneme si jich jen při pohledu z dlouhodobé perspektivy nebo se projevují jinde než na území ČR. Proto musíme svá rozhodnutí dobře zvažovat a současně svá minulá rozhodnutí průběžně vyhodnocovat. Naše odpovědnost je odstupňovaná a je globální, jakkoli naše jednání je převážně lokální.

LIDÉ A SPOLEČNOST

Lidé a společnost

Vize

Česká republika je moderní společností vzdělaných, odpovědných a aktivních obyvatel. Společnost je soudržná díky funkčním rodinám a participujícím komunitám, důstojné práci, dostupné kvalitní zdravotní a sociální péči, rovnému přístupu ke kultuře a efektivnímu vzdělávacímu systému, který umožňuje každému dosáhnout individuálního maxima vzdělání a podporuje rozvoj přenositelných kompetencí. Lidé žijící v této společnosti dávají přednost zdravému životnímu stylu, žijí ve zdravém prostředí a upřednostňují uvědomělou spotřebu. Materiální i nemateriální potřeby jednotlivce jsou naplňovány za předpokladu minimalizace environmentálních dopadů a sociálního vyloučení.

Úvod

Veřejné politiky s cílem zlepšování kvality života

101. Omezení otázky rozvoje výlučně na ekonomickou a technickou problematiku by vedlo ke ztrátě jeho pravého obsahu, jenž se týká důstojnosti člověka. Primárním cílem veřejných politik je zlepšování kvality života všech obyvatel při současném respektování přírodních limitů rozvoje.

Dopady demografického stárnutí a digitalizace přeměny trh práce

SDG 4.4

102. Kvalita života bude v budoucnu výrazně ovlivněna demografickými trendy jako je například stárnutí populace (*Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021–2025*) nebo rozložení lidí na pracovním trhu.¹⁹ S tím jsou spojeny další systémové proměny jako jsou například zvýšené nároky na zdravotní a sociální péči, a to nejen ve smyslu její kapacity. Materiální předpoklady pro dosahování kvality života rovněž výrazně ovlivní transformace pracovního trhu spojená se zrychleným rozvojem technologií – postupující automatizací (digitalizací a robotizací).

Stát musí zůstat garantem kvalitních veřejných služeb

SDG 1.4

SDG 5.4

103. Z toho je zřejmé, že rizika pro kvalitu života jednotlivce mají charakter širší, nežřídka globální, a nelze jim dlouhodobě úspěšně čelit pouze individuální aktivitou (např. osobním rozhodnutím o změně životního stylu). Hospodářský a technický rozvoj nesmí narušovat důstojnost člověka a jeho práva, jejichž obsah a kvalita se mohou v čase měnit v důsledku dalšího vývoje, např. internet. Klíčovými tak i v budoucnu budou nejen státem garantované kvalitní veřejné služby, ale i flexibilní a dostupné služby, které může pokrývat z části soukromý sektor. Pokrytí sociálními službami klesá

¹⁹ MPSV (2021) *Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021–2025*.

a jejich potřeba roste. V roce 2018 připadalo na jedno místo v domově pro seniory 37 seniorů a do budoucna toto číslo poroste. Očekávaný počet příjemců příspěvků na péči III. a IV. stupně ze současných 150 tisíc vzroste na 233 tisíc a do roku 2050 se zvýší 3,2krát. Pro udržení stávajících kapacit se odhaduje investice do roku 2050 minimálně 70 mld. Kč. Současné nastavení financování sociálních služeb nebude schopné pokrýt rostoucí potřeby. Bude zásadní zvážit navýšení investičních dotací nebo transparentně nastavit systém i pro soukromý sektor, který v posledních letech buduje kapacity sociálních služeb nejvíce. Z hlediska pobytových sociálních služeb je třeba reflektovat budoucí potřeby společnosti a umožnit různé varianty jejich fungování.²⁰ Základním pilířem veřejných služeb jsou však stále systémy veřejného zdravotního a sociálního pojištění (včetně důchodového zabezpečení). Systémy veřejného zdravotního a sociálního pojištění bude stát dále rozvíjet pro zajištění rostoucí kvality veřejných služeb.

Spolupráce státu
s komunitami

SDG 6.b

104. Veřejné služby mají klíčovou úlohu – pro zvyšování kvality života musí být k dispozici všem obyvatelům ČR v dostatečném (a dlouhodobě rostoucím) standardu. S ohledem na specifické problémy komunit a rychlou dynamiku změn je nezbytné, aby stát s respektem k principu subsidiarity spolupracoval s institucemi jiného druhu a na všech úrovních – od nadnárodních institucí a sousedních států přes samosprávy, až po různé formy partnerství s neziskovými organizacemi, podnikatelskými subjekty, odbory, církvemi a v neposlední řadě s komunitami na místní úrovni ([Obce a regiony](#); [Dobré vládnutí](#)).

Rodina a komunita

Institut rodiny plní důležité
společenské funkce

SDG 3.7

105. Rodina ve všech jejích podobách a životních fázích tak, jak ji popisuje *Strategie rodinné politiky 2024–2030*, je základní společenskou jednotkou a prvním místem socializace nutné pro rozvoj jednotlivce a společnosti.²¹ Stabilní a dobře fungující rodinné zázemí pomáhá jedinečným způsobem učit sdílet a předávat kulturní, etické a společenské hodnoty. Rozvoj lidské osobnosti a tvorba hodnot začíná v rodině. Ačkoli je založení rodiny osobním rozhodnutím, a má tedy soukromý charakter, má zároveň rozměr společenský, neboť plní základní sociální funkce. Vzhledem ke všem nenahraditelným funkcím rodiny pro společnost jsou však ocenění a podpora rodin nedostatečné, což se rozhodující měrou podílí na stavu ve společnosti (demografické stárnutí, prohlubování genderových nerovností, nižší aktivita na trhu práce).

²⁰ APSS ČR (2021) *Analýza segmentu sociálních služeb s akcentem na pobytové a ambulantní sociální služby pro seniory*.

²¹ MPSV (2023) *Strategie rodinné politiky 2024–2030*.

<p>Komplexně zaměřená a mezigenerační rodinná politika</p> <p>SDG 5.4</p>	<p>106. Rodinná politika je nedílnou součástí celého společenského a ekonomického systému a může v něm sehrávat významnou prorůstovou roli. Trend single-bydlení se v meziročním srovnání zvyšuje. Mezi lety 2011 až 2021 se zvýšil o 6 % a tvoří třetinu všech domácností. Vysoká míra rozvodovosti (dlouhodobě kolem 45 %) a samostatně žijící seniorky (až půl milionu žen ve věku 65 let a více žije samostatně).²² Tyto údaje naznačují, že je třeba vnímat nastavení rodinné politiky komplexně – především jako prorůstový program dlouhodobých investic do „lidského kapitálu“, dále jako podporu rodin při řešení standardních životních situací, ale také jako prevenci nových sociálních rizik pramenících z demografického stárnutí, změn struktury rodiny ap. Účinná rodinná politika je postavena na důvěře občanů ve stát, který nikoho neomezuje v individuální volbě a pojetí rodiny a zároveň je připraven plnit funkci záchranné sítě v případě nečekaných situací. Stát si je vědom, že z podpory fungujícího rodinného zázemí plyne přínos pro celou společnost. Je nezbytné vytvořit takové podmínky, ve kterých mohou lidé naplnit své představy o podobě rodiny, která jim bude vyhovovat. Ať už z hlediska partnera, partnerky nebo počtu dětí, a to takovým způsobem, aby se předcházelo přenosu chudoby či jiných nerovností.</p>
<p>Materiální postavení rodin s dětmi</p> <p>SDG 5.4</p>	<p>107. Jedním z důležitých faktorů pro rozhodování lidí o tom, zda budou mít děti, resp. kolik jich budou mít, je materiální postavení rodin s dětmi. Tím je myšlena životní úroveň rodin s dětmi, a to jak ve smyslu absolutní úrovně (průměrný příjem na spotřební jednotku), tak především relativní úrovně, vyjadřované srovnáním s materiální situací bezdětných osob se stejnou úrovní hrubých příjmů. Náklady na plnění funkcí rodiny nejsou přiměřeně ekonomicky kompenzovány. Komplexní a zejména stabilní opatření rodinné politiky (např. pravidelná valorizace rodičovského příspěvku) vytvářející příznivé sociální a ekonomické prostředí a jsou předpokladem pro to, aby rodiny měly tolik dětí, kolik si přejí.²³</p>
<p>Sladování pracovního a osobního života</p> <p>SDG 5.4</p>	<p>108. Dalším z opatření české moderní rodinné politiky jsou veřejné služby pro rodiny, podpora bydlení a podpora flexibilních neprekarizovaných pracovních forem zaměstnání (částečné úvazky, flexibilní pracovní doba nebo práce z domova ap.) stejně jako finanční a místní dostupnost předškolní a rané školní péče o děti. Např. během pandemie covid-19 pracovalo z domova v průměru 20 % lidí a vzhledem ke struktuře české ekonomiky může pracovat z domova až 30 % pracujících.²⁴ To umožní lepší sladování pracovního a rodinného života (<i>work-life balance</i>) na základě potřeb a skutečně svobodné volby rodičů. Sladování pracovního a rodinného života musí též umožnit rodinám podporovat své seniory. Jeho cílem by mělo být zajištění jak vyšší kvality života díky dostatku volného času mimo zaměstnání, tak pracovních sil pro trh práce. Je třeba systematicky působit na změnu stereotypů některých zaměstnavatelů, kteří nedoceňují význam rodičovství a rodinného zázemí pro osobnostní růst zaměstnanců a znevýhodňují zaměstnance pečující o děti či seniory v rodině.</p>

²² Statistika & my (2022) *Kolik je nás v jedné domácnosti*.

²³ MPSV (2023) *Strategie rodinné politiky 2024-2030*.

²⁴ PAQ Research (2022) *Život během pandemie*.

Pozornost věnovaná rodinám ve specifické situaci
SDG 1.3, 1.5

109. Zvláštní pozornost je také nutné věnovat rodinám ve specifické situaci – zejména rodinám s jedním rodičem, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám se specifickými potřebami, které jsou zároveň nejvíce ohroženy relativní i absolutní chudobou. Je nezbytné přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby členové těchto rodin měli rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti, a nebyli tak ohroženi sociálním vyloučením.²⁵

Stát bude podporovat fungování komunit
SDG 6.b

110. Posilování místních komunit je jedním z pilířů rozvoje. Základním předpokladem pro rozvoj komunit v obcích a regionech je rozvinutá infrastruktura (dopravní, ale i zdravotní, sociální a vzdělávací). Veřejná správa a místní zastupitelstva musí vytvářet s centrální podporou státu nástroje pro to, aby komunity (prostřednictvím družstev, místních firem, neziskových organizací ap.) mohly udržitelně provozovat vodohospodářství, vyrábět a distribuovat energie a zpracovávat odpady (Obce a regiony).

Práce

Práce je nejen zdrojem příjmů, ale i zdrojem identity jedince

111. Práce hraje klíčovou roli v našich životech – nejen jako součást výroby, kdy je nabízena na trhu práce pro zajištění obživy, ale také jako důležitý prvek pro identitu, osobní spokojenost, osobní rozvoj a socializaci člověka. Představuje významný způsob participace na rozvoji společnosti. Pro kvalitu života je zásadní práce, která není škodlivá pro lidské zdraví (včetně toho duševního) a nemá negativní dopady na soukromý a rodinný život jednotlivce.

Co je prekarizace práce
SDG 5.1
SDG 8.5

112. Práce jako zdroj obživy nesmí být prekarizována. Prekarizace je chápána jako nedobrovolně přijatý způsob údajně flexibilní práce, která je nejistá a nespolehlivá z hlediska příjmu, termínů a vzájemné zodpovědnosti je nežádoucí. Osoby vykonávající prekarizovanou práci nemají kvůli absenci kariérního postupu pocit profesní identity.²⁶ V současné době nestandardní formu práce (včetně samostatné výdělečné činnosti) vykonává 40 % pracující populace v EU, přitom sociální systémy jsou určeny spíše pro tradiční formy zaměstnání.²⁷

²⁵ Jako materiálně deprivované jsou definovány takové domácnosti, které mají nedostatek nebo neuspokojivou situaci nejméně u čtyř nebo více položek z devíti vybraných položek – vlastnictví zboží dlouhodobé spotřeby, jako jsou barevná televize, automatická pračka, automobil či telefon, dále schopnost uhradit pravidelné platby – nájem, půjčky, hypotéku, energie, uhradit z vlastních zdrojů neočekávaný výdaj ve výši několika tisíc korun, zaplatit všem členům domácnosti minimálně týdenní dovolenou mimo domov, dostatečně vytápět byt a kupovat maso nebo jeho vegetariánský ekvivalent alespoň každý druhý den. MPSV ČR (2014) *Strategie sociálního začleňování 2014–2020*.

²⁶ Dle STANDING, G. (2016) *The Precariat*, s. 28.

²⁷ Evropská komise (2023) *Strategic Foresight Report 2023*.

Digitalizace jako mezní
společenská transformace
přináší rizika i příležitosti

SDG 4.4

SDG 8.5

SDG 9.5

113. Zásadní změny v charakteru práce přináší digitalizace ekonomiky i společnosti. Digitalizace a robotizace mohou osvobodit člověka od řady rutinních úkonů a zvýšit bezpečnost práce. Zároveň mohou přinést zánik řady pracovních míst, což bude vytvářet tlak na systém sociálního zabezpečení. Velkou výzvou je zelená a digitální transformace (více viz KO2 Hospodářský model). Technologický rozvoj je považován za klíčový faktor budoucích změn, jejichž dopady jsou prozatím značně nejisté. Na jednu stranu představuje příležitost pro podporu zelené tranzice skrz snížení materiální a energetické náročnosti (např. budováním nízkoemisní dopravy, skladováním energie či biotechnologie). Na stranu druhou může být potenciální hrozbou, která souvisí jednak s nežádoucími dopady některých technologií (např. geoinženýrství, umělá inteligence či biotechnologie), s energeticky náročnou digitalizací nebo s omezeným přístupem k těmto technologiím (např. pro deprivované skupiny obyvatel nebo pro malé a střední podniky). Z těchto důvodů se musí přistupovat k technologiím kriticky a nevnímat je jako řešení samo o sobě.²⁸

114. Ekonomika platform (často označována také jako tzv. ekonomika sdílení – sharing economy, collaborative economy) zprostředkovávajících práci (on-demand economy, gig-economy), je rychle se vyvíjející sektor, který ze své podstaty stírá hranice mezi poskytovateli služeb jako takovými, spotřebiteli, pracovníky a osobami samostatně výdělečně činnými, a potenciálně tak vede k nárůstu atypických forem práce. ČR do roku 2030 převádí tento nový druh ekonomické aktivity do světa formální ekonomiky včetně přínosu do státního rozpočtu, ale zároveň zajišťuje uplatnění a dodržování pracovního práva, tedy pravidel bezpečnosti práce i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce ve snaze naplnit v nich princip důstojné práce nevyjímaje. Činnosti spadající do sdílené ekonomiky jsou považovány za zaměstnání, pokud jsou vykonávány v podřízeném vztahu, jejich náplň je pracovní povahy a je za ně poskytována finanční odměna. Stát proto obecně potírá falešnou samostatnou výdělečnou činnost (bogus self-employment, tzv. švarc systém). Česká republika bude ale zároveň s ohledem na potenciální výhody tzv. ekonomiky sdílení rozlišovat pomocí stanovení tzv. prahových hodnot (zohledňujících úroveň příjmů nebo pravidelnost poskytování služby) mezi profesionálními službami a službami peer-to-peer (propojení uživatelů jako sobě rovných), které mají za cíl náhradu nákladů poskytovateli služeb a nejsou motivované ziskem finanční odměny.

Celoživotní profesní učení
jako podpora časté změny
povolání

SDG 4.3

115. Potenciál digitalizace a robotizace musí být využit pro zvýšení kvality života všech obyvatel. Politiku zaměstnanosti je třeba orientovat na jednotlivé životní fáze a specifické potřeby. Celoživotní profesní učení umožní větší profesní mobilitu a rekvalifikace budou sloužit k orientaci v měnícím se světě práce. Bude docházet k rychlé transformaci klasických pracovních činností, jejich častému zániku a vzniku činností zcela nových. Lidé budou za svůj pracovní život vykonávat i několik rozdílných profesí.

²⁸ České priority (2023) *Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030*.

Bude se rozlišovat mezi obchodně poskytovanou službou a pouhým sdílením

116. Stát bude důsledně uplatňovat svá současná pravidla, jelikož ekonomická aktivita prováděná prostřednictvím některých platform (alespoň těch lokálně působících) je v jejich dosahu.²⁹ Činnost prováděná jejich prostřednictvím bude považována za zaměstnání, pokud bude vykonávána v podřízeném vztahu, její náplň bude pracovní povahy a bude za ni poskytována finanční odměna.³⁰ Stát proto bude obecně potírat falešnou samostatnou výdělečnou činnost (bogus self-employment, tzv. švarc systém). Česká republika bude ale zároveň s ohledem na potenciální výhody tzv. ekonomiky sdílení rozlišovat pomocí stanovení tzv. prahových hodnot (zohledňujících úroveň příjmů nebo pravidelnost poskytování služby) mezi profesionálními službami a službami *peer-to-peer* (propojení uživatelů jako sobě rovných), které mají za cíl náhradu nákladů poskytovateli služeb a nejsou motivované ziskem finanční odměny.

Debata o zkrácení pracovní doby

SDG 8.5

117. V případě zásadního technologického rozvoje v rámci celého hospodářství ČR je možné vést v dalších desetiletích celospolečenskou diskusi o zkrácení pracovní doby (při zachování měsíční výše mezd a platů). Zkrácení pracovní doby může být rovněž podnětem pro zvýšení poptávky v jiných sektorech hospodářství (např. cestovním ruchu a službách obecně).

I činnosti mimo zaměstnání by měly být placenou prací

SDG 5.4

118. Ale především je třeba rozšířit naše chápání práce o činnosti, které jsou pro společnost prospěšné a často dosud nejsou ohodnoceny. Jedná se např. o péči o závislou osobu,³¹ péči o životní prostředí, některé formy občanské angažovanosti ap.

Potřeba zabránit nárůstu socio-ekonomických nerovností pomocí regulace a redistribuce

SDG 5.a

SDG 10.3, 10.4

119. Daňová a sociální politika musejí být schopny reagovat na riziko polarizace trhu práce na vysoko a nízko kvalifikované segmenty z důvodu robotizace a digitalizace rutinních činností. To se může promítnout do výrazné platové polarizace s růstem zastoupení tzv. pracující chudoby a s negativním dopadem na růst nerovností ve společnosti.³² Dalším důvodem nerovností ve společnosti je majetek, který je v ČR zdaněn ve srovnání se zeměmi OECD³³ vzhledem k jejich HDP a celkovému státnímu daňovému příjmu minimálně (na rozdíl od práce).³⁴ Z hlediska státu je třeba podnikat takové kroky, které budou rozvíjet pozitivní dopady digitalizace (např. redukci potřebné pracovní doby jako krok k rozšíření volného času, ne jako krok k prekarizaci propouštěných zaměstnanců). Digitalizace ekonomiky a společnosti ale také přinese nová pracovní místa.³⁵ Rychlé osvojení a další rozvoj technologií digitalizace a robotizace může mít kladný vliv na pozici ČR v evropské a celosvětové dělbě práce. Výhledově lze

²⁹ DRAHOKOUPIL, J.; FABO, B. (2016) *The platform economy and the disruption of the employment relationship*.

³⁰ EK (2016) *Evropský program pro ekonomiku sdílení*.

³¹ Péči o závislou osobu je možné podporovat např. prostřednictvím tzv. pečovatelské dovolené financované z veřejných systémů.

³² AUTOR, D. H.; DORN, D. (2013) The Growth of Low-Skill Service Jobs and the Polarization of the U.S. Labor Market. *American Economic Review* 103(5).

³³ OECD (2023) *Hospodářské přehledy OECD České republiky*.

³⁴ PAQ Research (2021) *Majetkové nerovnosti*.

³⁵ FREY, C. B.; OSBORNE, M. A. (2013) *The Future of Employment*. BRYNJOLFSSON, E.; McAfee, A. (2014) *The Second Machine Age*.

uvažovat o nových příjmech i ze zdanění robotické práce. Tyto výnosy mohou financovat sociální a vzdělávací programy.

- Nárůst stříbrné ekonomiky 120. Demografické stárnutí nejen povede k úbytku produktivní složky obyvatelstva, ale vyžádá si posílení počtu zaměstnanců a zaměstnankyň ve zdravotnictví, vzdělávání, sociálních a pečovatelských a v tzv. *stříbrné ekonomice*, tj. ekonomických příležitostech spojených s rostoucími výdaji daných stárnutím populace a zvláštními potřebami lidí ve věku nad 50 let.³⁶ Požadavky na celoživotní učení si mohou vyžádat posílení počtů zaměstnanců a zaměstnankyň ve školství.
- Nárůst zelené ekonomiky 121. Změna klimatu, tlak na efektivnější využívání zdrojů a snížení znečištění či ochrana ekosystémů si vyžádají opatření s environmentálními i ekonomickými přínosy v rámci tzv. zelené ekonomiky (tj. ekonomiky postavené na vzájemné posilující se vazbě hospodářského rozvoje a odpovědnosti za životní prostředí, která se zaměřuje na snížení rizik a dopadů lidské produkce na životní prostředí s cílem udržitelného rozvoje)³⁷, mj. posílení počtu pracovníků a pracovníc realizujících např. opatření na posílení retence vody v krajině, oblast energetických úspor, jež může přinést vysoký multiplikační efekt v české ekonomice a další.
- Nalákat Čechy a Češky zpět do vlasti a na tuzemský trh práce 122. Nástroji může být nabídka platů srovnatelná s platy pro danou pozici v západní Evropě, pro experty a expertky ze zahraničí je rovněž možné na určitou (omezenou) dobu zavést zvýhodněné daňové pásmo či alespoň slevu na dani.³⁸ Nástroji mohou být vedle nabídky platů či zvýhodněného daňového pásma i neekonomické aspekty kvality života, např. vytváření většího prostoru pro seberealizaci.
- Podpora pracujících seniorů a seniorek 123. Další možností je zapojení seniorů a seniorek a jejich návrat na trh práce. Je třeba, aby stát uměl využít potenciál seniorů a seniorek mj. při předávání zkušeností mladším, např. prostřednictvím různých forem mezigeneračních tandemů. Jako žádoucí se to jeví také z toho důvodu, že samostatně žijící senioři a především seniorky jako ekonomicky neaktivní část populace patří v současnosti ke skupinám nejvíce ohroženým chudobou. Zároveň tvoří lidé starší 50 let více než třetinu všech uchazečů o zaměstnání. Národním materiálem pro tuto oblast je *Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021-2025*, na evropské úrovni např. *Evropská strategie zaměstnanosti* v rámci prorůstové strategie *Evropa 2020*.

³⁶ EK (2015) *Growing the European Silver Economy*.

³⁷ KAHLE, L.; GUREL-ATAY, E. (ed.) (2014) *Communicating Sustainability for the Green Economy*.

³⁸ Např. Slovensko poskytuje absolvojcím VŠ, odborníkům a odbornicím příspěvek na návrat ze zahraničí. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. O schéme Návraty. *Centrální informační portál pre výskum, vývoj a inovácie* [online].

Dánsko nabízí vysoce kvalifikovaným a vysokopříjmovým skupinám pracovníků a pracovníc ze zahraničí daně z příjmů o 40 % nižší po dobu tří let. Počet vysoce vzdělaných cizinců a Dánů/Dánek, kteří se vrátili ze zahraničí, po zavedení této daňové úlevy vzrostl o 23 %.

KLEVEN, H. J.; LANDAIS, C.; SAEZ, E.; SCHULTZ, E. (2014) Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners. *The Quarterly Journal of Economics* 129(1).

Podpora účasti znevýhodněných skupin i lidí ze zahraničí na pracovním trhu

SDG 8.5, 8.8

SDG 10.7

124. Česká republika bude podporovat větší zapojení doposud trhem práce znevýhodněných skupin (ženy-matky, lidé do 24 let včetně studujících, lidé nad 50 let včetně seniorů, seniorek, cizinci a zdravotně postižení) do světa práce v souladu se Strategickým rámcem politiky zaměstnanosti do roku 2030.³⁹ Stát bude podporovat také větší zastoupení žen na vedoucích pozicích ve veřejných institucích i ve firmách a bude snižovat platovou nerovnost (*gender pay gap*) v souladu se *Strategií rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030* na národní úrovni i v souladu s materiálem *Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025* na evropské úrovni.⁴⁰ Zvláště v oblasti rovnosti žen a mužů Česká republika dlouhodobě zaostává za průměrem Evropské unie.^{41 42}

Optimální imigrační politika

SDG 10.7

125. Česká republika bude optimálně koncipovat svou imigrační politiku tak, aby využila především imigrace vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků a pracovníc, kteří podpoří diverzitu společnosti a potažmo tak kreativitu, inovace a konkurenceschopnost podniků a institucí na vysoce kvalifikovaných (*white-collar*) a manažerských pracovních pozicích. Dobře pojatá imigrační politika také pomůže zvýšit ekonomický výkon a finančně posílit veřejné rozpočty.

Úspěšná integrace jako konkurenční výhoda

SDG 10.7

126. ČR připraví vhodné prostředí pro integraci cizinců a cizinek na trh práce a do společnosti, aby mohla využít jejich zkušenosti a různorodost jako svoji konkurenční výhodu. Stát se bude snažit posílit toleranci a vstřícné postoje většinové společnosti vůči cizincům a cizinkám. Stát také zajistí rovný přístup cizinců, cizinek a jejich rodin ke vzdělání a k veřejné zdravotní péči. Zjednoduší systém uznávání vzdělání z ciziny, tak aby se jeho procedura nestávala zbytečnou překážkou. Integrovaná a migrační politiku pokrývá na národní úrovni *Koncepce integrace cizinců 2016 – Ve vzájemném respektu*⁴³ a *Strategie migrační politiky České republiky*⁴⁴.

Nerovnosti

Lokálně dostupné a kvalitní veřejné služby

127. Stát zajistí dostupnou síť veřejných služeb v co nejvyšší kvalitě na celém území České republiky.⁴⁵ Rozvoji periferních území může napomoci podpora lokální ekonomiky, dostupné kvalitní zdravotní péče, zkvalitnění veřejné dopravní obslužnosti, vyššího pokrytí vysokorychlostním internetem, energetické soběstačnosti postavené na obnovitelných zdrojích energie,

³⁹ MPSV (2020) *Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030*.

⁴⁰ Evropská komise (2020) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. *Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025*.

⁴¹ World Economic Forum (2023) *Global Gender Gap Report 2023*.

⁴² European Institute for Gender Equality (2022) *Gender Equality Index 2022: The Covid-19 pandemic and care*.

⁴³ MV (2015) *Koncepce integrace cizinců 2016 – Ve vzájemném respektu*.

⁴⁴ MV (2015) *Strategie migrační politiky České republiky*.

⁴⁵ MV ČR (20019) *Koncepce Klienty orientovaná veřejná správa 2030*.

environmentálně šetrného (mj. ekologického)⁴⁶ zemědělství a takové turistiky.

Systematické potírání
diskriminace

SDG 1.4

SDG 5.1

SDG 10.2, 10.3

128. Diskriminace znemožňuje optimální využití lidského potenciálu, čímž přináší ekonomické ztráty, a je tedy nejen hodnotovým, ale i ekonomickým celospolečenským problémem.⁴⁷ Česká republika ji proto bude dlouhodobě a systematicky eliminovat, mj. svou aktivitou v navrhování efektivních legislativních opatření, která budou daný jev potírat, implementací materiálů EU např. přijetí směrnice zásady stejné odměny⁴⁸ nebo ratifikace Istanbulské úmluvy⁴⁹, a také formou cílené podpory ohrožených skupin.⁵⁰⁵¹⁵²

Prevence kriminality a její
recidivy jako způsob
snižování nerovnosti
i ochrany společnosti

SDG 16.1, 16.4

129. Česká republika bude klást důraz na funkční systémy prevence kriminality, boje proti recidivě trestné činnosti a zlepšování postavení obětí trestných činů. Je třeba i nadále si klást za cíl humanizaci i celkovou modernizaci českého vězeňství a vedle bezpečnosti a ochrany společnosti před pachateli trestných činů soustředit svou pozornost na nutnost efektivní a individuálně cílené penitenciární péče (speciální péče o vězněné osoby) a potřebu návazného systémového propojení s aktivní postpenitenciární péčí (speciální péčí o osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody).⁵³ Složka potrestání je sice důležitá, ale nesmí být vnímána izolovaně. Bude akcentována snaha o zvyšování ochrany společnosti před následky kriminality rozvojem probačních činností (mj. dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontroly výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) a zejména podporou resocializační funkce trestu, včetně zavádění moderních metod práce s odsouzenými ve vhodném a bezpečném vězeňském prostředí za účelem znovuzачlenění vězněných osob do společnosti tak, aby se snížila míra recidivy jako jedné z příčin společenské nerovnosti s následkem diskriminace. Rozvíjení mezinárodní spolupráce a výzkumných aktivit na poli sankční politiky bude nezbytným předpokladem pro tvorbu účinné, vyvážené a racionální sankční politiky státu.

⁴⁶ Pro definici viz MZE ČR. Ekologické zemědělství. *eAGRI* [online].

⁴⁷ World Economic Forum (2023) *Global Gender Gap Report 2023*.

⁴⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/970 ze dne 10. května 2023, kterou se posiluje uplatňování zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty prostřednictvím transparentnosti odměňování a mechanismů prosazování.

⁴⁹ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí

⁵⁰ Úřad vlády (2021) *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030*.

⁵¹ MPSV (2021) *Strategie sociálního začleňování 2021–2030*.

⁵² Úřad vlády (2021) *Strategie rovnosti, začleňování a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030*.

⁵³ Podrobněji viz MSP ČR (2016) *Koncepce vězeňství do roku 2025*.

<p>Genderové nerovnosti přetrvávají napříč různými oblastmi společenského života</p> <p>SDG 1.b</p> <p>SDG 4.5, 4.6</p> <p>SDG 5</p> <p>SDG 8.5</p> <p>SDG 10.3</p>	<p>130. Česká republika bude snižovat genderové nerovnosti projevující se v různých oblastech společenského života, zejména v oblasti nízké participace žen s malými dětmi (do 15 let věku) na trhu práce⁵⁴ a vysokých rozdílů v příjmech žen a mužů (<i>gender pay gap</i>) a v jejich důchodech (<i>gender pension gap</i>). Stát se také zaměří na nízké zastoupení žen v politice a rozhodovacích pozicích a vysokou míru vertikální a horizontální genderové segregace trhu práce.⁵⁵ Bude důrazně potírat násilí na ženách (domácí násilí, znásilnění, sexuální obtěžování či tzv. kyber-násilí) a také dosud častou přímou diskriminaci na základě pohlaví, kterou spíše pociťují ženy než muži.⁵⁶ Při tom je třeba vzít v potaz negativní roli genderových stereotypů, které podporují zachování a replikaci genderových nerovností.</p>
<p>Klíčem k úspěšnému procesu romské integrace je vzájemné pochopení a rovný přístup</p> <p>SDG 1.2</p> <p>SDG 10.3</p>	<p>131. Otázka romské menšiny a její inkluze je jedna z nejpálčivějších otázek sociálních politik po roce 1989 a stále není adekvátně řešena. Na národní úrovni se procesu romské integrace věnuje <i>Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030</i>. V sociální oblasti je potřeba věnovat se prevenci vyloučení a podporovat komunitní přístupy.⁵⁷ V procesu integrace nabývá na významu otázka, zda je možné, aby se jedinec nebo skupina integrovali do společnosti, kterou obecně nejsou přijímáni a postoje vůči nim jsou dle průzkumů veřejného mínění převážně negativní a odsuzující. Klíčové je proto, a to i v přístupu ke všem národnostním a etnickým menšinám, vytvářet prostor pro vzájemný dialog a toleranci, jež podpoří odstranění rozdílů mezi podstatnou částí minority a většinovou populací.</p>
<p>Problém bezdomovectví je třeba řešit prostřednictvím veřejných služeb</p> <p>SDG 6.2</p> <p>SDG 11.1</p>	<p>132. Řešení bezdomovectví jako extrémní formy sociálního vyloučení vyžaduje účinnou koordinaci širokého spektra aktivit, které mohou ovlivnit jednotlivé faktory vzniku nebo udržení bezdomovectví (s využitím nástrojů sociální práce a sociálních služeb, zdravotní péče, podpory bydlení pomocí sociálních transferů ap.).⁵⁸ Pro zvrácení negativních trendů je nutné doplnit existující veřejné služby o funkční systém sociálního bydlení, který v návaznosti na existující nástroje zajistí pro ohrožené osoby důstojné podmínky pro bydlení a rovněž sníží pravděpodobnost pádu do chudoby.⁵⁹</p>

⁵⁴ Zaměstnanost českých matek s dětmi pod 15 let pouhých 57 %, což je jedna z nejnižších hodnot v EU, viz HAŠKOVÁ, H.; KRÍŽKOVÁ, A.; DUDOVÁ, R. (2015) *Ekonomické náklady mateřství*, s. 1.

⁵⁵ ÚV (2021) *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030*.

⁵⁶ Podle výzkumu veřejné ochránkyně práv uvádí osobní zkušenost s diskriminací 13 % žen a 9 % mužů a nejčastěji diskriminaci zažívají při hledání placené práce a výkonu práce, viz VOP (2016) *Diskriminace v ČR*, s. 12.

⁵⁷ Podrobněji viz ÚV ČR (2021) *Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030*.

⁵⁸ MPSV (2015) *Koncepce sociálního bydlení v České republice 2015–2025*.

⁵⁹ MPSV (2015) *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025*.

Vzdělávání

Školní vzdělávání musí především učit připravenosti na změnu

SDG 4.4, 4.7

133. Globalizovaný svět přináší více výzev a lidé v něm potřebují širší záběr a schopnost orientace a reakce na změny. Příkladem může být integrace ukrajinských dětí do vzdělávacího systému v důsledku války na Ukrajině. Systém by i v takovém případě měl být dostupný a otevřený z hlediska místní i odborné (zejména jazykové) kapacity.⁶⁰ V rychle se měnícím světě se rychle proměňuje a vyvíjí skladba potřebných znalostí a dovedností, a naopak narůstá potřeba přenositelných kompetencí. Na jedné straně např. vzrůstá potřeba rozvoje digitální gramotnosti (schopnosti zvládat digitální technologie, které rapidním tempem mění společnost na celém světě), na druhé straně roste naléhavost rozvoje snižujících se gramotností vztahujících se k nakládání s reálným světem (přírodovědných, environmentálních, polytechnických, jazykových a finančních).⁶¹ Vzdělávání proto musí učit kritickému myšlení a připravenosti zvládat změny, které nás čekají, ale také posilovat schopnost tyto změny ovlivňovat a usměrňovat (účastnit se plánování a rozhodování). Ačkoli je v tuto chvíli evropská pracovní síla nejvzdělanější v historii, stále existuje 60 miliónů dospělých s nízkým vzděláním nebo s nízkou kvalifikací.⁶² Vzdělávací systém v České republice bude rozvíjet kognitivní schopnosti i praktické dovednosti pro nakládání s reálným světem, ale také poskytovat robustní základ všeobecného vzdělání a rozvíjet dovednosti s těmito znalostmi pracovat (etiku, logiku, systémové a kritické myšlení), aby se lidé v pozdějším životě mohli průběžně specializovat, včetně schopnosti kritické práce se zdroji – zvláště pak s těmi nového druhu (např. internetovými). Bude kladen důraz na zvýšení jazykových kompetencí, tedy ovládnutí mezinárodních cizích jazyků, zejména pak těch v Evropě nejpoužívanějších (v současnosti především angličtiny, ale i dalších), a to jak z kvalitativního, tak kvantitativního hlediska. Jazykové kompetence je třeba vnímat nejen jako nástroj pracovní mobility, ale také jako součást všeobecného vzdělání i praktických dovedností, které jsou předpokladem orientace v dynamicky se měnícím globalizovaném světě.

Vzdělávání musí být rozvojem všeobecných kompetencí

SDG 4.4, 4.7

134. Kvalitní vzdělávání by mělo přispět zejména ke zvýšení připravenosti absolventů na nové podmínky trhu práce, posilování občanské angažovanosti a změně postojů vůči zelené tranzici.⁶³ Tranzice bude vyžadovat silné vzdělávací systémy a odborné přípravy, které budou klást důraz na přizpůsobivost. Pracovníci s odpovídajícími technickými a měkkými dovednostmi budou mít zásadní roli v konkurenceschopnosti EU.⁶⁴ Spolupráce mezi soukromým a akademickým sektorem, zejména z pohledu flexibility uplatnění absolventů je potřebná. Zároveň by však trh práce a vzdělávací systém neměl být pevně propojen.⁶⁵ Jeho cílem v 21. století

⁶⁰ Sociologický ústav Akademie věd ČR a PAQ Research (2022) *Hlas Ukrajinců: Zkušenosti a potřeby dětí a rodičů v českém vzdělávání.*

⁶¹ EK (2008) *Zlepšování schopností pro 21. století.*

⁶² Evropská komise (2023) *Strategic Foresight Report 2023.*

⁶³ České priority (2023) *Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030.*

⁶⁴ Evropská komise (2023) *Strategic Foresight Report 2023.*

⁶⁵ České priority (2023) *Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030.*

musí být rozvoj kompetencí pro celý aktivní občanský, profesní i osobní život (jako je např. občanská participace, iniciativa a podnikavost, kreativita, komunikace a spolupráce či řešení konfliktů a problémů, chování v krizové situaci a jiné „měkké“ dovednosti). Musí být zaměřeno na rozvoj celoživotních kompetencí potřebných pro nastoupení cesty udržitelného rozvoje. V obsahu vzdělávání musí být důležitým aspektem *transdisciplinarita*,⁶⁶ tj. propojení různých oborů a oblastí lidské činnosti – porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů s cílem přijmout spoluzodpovědnost za vytváření světa, ve kterém žijeme. Zásadním příkladem takového aktuálního komplexního tématu, které vyžaduje transdisciplinární přístup, je zejména klimatická krize a její zvládnutí. K tomu je zapotřebí pěstovat také rozmanitost aktivních a participativních vzdělávacích přístupů a metod. Naopak je potřeba snížit velké množství osvojovaných faktů, které brání kreativě a hlubšímu poznání vyučovaného tématu. Jedině tak je možné dosáhnout proměny životního stylu k preferování udržitelné spotřeby, která je klíčová pro dosažení environmentální udržitelnosti a transformaci ekonomického systému směrem k menší materiálové náročnosti, a podporovat ochranu životního prostředí a sociální soudržnost⁶⁷ tak, aby všichni měli možnost být zapojeni a žít důstojný život.

Žáci a žákyně by neměli být selektováni v nízkém věku

SDG 4.1

135. České děti vykazují v mezinárodním srovnání⁶⁸ nízkou oblibu školy (patří k nejméně motivovaným pro vzdělávání, „nerady chodí do školy“, „ve škole se nudí“). Náš vzdělávací systém doposud dělí děti již v poměrně útlém věku na talentované a netalentované a směřuje je do různých typů škol. Špatná prostupnost následně vytváří slepé uličky a tím se snižuje či znemožňuje šance na další uplatnění. Společnost tak nedokáže ocenit a rozvíjet různorodé předpoklady každého žáka a žákyně, omezuje tím jejich životní šance a ochuzuje sama sebe (cílem by naopak měl být posun k tzv. designu zaměřenému na člověka – *Human-Centered Design*, tj. vycházet primárně z potřeb jednotlivých žáků a žákyň).⁶⁹ Stát zajistí, aby vzdělávací systém i nadále plnil svou socializační funkci podporující soudržnost společnosti. A to prostřednictvím vytvoření takových podmínek ve vzdělávání, včetně personální a prostorové kapacity, v jejichž rámci má každý žák nebo žákyně bez rozdílu příležitost začlenit se a vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu. To je důležité i proto, aby vzdělávání zůstalo místem socializace (vedle rodiny), protože vzhledem k oslabující socializační roli práce se vzdělávání stane klíčovým socializačním systémem s celospolečenským dosahem zaručujícím sociální soudržnost.

⁶⁶ MŠMT (2020) *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*.

⁶⁷ Podrobněji viz MŠMT ČR (2015) *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání*.

⁶⁸ Dle šetření PISA a TIMSS, viz FEDERIČOVÁ, M.; MÜNICH, D. (2014) *Srovnání oblíbenosti školy a matematiky pohledem mezinárodních šetření*.

⁶⁹ MŠMT (2020) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*.

Vysoké školy jako autonomní centra vzdělanosti

SDG 4.3

136. Vysoké školy by měly i nadále plnit svůj nezastupitelný význam ve společnosti rozvojem svých čtyř základních a stejně významných funkcí. Za prvé svůj význam jakožto autonomních a nezávislých center vzniku nových poznatků a inovací, které přinášejí prospěch celé společnosti ve formě nového vědění, produktů či služeb. Za druhé jako center vzdělanosti, kde se tyto poznatky, vědění a typ myšlení předávají lidem a umožňují jim osobní rozvoj. Za třetí jako institucí připravujících vysoce kvalifikované odborníky a odbornice pro svět práce. A za čtvrté jako prostoru rozvoje aktivního občanství nezbytného pro další fungování demokratické společnosti. Role vysokého školství ve společnosti stále vzrůstá s tím, jak se společnost stává složitější a provázanější, i s tím, jak roste role moderních technologií a nutnost zvládnání velmi komplexních vzdělávacích obsahů. Vysoké školství musí umět na významné změny ve společnosti reagovat, nesmí se tak ovšem díít na úkor autonomie a akademických svobod.⁷⁰ Naprosto zásadní je, aby vysoké školství bylo dostupné všem bez ohledu na jejich sociální a ekonomické postavení⁷¹ a zůstalo veřejným statkem a veřejnou odpovědností včetně odpovídající úrovně financování a současných i budoucích potřeb (např. environmentální ekonomie).

Vzdělávat se je třeba celý život

SDG 4.3

137. Důležitá je podpora celoživotního učení u celé populace, a to občanského i profesního, včetně zapojení věkových skupin 55+ (i 65+) do vzdělávání a získávání kompetencí spojených s fungováním v měnícím se světě. Systém celoživotního učení by měl být založen na možnosti volby různých vzdělávacích cest a jejich prostupnosti. Žádoucí je také pravidelné vzdělávání osob pracujících se sociálně vyloučenými osobami, včetně veřejných opatrovníků, s cílem prevence prohlubování sociálního vyloučení a možné diskriminace. Podobně jako v oblasti kultury budou pro plnění vzdělávacích potřeb společnosti i nadále významná nezávislá média veřejné služby. V této věci je možné využít distančních forem vzdělávání včetně těch prováděných prostřednictvím internetu. Je třeba myslet na to, že celoživotní učení je křehké, během pandemie jeho podíl klesl a ČR si ve srovnání s EU v celoživotním učení nevede dobře.⁷²

Klíčová je podpora role vzdělávacích

SDG 4.c

138. Zásadním předpokladem realizace výše uvedených cílů je podpora zajištění kvalitní výuky vzdělávacími.⁷³ Pro veřejný vzdělávací systém musí být zajištěny dostatečné zdroje odpovídající vyspělým státům.⁷⁴ Stejně významné jsou však i systémové změny v pregraduálním i dalším vzdělávání vzdělávacích, v jejich metodické podpoře při zvyšování kvality, tak aby dokázali být nositelem změny a převzít roli průvodců učením

⁷⁰ MŠMT (2020) *Strategický záměr ministerstva pro oblast VŠ na období od roku 2021*.

⁷¹ IDEA CERGE-EI (2021) *Finanční podpora vysokoškolských studentů v České republice: Rekonstrukce systému nutná*. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/images/studie/Abstrakty/2021/IDEA_Studie_8_2021_Financni_podpora_studia_abstrakt.pdf

⁷² Eurostat (2019) *Labour Force Survey*.

⁷³ MŠMT (2020) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*.

⁷⁴ Dle MŠMT dosahoval ve státech OECD v roce 2012 průměr výdajů na vzdělávání 11,6 % celkových veřejných výdajů, v ČR to bylo pouze 8,9 % veřejných výdajů, viz MŠMT ČR (2015) *České školství v mezinárodním srovnání 2015*, s. 18.

v měnícím se světě. Měly by být podporovány celková demokratizace vzdělávání a participativní přístupy ve vzdělávání.

Otevřenost vzdělávání

SDG 4.3, 4.7, 4.a

139. Vzdělávací instituce musejí být otevřené spolupráci, je zapotřebí podporovat iniciativy zdola, síťování, zapojení nestátních aktérů a akterek do vzdělávání, propojování různých forem vzdělávání a různých vzdělávacích institucí (formální a neformální, školní a mimoškolní, počáteční a další vzdělávání).⁷⁵ Musí docházet k základní spolupráci rodiny a školy a k větší participaci rodičů na vzdělávání svých dětí. Nutné je též přehodnocení „pozitivistického“ přístupu ke vzdělávání, a naopak pěstování rozmanitosti aktivních a participativních vzdělávacích postupů a metod, a to s ohledem na budoucí zapojení jedince do společnosti ve všech ohledech.⁷⁶ Mezi podporované přístupy by měly patřit zejména konstruktivistické pojetí výuky,⁷⁷ systémové myšlení a pěstování schopnosti adaptace na změnu včetně odolnosti (*resilience*).

Vzdělávání jako katalyzátor porozumění principům udržitelného rozvoje

SDG 4.7

140. Vzdělávání je důležitou oblastí, která zásadním způsobem podmiňuje směřování České republiky k udržitelnému rozvoji.⁷⁸ Podoba a obsah vzdělávání musí být takové, aby podpořily naplnění cílů a opatření v dalších oblastech *Strategického rámce Česká republika 2030*, ať se jedná o přístup k práci, digitalizaci, odstranění nerovností, zajištění zdraví, nebo podporu kultury. V této souvislosti bude provedena revize obsahu kurikulárních dokumentů a důležité místo v nich zaujme rozvoj kompetencí pro udržitelný rozvoj (aktivní občanský, profesní i osobní život – zvládnání a ovlivňování změn a porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů) a aktivizující participativní metody zaměřené na vlastní iniciativu žáků. Je potřeba zvýšit účast pedagogů na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeném na koordinaci vzdělávání pro udržitelný rozvoj na školách.⁷⁹

Zdraví

Je třeba snížit nerovnosti ve zdraví jednotlivých skupin společnosti

SDG 3.8

141. Z hlediska zdravotního stavu obyvatel existují mezi skupinami obyvatelstva v České republice zřetelné nerovnosti (např. dle imisně zatížených oblastí či ve střední délce života dle dosaženého vzdělání nebo příjmu). Je třeba zlepšit zdraví všech obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví.⁸⁰

⁷⁵ MŠMT (2020) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*.

⁷⁶ Podrobněji viz např. ASPEN INSTITUT PRAGUE (2016) *Česko*, s. 87-103.

⁷⁷ KORCOVÁ, K. (2013) Konstruktivismus v inovativních vzdělávacích programech v české škole. *Studia Paedagogica* 54(11).

⁷⁸ UNESCO (2016) *Global Education Monitoring Report Summary*, s. 8.

⁷⁹ ČŠI (2016) *Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách*.

⁸⁰ Podrobněji viz MZD (2020) *Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*.

Lékařská péče nemá být určena pouze již nemocným

SDG 3.4, 3.5, 3.8

142. Základem zdravotní politiky České republiky bude podpora zdraví během celého života, tedy dlouhodobý pravidelný systematický přístup k ochraně a podpoře zdraví, zdravého životního stylu a primární prevenci nemocí. Zdravotnictví by nemělo mít pouze funkci zachytné sítě pro již nemocné, naopak mělo by prioritně plnit funkci preventivní a snažit se o to, aby lidé vůbec ne onemocněli nebo aby nemocných bylo co nejméně. Délka života ve zdraví v ČR dlouhodobě stagnuje, zatímco střední délka dožití roste, což znamená, že Češi sice žijí déle, ale v nemoci. Zároveň je v Česku vysoký průměrný počet návštěv u lékaře (nad průměrem EU). Ačkoli preventivní prohlídky u praktického lékaře absolvuje méně než 40 % obyvatel.⁸¹

Je třeba vytvořit centra podpory zdraví

SDG 3.4

143. Mezi nástroje podpory zdraví a prevence onemocnění patří také podpora intenzivnějšího využívání preventivních prohlídek včetně screeningových vyšetření (za účelem rozeznání příp. chorob v jejich časných stádiích, kdy pacient či pacientka ještě nemá potíže a jasné příznaky). Rovněž je důležité uplatňovat vyhodnocování strategických dokumentů státní správy z hlediska ochrany a podpory veřejného zdraví (*Health Impact Assessment*). Mezi priority bude patřit vytvoření a provozování plošné sítě pracovišť (center) podpory zdraví a primární prevence nemocí. Těmto pracovištím je dále třeba zajistit udržitelnost a institucionální podporu.

Efektivní ochrana zdraví podpořená prostředky veřejných rozpočtů

SDG 3.4, 3.8, 3.c

144. Pro efektivní ochranu a podporu zdraví a prevenci nemocí je třeba zajistit dostatečné financování, a to jak ze státního rozpočtu, tak ze všeobecného zdravotního pojištění a dalších zdrojů. Prostředky ze zdravotního pojištění (tj. zejména z tzv. fondů prevence zdravotních pojištěn) je nutné využívat efektivně k podpoře zdraví a prevenci nemocí.

Účinným nástrojem je zdravotní gramotnost

SDG 3.4, 3.5

145. Stát bude více investovat do prevence nemocí, podpory zdraví a rozvoje tzv. zdravotní gramotnosti obyvatel. Téměř polovinu všech úmrtí v Česku v roce 2019 lze přičíst behaviorálním rizikovým faktorům, zejména špatnému stravování, kouření a konzumaci alkoholu.⁸² Zdravotní gramotnost je tedy pro prevenci naprosto zásadní a její zvýšení je jedním z dílčích cílů *Strategického rámce rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030*. Společným cílem je schopnost rozšiřovat znalosti a dovednosti, díky kterým se lidé dokáží rozhodovat ve prospěch vlastního zdraví i zdraví svého okolí, a také schopnost orientovat se v komplexním systému zdravotní a sociální péče. Nezanedbatelný je ovšem také přístup jedince k naplňování vlastního zdravého životního stylu a jeho odpovědnost za své zdraví.

Cestou je zdravé životní prostředí i životní styl včetně kvalitních potravin

SDG 2.1

SDG 3.9

146. Pro další zlepšení zdraví je třeba zásadní měrou snižovat zátěž lidí zdravotně rizikovými látkami i hlukem. Na evropské úrovni tuto oblast pokrývá např. *Zelená dohoda pro Evropu*. Na národní úrovni je jedním ze základních strategických dokumentů *Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050*. Nejnaléhavější jsou rizikové emise znečišťujících látek z domácích topenišť na pevná paliva (uhlí a dřevo), rizikové emise znečišťujících látek z dieselových a benzinových

⁸¹ OECD (2021) *State of Health in the EU: Česko. Zdravotní profil země 2021*.

⁸² OECD (2021) *State of Health in the EU: Česko. Zdravotní profil země 2021*.

motorů především v dopravě (PAU, B(a)P, PM_{2,5}) a další zdravotně rizikové látky v ovzduší, ve vodách, v půdě, vnitřním prostředí budov, v potravinách, nápojích i jiných předmětech (Obce a regiony). Děti narozené v roce 2020 zažijí dvojnásobný až sedminásobný nárůst extrémních výkyvů počasí a s nimi spojených zdravotních rizik ve srovnání s lidmi narozenými v roce 1960.⁸³ Stát bude podporovat z pohledu kvality života důležité pozitivní změny životního stylu jako například omezování zdravotně rizikového chování – prevenci užívání tabáku a přechod k nekuřáctví, prevenci konzumace alkoholu, užívání dalších návykových látek a závislostního chování. Dále bude důsledně podporovat dostatečné pohybové aktivity populace, správnou výživu a stravovací návyky jedinců. Stát se zasadí ale také o změny sociálních okolností a možnost života ve zdravém prostředí, podporu zdraví v rámci komunit, dostupnost kvalitních potravin, přístup ke kvalitní vodě, absenci znečištění vzduchu – smogu nebo tabákového kouře na pracovišti i mimo něj.

Nárůst významu gerontologie

SDG 3.8

147. S ohledem na demografické stárnutí je nezbytné zajišťovat zdravé a dostupné pracoviště pro všechny věkové skupiny. Stát bude klást důraz především na podporu udržitelné práce a zdravého stárnutí již od začátku profesní dráhy. Je nutné zabývat se budoucími potřebami pacientů a pacientek, pracujících i pracovišť. V souvislosti se zvyšováním střední délky života bude nutné dbát většího důrazu na prodlužování délky aktivního, kvalitního života (délky života ve zdraví) pomocí akcentování rozvoje geriatrické (tj. klinické gerontologie, která se zabývá zdravotním a funkčním stavem ve stáří včetně zvláštností jeho chorob a jejich léčby) a lázeňství, včetně širšího využití lázeňské péče v kontextu pooperační péče a prevence.⁸⁴

Všeobecně dostupná, kvalitní veřejná a dostatečně financovaná zdravotní péče

SDG 3.8, 3.c

148. Stát zajistí zejména plošnou a stabilní institucionální podporu, protože oslabování tohoto systému by vedlo k jeho neefektivitě a k zásadním dopadům nejen na zdraví občanů, ale i na celkové veřejné výdaje na zdravotnictví a ekonomiku České republiky. Za účelem zvyšování kvality života chce stát postupně navyšovat zdroje alokované pro systém zdravotnictví na úroveň průměru vyspělých států. Klíčovými jsou investice do stabilizace a rozvoje zdravotnického personálu, včetně vyrovnání lokálních (regionálních) nedostatků jeho konkrétních specializací. K zajištění kvalitní lékařské péče je nutné zajistit dostatečný počet lékařů a lékařek i zdravotníků (zdravotních sester) a dalšího personálu ve zdravotnictví – vzhledem k jejich stárnutí a nedostatku v některých oblastech.

Adaptace zdravotnictví na nastupující rizikové trendy

SDG 3.9, 3.d

149. Zdravotní systém musí být připraven čelit novým problémům, např. rizikům nových infekčních onemocnění (Covid-19), nárůstu rezistence vůči antibiotikům, či nárůstu duševních onemocnění ve společnosti. Je nutné se soustředit zejména na to, co lze vědomě a s předstihem ovlivnit nástroji veřejných politik. To se týká zejména antibiotické rezistence. Tento fenomén

⁸³ Evropská komise (2023) Strategic Foresight Report 2023.

⁸⁴ Ačkoli lázeňství může být spojováno s cestovním ruchem a turistikou, jedná se primárně o formu následné léčebné péče, nikoliv obecný obor služeb typu hotelnictví.

v posledních letech nabírá na síle a pokud bude pokračovat stejným tempem, v roce 2050 bude mít na svědomí 10 milionů úmrtí ročně.⁸⁵

Kultura

Kultura zdrojem státní identity	150. Kulturu je možné chápat jako sféru rozvoje tvořivosti a aktivního utváření i reflexe hodnot společnosti. Zahrnuje kulturní dědictví a umění, stejně jako způsob života, systémy hodnot, tradice a přesvědčení. Její význam narůstá v moderním sekulárním demokratickém státě, kde se stává klíčovou součástí tvorby a udržování státní identity. Kulturní politika je proto součástí žité demokracie.
Identita založená na kultuře je garantem společenské soudržnosti	151. Kulturní a mediální politika jsou odpovědné za utváření, posilování a udržování státní identity založené na kultuře, jež je klíčovou složkou soudržnosti společnosti a jejího udržitelného rozvoje. Kultura a umění mají zásadní úlohu při posilování společenské odolnosti vůči protidemokratickým silám. Pozornost si v tomto kontextu zasluhuje také mediální politika, v níž hrají nenahraditelnou roli nezávislá média veřejné služby, která slouží jako referenční bod pro obyvatele a významně podporují rozmanitost kultury. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také podpoře kultury všech národnostních menšin.
Podpora rovného přístupu ke kultuře	152. Znalost vlastní kultury a vědomí její hodnoty spolu s respektem k rozmanitosti kulturních projevů a kladným kulturním hodnotám cizích kultur či menšin jsou jedny z hlavních prostředků umožňujících chránit společnost před negativními jevy, např. před šířením uniformity, ztrátou kulturní identity, xenofobií či šířením konzumeristického vztahu ke světu včetně jeho negativních environmentálních důsledků. Stát proto bude podporovat u celé populace rozvoj kulturních znalostí a kompetencí a snižovat nerovnosti v dostupnosti kultury (mj. s využitím potenciálu internetu) napříč celou společností, zejména u znevýhodněných skupin včetně etnických menšin. Neznalost většinových kulturních hodnot je mimo jiné překážkou úspěšné integrace těchto znevýhodněných skupin.
Rozvoj kultury vyžaduje zajištění dostatečných zdrojů	153. Kultura přispívá ke zvýšení kvality života – přetváří města a obce na příjemná místa k životu, práci a k cestování, stimuluje vzdělávání a přispívá k celoživotnímu osobnímu rozvoji. Především je však klíčovou součástí identitní politiky a rozvoje kreativity. Proto je pro její rozvoj nezbytné zajištění dostatečných veřejných zdrojů především za účelem metodické i finanční podpory a důstojného ohodnocení zaměstnanců veřejných, soukromých i neziskových institucí v sektoru kultury.
Státní podpora kultury jako zdroj inovace a zaměstnanosti	154. Cílem kulturní politiky musí být podpora těch součástí živé i památkové kultury, které nemohou být úspěšné komerčně, a přitom patří do sféry vysoce kvalitního umění. Umění je generátorem inovací, jež nacházejí uplatnění mimo vlastní kulturní oblast. Umění, kulturní dědictví a péče o ně představují také významné tvůrce pracovních míst. Povaha obnovy kulturního dědictví

SDG 8.3

⁸⁵ MZd (2021) *Téma antibiotické rezistence v České republice*. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/antibioticka-rezistence-v-ceske-republice/>

a podpora umění, jež vyžaduje více specifických pracovních postupů různé odbornosti, tvoří trvalý základ zaměstnanosti a příležitosti pro menší a střední firmy a vytváří prostor k uchování, popř. obnově ojedinělých postupů a technologií.

Kulturní a kreativní odvětví SDG 8.3	155. Kulturní a kreativní odvětví (KKO) na národní úrovni <i>pokrývá Strategie rozvoje a podpory kulturních a kreativních odvětví</i> . KKO jsou zdrojem technologických i netechnologických inovací a svou přidanou hodnotou přispívají k rozvoji ostatních hospodářských odvětví. Jejich mezioborový přesah má pozitivní dopad na udržitelný rozvoj, tvorbu a posilování sociálního kapitálu, rozvoj cestovního ruchu i na zvyšování hodnoty výrobků a služeb generovaných jinými průmysly. Úkolem státu je rovněž v rámci podpory vyváženého a efektivního řízení inovací zohlednit nové rostoucí obory z oblasti digitální ekonomiky a KKO, jejichž výsledky přesahují hranice kultury a umění a přispějí ke společenskému a hospodářskému rozvoji České republiky. ⁸⁶
Rovný přístup ke kreativě jako předpoklad adaptability na změny	156. Kreativita jako ústřední hodnota evropské identity je součástí plnohodnotného lidského života, proto musí být možnost jejího rozvoje otevřena všem bez ohledu na sociální status. Zároveň je nezbytným zdrojem řešení výzev proměny světa, které nás čekají v nejbližší budoucnosti.
Dostupnost kultury a umění má přednost před komerčním ziskem	157. Zpřístupňování kulturních a uměleckých hodnot musí mít ve veřejné oblasti přednost před generováním finančních prostředků. Vzhledem k historickému vývoji je velká část kulturních institucí České republiky státním a veřejným majetkem. Poskytování a aktivní zprostředkování kulturních hodnot se ve veřejné sféře bude dít podle konkrétní situace bezplatně, nebo za široce dostupnou cenu.
Veřejné tvůrčí soutěže jako nástroj dosažení kvality	158. Hlavním kritériem v oblasti kultury je vždy její účinná produkce. Za hlavní nástroj lze považovat uplatňování principu veřejné tvůrčí soutěže. Je třeba vytvořit prostředí, které zajistí, aby spolupráce státu a samospráv se soukromým sektorem byla v oblasti kultury oboustranně výhodná.
Kulturní politika musí být podporovaná i na lokální úrovni SDG 8.9	159. Kulturní politika státu má být provázaná na všech úrovních veřejné správy. Samosprávy je třeba aktivně podporovat ve schopnosti účinně spojovat státní kulturní politiku s místními podmínkami tak, aby se prostředky i pozornost přiměřeně rozdělovaly rovněž ve prospěch kvalitní kulturní produkce na lokální úrovni.
Kulturní dědictví přispívá k místnímu rozvoji SDG 11.4 SDG 12.b	160. Zvláštní pozornost je třeba nadále věnovat kulturnímu dědictví (památkám a uměleckým sbírkám). Z výzkumu vyplývá pozitivní dopad kulturního dědictví na kvalitu života i ekonomiku státu. ⁸⁷ Hmotné kulturní dědictví zprostředkované veřejnosti má nesporný pozitivní ekonomický dopad v místě, kde přispívá k rozvoji řady služeb. Kulturní dědictví i kulturní

⁸⁶ MK (2021) *Strategie rozvoje a podpory kulturních a kreativních odvětví*.

⁸⁷ Výzkum v rámci projektu EU Cultural Heritage Counts for Europe, který si kládł za cíl analyzovat veškerá dostupná kvantitativní i kvalitativní data související s ekonomickými, sociálními, environmentálními a kulturními dopady kulturního dědictví, viz CHCfE CONSORTIUM (2015) *Cultural Heritage Counts for Europe*.

a kreativní odvětví představují významného tvůrce pracovních míst. Posilují tak zejména lokálně orientované podniky se zapojením místních pracovníků.

Propagace kulturního dědictví
podpoří cestovní ruch

SDG 8.9
SDG 12.b

161. Cestovní ruch obecně zvyšuje povědomí o dané zemi. Řada turistů do ní míří právě díky jejím památkám a živé kultuře. Na jedinečné kulturní identitě je možné stavět udržitelný kulturní cestovní ruch. Propagaci státu v zahraničí prospěje účast v evropských, mezinárodně respektovaných stavech kulturního dědictví, jako např. účast v Seznamu světového dědictví UNESCO, v Reprezentativním seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO, v Mezinárodním registru Paměti světa UNESCO a v dalších evropských, mezinárodně respektovaných nástrojích podpory kulturního dědictví, např. Evropské kulturní stezce (European Cultural Route), označení Evropského dědictví (European Heritage Label) či v Evropských cestách průmyslového dědictví (European Route of Industrial Heritage).

Kulturní krajina pro zvládnutí
změny klimatu

162. Kulturní hodnotou specifického typu je kulturní krajina. Její ochranu je třeba uvést do souladu s požadavky adaptace na změnu klimatu se zodpovědným zřetelem k vyvažování obou potřeb.

Strategické cíle

1. **Společenské klima je vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky jsou minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany a jsou společensky vysoce oceňovány.**
  - 1.1 Vhodné socioekonomické podmínky podporují dobré fungování rodin. Zaměřují se na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory. Umožňují tak získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů.
  - 1.2 Rodinám se specifickými potřebami je věnována zvláštní pozornost. Jsou přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti.
2. **Technologický a sociální rozvoj rozšiřují přístup k důstojné práci.**
  - 2.1 Trh práce vykazuje na celostátní i regionální úrovni nižší strukturální nerovnováhy, zmírňuje se polarizace trhu práce i její společenské dopady.
  - 2.2 Přístup k důstojné práci se rozšiřuje i pro skupiny, které jsou na trhu práce dosud znevýhodněné – rodiče na rodičovské dovolené, osoby se zdravotním postižením nebo osoby starší 50 let.
  - 2.3 S obecnou mírou nezaměstnanosti se zároveň snižuje i podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti.

- 2.4 Minimalizuje se míra prekarizace a nedobrovolné flexibilizace práce, a to i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce.
  - 2.5 Imigrační a integrační politika klade důraz na přilákání kvalifikovaných cizinců a cizinek a posiluje diverzitu pracovních sil významnou pro inovace. Veřejné politiky také podporují návrat českých občanů a občanek ze zahraničí.
- 3. Strukturální nerovnosti ve společnosti jsou nízké.**
- 3.1 Dlouhodobě se snižuje podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.
  - 3.2 Snižuje se příjmová nerovnost a je kladen důraz na udržení silné střední vrstvy.
  - 3.3 Snižuje se genderová nerovnost.
  - 3.4 Je zajištěn rovný přístup k osobám ohroženým diskriminací na základě pohlaví, genderu, věku, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, etnicity, národnosti, sexuální orientace, vyznání nebo světonázoru. Zvláštní důraz je kladen na předcházení vícečetné diskriminaci.
- 4. Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.**
- 4.1 Vzdělávací systém je inkluzivní a vzájemně prostupný, neselektuje žáky a žákyně v útlém věku na talentované a netalentované a omezuje závislost vzdělávacích drah a výsledků na jejich socioekonomickém zázemí.
  - 4.2 Systém vzdělávání podporuje učitele, učitelky a další vzdělavatele, aby ve vzdělávání dokázali přinášet potřebné změny a převzít roli průvodců účastníků vzdělávání v měnícím se světě. Je otevřený intenzivnímu kontaktu s reálným světem a zapojuje všechny aktéry ve vzdělávání.
  - 4.3 Vzdělávání zajišťuje každému přístup k rozvoji přenositelných kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Systém zahrnuje přiměřený všeobecný základ nezbytný pro další vzdělávání, zapojení do společnosti i pro porozumění vzájemné provázanosti současného světa.
  - 4.4 Systém celoživotního učení je veřejně garantovaný a široce dostupný: Zaměřuje se jak na profesní vzdělávání, tak i na vzdělávání v oblasti přenositelných dovedností.

5. Zdraví všech skupin obyvatel se zlepšuje.

- 5.1 Zvyšuje se délka života ve zdraví u všech skupin obyvatel České republiky.
- 5.2 Snižují se vlivy způsobující nerovnosti v oblasti zdraví.
- 5.3 Systém veřejného zdravotnictví je stabilní, všeobecně dostupný co do kvality i kapacity a současně se rozvíjí odpovídající profesní struktura. Věkový průměr lékařského i nelékařského personálu se snižuje a zlepšuje se ohodnocení všech pracovníků ve zdravotnictví.
- 5.4 Zdravý životní styl je podporován prostřednictvím vyšších veřejných výdajů s důrazem na primární prevenci nemocí a podporu zdraví v průběhu celého života.
- 5.5 Snižuje se konzumace návykových látek i zátěž obyvatel zdravotně rizikovými látkami a hlukem prostřednictvím lepší kvality životního prostředí. Příslušné limity škodlivých látek a hluku nejsou překračovány.

6. Vyšší veřejné investice podporují klíčové funkce kultury a rovný přístup ke kultuře a kreativě.

- 6.1 Do oblasti kultury směřují vyšší veřejné výdaje a posilují se možnosti dlouhodobého finančního plánování kulturních organizací.
- 6.2 Podle potřeb měnící se společnosti je systémově podporován rozvoj i zakládání nových kulturních organizací.
- 6.3 Kulturní a kreativní odvětví jsou podporovány jako příležitost pro rozvoj ekonomiky.
- 6.4 Pracovníci v kultuře jsou podporováni metodicky i finančně s cílem zvyšování jejich prestiže a zlepšování podmínek potřebných pro jejich kreativní a motivační roli vůči dalším skupinám společnosti.

HOSPODÁŘSKÝ MODEL

Hospodářský model

Vize

Ekonomika České republiky drží krok se světovými trendy v oblasti udržitelnosti a plní závazky plynoucí z mezinárodních dohod včetně Pařížské dohody. Adaptuje se na klimatickou změnu, přispívá k její mitigaci a buduje silnou pozici v globálních hodnotových a dodavatelských řetězcích. Cíleně podporuje dekarbonizaci a dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 pomocí dvojí (digitální a zelené) tranzice. Snižuje se materiálová a energetická náročnost ekonomiky, hospodářství se zaměřuje na efektivitu namísto množství produkce a uplatnění digitálních technologií pro rychlejší dekarbonizaci. Rozvoj ekonomiky je zajištěn orientací na znalostně náročné aktivity založené na inovacích, diverzifikaci odvětví, kvalifikovaných pracovních místech, stabilním podnikatelském prostředí, efektivním využíváním výsledků výzkumu v soukromé sféře. Dochází k rozvoji oběhového hospodářství, nízkouhlíkových technologií, robotizaci a digitalizaci a hospodářství se opírá o odolnou a kvalitní infrastrukturu. Stojí na principech sociálně-tržního hospodářství, jenž rozvíjí spolupráci a koordinaci mezi veřejným, podnikatelským a neziskovým sektorem. Veřejné finance zajišťují, že zdroje na realizaci veřejných politik jsou dostatečné a efektivně vynaložené a státní dluh je udržitelný, čemuž odpovídá i daňový mix.

Úvod

Cílem je efektivní a šetrné hospodářství

201. Hospodářství je souhrnem tvořivých (produktivních) činností, které uspokojují hmotné i nehmotné potřeby lidí. Udržitelný hospodářský model zajišťuje schopnost hospodářství dlouhodobě zajišťovat uspokojování těchto potřeb, a to co nejefektivnějším a nejšetrnějším způsobem, kdy se zároveň daří snižovat nároky na přírodní zdroje, ekosystémy a planetární hranice. Utváření efektivního a šetrného hospodářského modelu jakožto základu konkurenceschopné evropské ekonomiky je hlavním obecným cílem této kapitoly.

Měřítkem úspěchu je nejen HDP

SDG 8.1

202. Hospodářský úspěch se poměruje v současné době v první řadě materiálním bohatstvím ekonomiky. K měření se využívá několika indikátorů, a to například HDP (tedy objem produkce národního hospodářství) a HDP přepočítaný na jednoho obyvatele. Ekonomická úroveň a kvalita života by spolu měly korelovat. Pro malou otevřenou ekonomiku, jakou je ČR, je důležitým ukazatelem hrubý národní důchod (HND). To je objem důchodů

rezidentů – domácích ekonomických subjektů. Hrubý národní důchod dále upravený o saldo běžných transferů s nerezidenty pak odpovídá důchodům, které v ekonomice zůstanou (a mohou tak sloužit k dalšímu rozvoji ekonomiky, financování veřejných politik, spotřebě, investicím apod.).

Podmínkou úspěchu
hospodářství je
makroekonomická stabilita

SDG 8.1
SDG 8.2

203. Výkyvy ekonomického výkonu, ekonomické cykly a exogenní vlivy jako například válka na Ukrajině či pandemie Covid-19 mohou ovlivnit úspěšnost v plnění vytyčených cílů udržitelného rozvoje. Plnění cílů tohoto strategického rámce proto musí být vždy hodnoceno s přihlédnutím k fázi cyklu, zda je ekonomika v recesi či konjunktury, ale také ke geopolitické situaci, makroekonomické stabilitě a udržitelnosti státního dluhu. Proto budou při hodnocení úspěšnosti ČR 2030 brány v potaz ukazatele HDP, HND, reálná spotřeba domácností, míra inflace a vnější rovnováha (poměr běžného účtu platební bilance k HDP).

Dvojitá tranzice jako
příležitost k rozvoji
ekonomiky

SDG 8.1

204. Rozvoj ekonomiky je úzce spojen s rozvojem nových technologií a digitalizací. Digitální tranzice doplňuje zelenou tranzici, aby ekonomika zůstala udržitelná. Emisní intenzita HDP (poměr primární spotřeby energie k HDP) České republiky je nad průměrem EU, a proto ji Česká republika cíleně snižuje.

Konvergence k EU15
vyžaduje zásadní proměnu
ekonomiky

SDG 8.1
SDG 8.2
SDG 8.3

205. V roce 2030 chce ČR dosáhnout průměrné ekonomické úrovně EU měřené v HDP na obyvatele. V posledních letech však proces konvergence opět ustal. HDP na obyvatele v paritě kupní síly v roce 2022 odpovídal 91 % průměrů EU, stejně jako v roce 2017. Dosáhnout úrovně většiny původních členských zemí (EU15), které jsou bohatší než průměr celé Unie, je proto v horizontu sedmi let velmi ambiciózní. Podmínkou je kvalitativní skok ekonomiky na vyšší výkonnostní úroveň. To je možné pouze za předpokladu výrazných strukturálních změn doprovázených růstem produktivity a přidané hodnoty. Nutné strukturální reformy se musí dotknout pěti oblastí detailně specifikovaných v pěti číslovaných sekcích této kapitoly.

HDP má své limity a
kvantitativní růst není
v dlouhém období udržitelný

SDG 8.1
SDG 8.2
SDG 8.4
SDG 12.2

206. Kromě tradičních ekonomických ukazatelů se ve vyspělých ekonomikách začínají rozvíjet přístupy k měření dopadů na společnost a kvalitu života mimo oblast hospodářských výsledků („beyond GDP“). Jelikož v uzavřeném systému konečných zdrojů není kvantitativní růst trvale možný. Česká ekonomika proto sleduje světové po-růstové trendy a trendy za hranicemi růstu. Udržitelná ekonomika je zajištěna pomocí důrazu na její kvalitativní složku, systémový přístup a efektivním hospodařením se zdroji a snižováním jejich spotřeby. Materiální bohatství však zůstává nedílnou součástí širšího hodnocení kvality života v rámci OECD *Well-being Framework* i vnímání vnímají českých domácností.

2.1 Dekarbonizace ekonomiky a plnění klimatických cílů

EU ETS je klíčovým nástrojem k financování dekarbonizace uhlíkové náročných odvětví

SDG 13.1
SDG 13.2

207. Česká republika se zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 oproti roku 1990. K jeho naplnění významně přispívá systém emisního obchodování EU ETS (Emissions Trading System), který cílí na emisně náročná odvětví průmyslu a energetiky. Česká republika musí využívat prostředky z ETS efektivně a příjmy z povolenek investovat do další dekarbonizace ekonomiky, její modernizace a inovací a také do zmírňování dopadů na nízkopříjmové skupiny obyvatel. Stejný postup musí český státní rozpočet aplikovat i po zavedení EU ETS 2 na paliva využívaná v dopravě a v rezidenčním sektoru.

Mitigace klimatické změny musí začít bezodkladně

SDG 13.1
SDG 13.2

208. Náklady nečinnosti v oblasti klimatické změny prudce narůstají. Čím později s mitigací Česká republika začne, tím rychleji bude muset emise snižovat a tím nákladnější bude kompenzace předchozí nečinnosti. Je proto nutné bezodkladně mobilizovat dostatek financí a investovat do mitigace klimatické změny.

Současná investiční rozhodnutí jsou zásadní pro dosažení klimatických cílů

SDG 13.1
SDG 13.2
SDG 13.š
SDG 7.a
SDG 9.1

209. Plnění klimatických cílů je dosažitelné, pokud se Česká republika bude řídit doporučeními výzkumných institucí a mezinárodních organizací. Podle výsledků modelování Centrem socio-ekonomického výzkumu dopadů environmentálních politik (SEEPiA) zaostává v dosahování cílů, které jí stanovují evropské směrnice RED II (o obnovitelných zdrojích) a EED (o energetické účinnosti). Další investice do obnovitelných zdrojů a snižování spotřeby energií proto musí být více podporovány, aby došlo k odklonu od fosilních sektorů. Stavebnictví, obnovitelné zdroje a elektromobilita mají navíc největší potenciál nárůstu produkce. Investiční politika se proto musí soustředit na tato odvětví a počítat s dlouhodobým horizontem současných investičních rozhodnutí.⁸⁸

Klíčem ke globálnímu úspěchu je ovlivňování dodavatelských řetězců

SDG 13.1
SDG 13.2

210. Pro posílení role ČR a EU v globální ekonomice bude důležité sledovat a ovlivňovat dodavatelské řetězce na úrovni podniků. Zásadní úloha případně naplňování Směrnice o odpovědnosti za dodavatelský řetězec (CSDDD). Velké společnosti budou mít povinnost vypracovat plán, který zajistí, aby jejich obchodní strategie byla slučitelná s omezením globálního oteplování na 1,5 °C v souladu s Pařížskou dohodou. Vedle toho směrnice bude vést ke zohledňování i dalších aspektů udržitelného a odpovědného jednání společností, vč. lidských práv a ohledů na životní prostředí.

CBAM jako potenciální nástroj dekarbonizace mimo EU

SDG 13.1
SDG 13.2

211. Dekarbonizace evropské ekonomiky se nezastavuje na hranicích EU. To zohledňuje mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM), který vytváří pobídky pro výrobce ze zemí EU ke snížení emisí z jejich produkce a může přispět ke vzniku systémů pro obchodování s emisními povolenkami mimo EU. Je prostředkem k tomu, aby účinky EU ETS pociťovali i výrobci a dodavatelé z mimoevropských zemí a zahrnuli cenu vyprodukovaného uhlíku v cenách dodávaných produktů a služeb.

⁸⁸ Studie viz <https://seepia.cz/novinka/studie-o-dopadech-fit-for-55-na-cr-dokoncena/>

Investice jsou nutné pro podporu nízkouhlíkových technologií	<p>212. Nízkouhlíkové technologie jsou zásadní pro dosažení klimatických cílů České republiky. Aby bylo možné při rozvíjení materiálového a energetického blahobytu ČR dosáhnout radikálního snížení skleníkových plynů v dlouhém výhledu, je potřeba skleníkové plyny do atmosféry méně vypouštět, pro což je nutné zavést do praxe technologie zachytávání, využívání a ukládání uhlíku. Zachytávání, využívání a ukládání uhlíku (CCUS) má v dekarbonizaci českého průmyslu velký potenciál. Vodík pomůže snížit emisní náročnost dopravy a skladování energie z obnovitelných zdrojů. Alternativní paliva a další nízkouhlíkové technologie jsou buď ve fázi výzkumu a vývoje, nebo jsou příliš drahé pro komercializaci. Česká republika musí zvýšit objem investic do nízkouhlíkových technologií a umožnit tak jejich širší využití.</p>
<p>SDG 7.1 SDG 7.2 SDG 7.3 SDG 7.a</p>	
Příjmy z EU ETS jsou efektivně využívány na klimatické účely a zmírnění nerovných dopadů	<p>213. Implementace balíčku Fit for 55 jakožto klíčového prvku Zelené dohody pro Evropu je příležitostí, jak zvýšit objem investic v české ekonomice a zároveň nezatížit státní rozpočet, výnosy z EU ETS za předpokladu jejich efektivního využití na podporu modernizace ekonomiky a mitigaci sociálních dopadů umožní provést tranzici v kratším čase a s nižšími společenskými náklady bez dodatečných nákladů pro státní rozpočet. Maximální využívání příjmů z EU ETS na klimatické účely a nízkopříjmovým vrstvám obyvatel zajistí vyšší hospodářský růst.</p>
<p>SDG 13.1 SDG 13.2</p>	
Fiskální podpora, zvyšování gramotnosti a snižování spotřeby zmírňují dopady na nízkopříjmové domácnosti	<p>214. Dekarbonizace ekonomiky má nerovnoměrný distribuční a lokální dopad na obyvatelstvo. Musí proto být kladen důraz na podporu nízkopříjmových domácností (např. dotacemi a daňovým mixem), které musí být zároveň dostatečně informovány o energetické a finanční gramotnosti a motivovány snižovat svou energetickou spotřebu.</p>
<p>SDG 13.2 SDG 13.3</p>	
Zelená tranzice mění trh práce	<p>215. Zelená tranzice vytváří nová pracovní místa a obyvatelé musí být připraveni využívat své dovednosti v jiných sektorech či naučit se novým dovednostem, které taková pracovní místa budou vyžadovat. České ekonomice prospěje také větší důraz na rekvalifikaci a zvyšování kvalifikace pracovníků, kteří v současné době pracují v těžko dekarbonizovatelných odvětvích.</p>
<p>SDG 7.a SDG 8.3</p>	
Dvojitá tranzice je klíčem k pokroku	<p>216. V současném geopolitickém kontextu je pro budoucnost EU klíčové zvládnout dvojitou tranzici (<i>twin transition</i>), tedy dosahování klimatických a environmentálních cílů pomocí digitálních řešení a mitigace nežádoucích dopadů digitálních technologií. Digitální technologie hrají klíčovou roli v dosahování klimatické neutrality, zelená tranzice významně mění digitální sektor (např. bude nutné čelit výzvám narůstající energetické náročnosti datových center a cloudových infrastruktur). K ozelenění digitalizace může dojít pomocí blockchainu, internetu věcí, analýzou big dat a dalších technologií, v nichž musí Česká republika držet krok s dalšími vyspělými ekonomikami.⁸⁹</p>
<p>SDG 7.a SDG 13.2 SDG 13.3</p>	

⁸⁹ Strategic Foresight Report EU 2022

2.2 Hospodářské instituce a digitální ekonomia

Zahraniční investice jako motor růstu se vyčerpávají

SDG 8.3

SDG 7.a

SDG 8.3

217. Po vyčerpání potenciálu PZI skýtá novou příležitost digitální a zelená tranzice. Státy, které si stanovily národní cíle v souladu s Pařížskou dohodou, sice mají krátkodobou konkurenční nevýhodu oproti ostatním státům, dlouhodobě však zelená tranzice má umožnit zvýšení produktivity evropských ekonomik a také získání komparativních i absolutních výhod ve světovém obchodu. Zabrání také zvyšování neinvestičních výdajů státního rozpočtu, kterými by stát musel kompenzovat negativní dopady klimatické změny (např. přímou formou kompenzací zemědělcům či nepřímou formou pokrytí zvýšených nákladů na veřejné zdravotnictví nebo snížení produktivity práce). Rostoucí produktivita práce zároveň s dekarbonizací ekonomiky mohou napomoci ke zvýšení hrubé přidané hodnoty ČR.

Digitalizace a digitální ekonomia jsou základem úspěšného rozvoje hospodářství

SDG 9.1

218. V roce 2030 chce ČR být zemí, která svým obyvatelům poskytuje plně digitalizované bezpečné a odolné prostředí státní správy (viz Klíčová oblast 6). Systém napomáhá rozvoji digitální ekonomiky a reaguje na její turbulentní změny dané vývoji technologií a software a adaptuje se. Dopady digitalizace na hospodářství a společnost pokrývá Digitální Česko, které stojí na třech pilířích (Česko v digitální Evropě, Informační koncepce ČR, Koncepce Digitální ekonomia a společnost) zajišťujících předpoklady dlouhodobé prosperity ČR.⁹⁰ V této oblasti je zásadní konzistence a kontinuita daná dalšími materiály na úrovni EU,⁹¹ případně OSN a Global Digital Compact zaměřený na informační integritu.⁹²

Tři pilíře hospodářské politiky

SDG 8.3

SDG 9.3

SDG 9.4

219. Pokud má česká ekonomika dlouhodobě vytvářet dostatek zdrojů, je potřeba zaměřit se na tři úkoly: (1) podporu podnikání, (2) přímé provádění prorůstových opatření se zaměřením na oblasti vzdělávání (viz [podkapitola 1.4](#)), výzkumu, vývoje a inovací včetně infrastruktur a (3) kladení důrazu na efektivitu a udržitelnost využívání přírodních zdrojů a snižování jejich spotřeby. Těmto třem úkolům je dále věnována pozornost. Podpora podnikání musí zahrnout všechny podnikatelské sektory, zejména však malé a střední podniky (MSP) jako nejméně rozvinutý sektor s nejvyšším růstovým potenciálem, a pomoci jim s přechodem na nízkouhlíkovou ekonomiku. V sektoru velkých podniků je nutné podporovat kvalitu a mezinárodní konkurenceschopnost jejich produktů. Druhému a třetímu úkolu se věnují sekce 2.2 až 2.4.

Zvyšovat kvalitu zahraničních investic

SDG 8.2

SDG 8.3

220. Česká republika bude usilovat o zvyšování kvality PZI zahraničních firem působících na území našeho státu. Cílem je dosáhnout na co nejsofistikovanější patra mezinárodních hodnotových řetězců, tedy ta s nejvyšší přidanou hodnotou. Ukazatelem kvality PZI *ex post* je produktivita

⁹⁰ MPO (2019) *Program Digitální Česko*.

⁹¹ V současné době je připravována regulace Markets in Crypto Assets zaměřená na investování do kryptoměn, jež by měla vstoupit v platnost v roce 2024, dostupné z: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/markets-crypto-assets-regulation-mica>

⁹² OSN (2023) Our Common Agenda - Policy Brief 5: A Global Digital Compact, dostupné z: <https://indonesia.un.org/en/238874-our-common-agenda-policy-brief-5-global-digital-compact>

práce a výše mezd, ukazatelem *ex ante* může být technologická intenzita investice.

Využití subdodavatelské pozice a pokročit k samostatnosti

SDG 8.2
SDG 8.3

221. Česká republika bude u domácích firem podporovat rozvoj podnikání s co nejvyšší přidanou hodnotou a důrazem na zelenou a digitální tranzici, což částečně souvisí se zvyšováním kvality PZI, ale také s investicemi do výzkumu, vývoje a inovací. Zároveň je podporována intenzivní spolupráce mezi primárním a aplikovaným výzkumem a firmy výsledky výzkumu efektivně využívají ve svých aktivitách. Náročnější poptávka zahraničních firem působících v ČR na subdodávky může být vhodným impulsem a příležitostí pro domácí podniky. Druhou, v dlouhém období důležitější podporovanou částí je posun z pozice subdodavatele na samostatného producenta schopného uplatnit vlastní produkt na trhu finální produkce. České firmy usilují o posun do vyšších pater globálních hodnotových řetězců a zvyšovat svou technologickou vyspělost.

Velké podniky konkurenceschopné v zahraničí

SDG 8.1
SDG 8.2

222. Velké podniky v současnosti tvoří páteř ekonomiky. Jejich podpora se proto zaměřuje na schopnost velkých podniků dostat se a udržet se na špičce technického, organizačního a obchodního vývoje ve světě, což představuje velké investice do vlastní infrastruktury a do výzkumu, vývoje a inovací. Tyto podniky nepřinášejí inovace jen do vlastních firem, ale také na světový trh.

Investice do vesmírného výzkumu podporují růst kosmického průmyslu v ČR

223. Velkou roli sehraje i vesmírný výzkum a postavení, které v něm ČR v příštích letech zaujme. Investice vložené do vesmírných výzkumů se znásobují 7-14krát⁹³, proto je využití vesmírných zdrojů a vědeckých poznatků, které investice ve vesmíru přinesou, významným přínosem pro českou ekonomiku.

Malé a střední podniky mají největší potenciál růstu

SDG 8.1
SDG 8.2
SDG 8.3

224. Největší potenciál přispět k udržitelnému ekonomickému rozvoji mají malé a střední podniky (MSP), protože jsou v České republice jako sektor méně rozvinuté než velké a mikro podniky. Ačkoliv mají přibližně stejný podíl pracujících jako průměrně země EU, mají menší podíl na HDP. Je třeba odstraňovat největší překážky rozvoje MSP, zejména usnadnit přístup ke kapitálu, snížit relativně vysoké administrativní bariéry a přispět k jejich zelené a digitální tranzici.

Malé a střední podniky rostou prostřednictvím nových technologií

SDG 8.1
SDG 8.2
SDG 8.3
SDG 7.a
SDG 13.2

225. Zvýšení konkurenceschopnosti MSP se docílí plným využíváním rychle se rozvíjející digitální ekonomiky a společnosti. MSP těží z digitálních inovací a díky zavádění nových technologií (automatizace, umělá inteligence, robotizace, strojové učení, rozšířená a virtuální realita, business intelligence, e-commerce) a kvalitní infrastruktury vytvářejí produkty s vyšší přidanou hodnotou. Zároveň je průběžně zvyšována informovanost a povědomí o nových digitálních možnostech včetně finanční, technické a odborné pomoci.

⁹³ OSN, For All Humanity – The Future of Outer Space Agenda – Our Common Agenda Policy brief, květen 2023

<p>Prvkem podpory MSP je také sociální podnikání</p> <p>SDG 8.2 SDG 8.3</p>	<p>226. Dalším z prvků podpory MSP je také podpora participativní ekonomiky, jejíž součástí je sociální podnikání anebo podnikání prostřednictvím zaměstnanecké spoluúčasti či družstevnictví. Tento typ podnikání dokáže efektivně kombinovat ziskovost se sociálním začleňováním a demokratickými systémy rozhodování. Rovněž usnadňuje financování začínajících podniků či převod vlastnictví již existujících podniků, tzv. následnictví.</p>
<p>Podpora soukromých investic je zásadní pro dekarbonizaci</p> <p>SDG 13.1</p>	<p>227. V dekarbonizaci české ekonomiky je úloha podniků zásadní. Nebude možné mobilizovat dostatek klimatických financí pouze z veřejných zdrojů, soukromé investice musí pokrýt až polovinu investičních potřeb pro zelenou tranzici. Bude proto nutné podporovat soukromé investice do udržitelné ekonomiky z veřejných prostředků, a to jak finančně, tak regulatorně.</p>
<p>Přijetí nebo nepřijetí eura ovlivní výkon a podobu české ekonomiky</p> <p>SDG 8.1 SDG 8.2 SDG 8.3</p>	<p>228. S podobou a výsledky české ekonomiky v příštích sedmi letech úzce souvisí, zda přijmeme euro. Vstup do eurozóny bude mít hospodářské i politické důsledky. Z ekonomického pohledu s sebou euro nese výhody, zejména nižší transakční náklady, i nevýhody, především ztrátu vlastní měnové politiky, jež umožňuje vyrovnávat se skrze vlastní měnové nástroje (včetně plovoucího měnového kurzu) s ekonomickými šoky. Pro případné rozhodnutí o přijetí bude kromě plnění příslušných formálních kritérií v ČR a souhlasu zemí Eurozóny nutnou podmínkou, aby byl tento krok pro ČR z dlouhodobého pohledu ekonomicky výhodný, tedy aby jeho přínosy převážily nad náklady. Mělo by také navíc dojít k vnitřní konsolidaci samotné Eurozóny, která se v současné době potýká s řadou vnitřních problémů, a k vyjasnění jejího dlouhodobého fungování. Na druhé straně by měla ČR před přijetím Eura dosáhnout přiměřené úrovně konkurenceschopnosti na vnitřním trhu EU, která po jeho přijetí již nebude moci být v případě potřeby posilována oslabením měnového kurzu</p>
<p>Sdílená ekonomika se stává součástí formální ekonomiky</p> <p>SDG 8.1 SDG 8.2</p>	<p>229. Ekonomika platform (často označována také jako tzv. ekonomika sdílení – <i>sharing economy, collaborative economy</i>) zprostředkovávajících práci (<i>on-demand economy, gig-economy</i>), je rychle se vyvíjející sektor, který ze své podstaty stírá hranice mezi poskytovateli služeb jako takovými, spotřebiteli, pracovníky a osobami samostatně výdělečně činnými, a potenciálně tak vede k nárůstu atypických forem práce. ČR do roku 2030 převádí tento nový druh ekonomické aktivity do světa formální ekonomiky včetně přínosu do státního rozpočtu.</p>
<p>Digitalizace jako základ digitální ekonomiky</p> <p>SDG 9.1</p>	<p>230. Rychlost změn v oblasti vývoje digitálních technologií je turbulentní a digitalizace proniká do stále rozsáhlejšího množství oblastí, přičemž postupně vytváří základ pro rozvoj stabilní digitální ekonomiky. Dopad digitalizace je přitom nerovnoměrný – z pohledu různých segmentů a odvětví ekonomiky stejně jako velikosti podniků, kdy se předpokládá, že větší podniky budou připraveni využívat a zavádět digitální inovace rychleji – a budoucnou bude ještě víc. Obojí představuje pro státy velkou výzvu. Jednak v oblasti regulace, jednak v oblasti nerovností. Pro roli státu jako regulátora z toho plyne, že se musí v maximální míře řídit principem technologické neutrality zohledňující její použitelnost v budoucnu. V oblasti dopadů musí</p>

být připraven nejen na skutečnost, že digitalizace bude mít vliv na různé segmenty trhu práce, duševní zdraví populace či vytvořit nové samostatné nerovnosti jako digital gap (Lidé a společnost), ale také, že digitalizace bude mít vliv geopolitický a bude posilovat nerovnosti mezi státy (Globální rozvoj)

Bezpečné mantinely
digitální ekonomiky
vytváří EU

SDG 9.1

231. EU z těchto důvodů jednak řeší otázky celkového přístupu (European Declaration on Digital Rights and Principles), jednak pracuje na konkrétních regulacích (např. AI Act, Markets in Crypto Assets). Současně si klade za cíl rozvoj digitálních kompetencí jednotlivců, vybudování infrastruktury, zvýšení strategické nezávislosti EU vč. zvýšení podílu na světové výrobě polovodičů, posílení digitální intenzity u malých a středních podniků, či digitalizaci klíčových veřejných služeb.⁹⁴ Všechny uvedené záměry jsou relevantní pro celek EU, stejně jako pro Českou republiku samotnou, u níž se musí promítnout do programu Digitální Česko.⁹⁵

Narůstají tendence
k využívání otevřených dat
a decentralizace

SDG 9.1

232. Z konkrétních trendů lze v horizontu 2 až 5 let očekávat boom dynamického řízení rizik, platformového inženýrství a otevřené telemetrie. Decentralizace a rozvoj umělé inteligence (AI) jsou již v současnosti velmi živá témata a státy i společnosti budou muset jejich přítomnost akceptovat a začít se jim přizpůsobovat. Ve výhledu 5 až 10 let se očekává nástup technologií jako jsou digitální dvojčata zákazníků, generování kódu strojového učení, kauzální umělá inteligence, Web 3.0 či decentralizovaná identita.⁹⁶

Je zapotřebí klást důraz na
etickou stránku vývoje AI
a její dopady

SDG 9.1

233. AI v současné době vyniká v úzce vymezených úkonech založených na strojovém či hlubokém učení. Do budoucna lze očekávat další pokroky, nikoliv však vytvoření umělé obecné inteligence srovnatelné (AGI) s lidskou. AI lze chápat spíše jako rozšíření původní, biologické inteligence. Pozornost bude třeba věnovat etickým hrozbám, zejména rozvoji manipulativních technik (např. deep fakes), tedy i dezinformací a reprodukci předsudků spíše než hrozbě tzv. superinteligence. Proto lze také očekávat zvýšený význam syntetických dat pro tvorbu algoritmů.

Decentralizace dává
otěže do rukou vlastníka
dat, ale je zapotřebí
vyřešit bezpečnostní
rizika s ní spojená

SDG 9.1

SDG 9.4

234. Trend decentralizace v digitálních technologiích je odpovědí na dominantní postavení několika málo internetových gigantů (BigTech) a jejich profitu z uživatelských dat, ale i narušování soukromí či negativního vlivu na fungování demokratických režimů.⁹⁷ Dosud však neexistuje mnoho příkladů úspěšných decentralizovaných služeb postavených na blockchainu – technologii pro decentralizované a ověřené ukládání dat. Současný způsob ověření (proof-of-work) je vysoce energetický, a tedy i emisně náročný a velmi pravděpodobně budou hledány jeho alternativy, např. důkaz sázkou (proof-of-stake) či autoritou (proof-of-authority). Předpokladem pro úspěch Webu 3.0 určeného pro digitální aktiva je technologická revoluce a rozvoj

⁹⁴ EVROPSKÁ KOMISE (2021), Europe's Digital Decade: digital targets for 2030, dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

⁹⁵ ÚV (2018) Digitální Česko: vládní program digitalizace České republiky 2018+; poslední aktualizace páteřních dokumentů v r. 2022

⁹⁶ Gartner 2022 dle Zandl, s. 32

⁹⁷ ZANDL (2022) Mýty a naděje globálního světa, s. 42-75.

nové infrastruktury. Bezpečnostní riziko představuje neviditelná centralizace blockchainových technologií často anonymními – a tedy ne vždy odpovědnými – účty, resp. osobami.

Digitální commons jako možná alternativa bezpečnější správy dat

SDG 9.1

235. Alternativu vůči BigTech společnostem představuje tzv. rámec commons (společných statků). Digitální commons podněcují otevřený přístup a jsou založeny na kolektivní kontrole a využívání dat a technologické infrastruktury. Pomáhají tak posilovat suverenitu jednotlivých zemí či měst. Vedle toho se okolo commons rozvíjí kolaborativní a regenerativní ekonomiky v podobě decentralizovaných autonomních organizací (DAO), zejména v podobě platformových družstev. Ta kombinují otevřené softwary (open software) a blockchainová řešení, tzv. BDLT (Blockchain Distributed Ledger Technologies).⁹⁸ Pro další rozvoj DAO ovšem musí stát vytvářet podmínky pro experimentování, vytváření prototypů, dokumentaci, sdílení a implementaci, ideálně v kooperaci různých stakeholderů včetně státní správy

2.3 Výzkum, vývoj a inovace

Výzkum a vývoj jsou základním kamenem odolné a inovativní ekonomiky

SDG 9.5

236. Věda (výzkum a vývoj) je základním prostředkem, jak dlouhodobě dosahovat inovací a zvládat tak hospodářské, společenské, environmentální a další změny. Kvalitní vědecká a výzkumná činnost je také základem pro kvalitní vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Aby byly vědecké a výzkumné aktivity dlouhodobě skutečně celospolečensky přínosné, je potřeba zachovat významnou roli základního výzkumu, který je klíčový mj. pro dlouhodobé udržení kvalitního aplikovaného výzkumu a vývoje. Vědu a výzkum není možné jednoduše podřizovat tržní logice a vnímat prostředky na základní výzkum jako neefektivně vynaložené. Je potřeba podporovat také spolupráci vysokých škol, výzkumných institucí a soukromého sektoru, nikoliv však na úkor svobody bádání. To zajistí především adekvátní financování základního a aplikovaného výzkumu a podpora spolupráce vědeckých center, univerzit, ústavů aplikovaného výzkumu a firem založená na principu rovných podmínek a transparentnosti

Klíčem k inovativní ekonomice je propojení výzkumu, vzdělávání a podnikové sféry

SDG 7.a

SDG 9.5

237. Inovace je zlepšení produktu nebo služby, které je zpravidla výsledkem výzkumu a vývoje. Předpokladem vyšší míry inovací je fungující inovativní prostředí, které propojuje výzkumné organizace s podniky a je doplněno kvalitním školstvím. Je nezbytné podporovat institucionální základnu primárního i aplikovaného výzkumu a zefektivnit šíření a sdílení znalostí z výzkumných organizací s důrazem na jejich následné uplatnění v praxi.

⁹⁸ Příkladem může být např. Interfacer Project EU, jehož cílem je vybudovat digitální infrastrukturu s otevřeným zdrojovým kódem pro oběhové hospodářství založené na datech a mj. umožnit městům a regionům vyrábět fyzické artefakty na místní úrovni decentralizovaným, ekologickým a odolným způsobem. Propojuje návrháře a výrobce hardwaru a poskytuje ekonomické pobídky pro spolupráci v globálním měřítku

Veřejný i soukromý sektor musí upřít pozornost na podávání patentů a internacionalizaci	238. Drtivou většinu patentů (93 %) v České republice však tvoří zahraniční přihlašovatelé, množství patentů navíc v roce 2022 bylo nejnižší od roku 1995. Mezi českými přihlašovatelí dominují podniky. Veřejný i privátní sektor se proto musí soustředit na podávání patentů na své inovace a zároveň podporovat internacionalizaci vědy a výzkumu.
SDG 7.a SDG 9.5 SDG 9.b	
Schopnost inovovat je klíčem k dosažení dlouhodobě výkonné ekonomiky	239. Schopnost inovovat na základě výzkumu a vývoje je nutnou podmínkou pro zvyšování životní úrovně. Na inovacích také závisí naše schopnost reagovat na očekávané potřeby společnosti a globální výzvy. Zároveň jsou taktéž nutným předpokladem postupu české ekonomiky do vyšších pater globálních hodnotových řetězců, díky nimž bude nadále konkurenceschopná. Nedílnou součástí tohoto procesu je podpora výchovy k inovacím a podpora rozvoje prostředí, kde má duševní vlastnictví a know-how svoji společenskou a ekonomickou hodnotu. V současnosti jde např. o požadavek na realizaci celé řady opatření v souvislosti se změnou klimatu, např. přechod k nízkouhlíkovému oběhovému hospodářství, snižování energetické náročnosti (mitigace) a minimalizaci negativních vlivů klimatické změny na společnost a životní prostředí (adaptace). Pouze inovující ekonomika je schopna absorbovat a osvojit si nové technologie a kapitalizovat je.
SDG 7.a SDG 8.2 SDG 9.5 SDG 9.b SDG 13.1	
Domácí podniky musí posilovat svůj inovační potenciál	240. Česká ekonomika sice umí absorbovat nové technologie a postupy vyvinuté jinde, domácí výzkum s globálním přesahem je ovšem omezený. Posilování domácího výzkumu a vývoje, aplikovaného i primárního, podporuje rozvoj technologických malých a středních podniků. Je zapotřebí stimulovat podniky, které zatím neinovují a výzkum a vývoj ani neprovádějí, ani jeho výsledky nenakupují, k zahájení vlastních aktivit výzkumu a vývoje nebo ke spolupráci s výzkumnými organizacemi včetně vysokých škol. Cílem je zajistit posun pozic malých a středních podniků v hodnotovém řetězci směrem k pozicím s vyšší přidanou hodnotou (schopnost prodat své výrobky a služby za vyšší cenu). Podpora výzkumné a inovační aktivity MSP s pomocí vhodných, v ČR dosud minimálně rozšířených nástrojů podpory rychle reagujících na požadavky trhů je dalším krokem v podpoře tohoto segmentu. Impulesem pro inovace je velmi často i vstup na nové trhy. Míra internacionalizace MSP je však v České republice dlouhodobě nízká, v budoucnu by proto měla být více akcentována stejně jako zvýšení účasti MSP v mezinárodních programech. V kontextu časté strategie podniků přejímat a adaptovat technologie ze zahraničí je také důležité klást důraz na zavádění inovací vyšších řádů (čím vyšší řád inovace, tím podstatnější změna postupu nebo produktu).
SDG 7.a SDG 8.3 SDG 9.5	
Podporovat obchodní využití domácích inovací	241. Otevřená ekonomika, jako je ta česká, musí vyhledávat tržní niky, aby byla konkurenceschopná. Výzvou do budoucna, kromě samotné inovační činnosti, je schopnost podniků inovace zobchodovat a vytvářet z nich celý hodnotový řetězec. Podniky totiž musí také dokázat zhodnotit svá inovativní řešení, aby co největší část přidané hodnoty zůstala v domácí ekonomice. Klíčovým úkolem státu je podporovat propojování činnosti výzkumných
SDG 7.a SDG 8.3 SDG 9.5	

organizací s malými a středními podniky a zefektivnění a zrychlení komercializace výsledků výzkumu.

2.4 Hospodaření se zdroji

Hospodárnost spotřeby zdrojů je žádoucí vlastností ekonomiky

SDG 8.4
SDG 12.1.

242. Udržitelnost, produktivita a v neposlední řadě samotná vospělost ekonomiky se odráží ve schopnosti pracovat se zdroji, a to zejména s efektivitou jejich využití a recyklace. Mezi zdroji jsou pro českou ekonomiku nejdůležitější energetické a ostatní nerostné suroviny, půda, voda a čisté ovzduší. Dalším důležitým parametrem spotřeby zdrojů jsou emise skleníkových plynů (zejména CO₂) a emisní náročnost ekonomiky, dále vypouštění znečišťujících látek a produkce odpadů.

Efektivnější využívání energie a snižování emisí skleníkových plynů

SDG 7.a
SDG 12.2
SDG 12.c

243. Česká republika musí bezodkladně usilovat o ekonomicky efektivní zvyšování účinnosti využívání energie. Zároveň s tím bude systematicky snižovat emise skleníkových plynů (absolutně i relativně k objemu produkce) v souladu se strategiemi na mezinárodní a evropské úrovni a s ekonomickými možnostmi státu. K dosažení obou cílů bude zapotřebí kombinace různých prostředků (včetně např. efektivnějšího nastavení systému obchodování s emisními povolenkami, předložení analýzy k možnostem zavedení environmentálních prvků v sazbách spotřebních a energetických daní na paliva spotřebovaná v zařízeních mimo EU ETS, podpory zateplování budov, využívání druhotných zdrojů energie, širšího zavádění bezemisních a nízkoemisních vozidel ap.). Válka na Ukrajině urychlila potenciál zelené tranzice v české energetice a poukázala na nutnost snižování závislosti na fosilních palivech obecně a zejména těch, které jsou exportovány autoritativními režimy. Naprosté opuštění (phase-out) fosilních zdrojů je však nutné pro dosažení cílů Pařížské dohody. Je proto důležité se soustředit na zvýšení podílu výroby energie z obnovitelných či jaderných zdrojů nebo z odpadů a zvyšováním energetické efektivity. I u nových zdrojů je třeba přihlížet k externalitám, které působí, s důsledky např. v podobě odchodu od biopaliv 1. generace apod. Zásoby uhlí – jako jediný signifikantní zdroj fosilních paliv na území ČR – by měly nadále zůstat rezervním zdrojem.

Mix energetických zdrojů musí být resilientní, konkurenceschopný a dlouhodobě udržitelný

SDG 7.2
SDG 7.a
SDG 12.2
SDG 12.c

244. Jakékoliv řešení transformace zdrojového zajištění spotřeby energie v České republice musí splňovat tyto podmínky: (1) odolnost, tedy zabezpečení dodávek jak v běžném provozu, tak při skokových změnách vnějších podmínek; (2) konkurenceschopnost, tj. ceny energií pro podniky srovnatelné se zahraničím a domácnosti bez ohrožení energetickou chudobou; (3) dlouhodobá udržitelnost v tom smyslu, že struktura a funkce energetiky neohrožuje důraz na ochranu životního prostředí a klimatu; sektor je finančně-ekonomicky stabilní, podniky tedy dokáží zajistit potřebné investice do obnovy a rozvoje; v neposlední řadě jsou pak zajištěny dostatečné primární zdroje. Finanční prostředky na zajištění resilientního, konkurenceschopného a nízkouhlíkového energetického mixu v důsledku šoků poskytuje Evropská unie prostřednictvím různých mechanismů, například Nástroje pro oživení a odolnost nebo REPower EU.

Je žádoucí zohledňovat externalitu

SDG 8.4
SDG 12.4

245. S využíváním zdrojů se pojí externality neboli externí náklady a přínosy. Externality jsou zahrnuty v ceně zdrojů pouze částečně. Společnost proto využívá zdroje více nebo naopak méně, než je odpovídající jejich společenské hodnotě. O nápravu se snaží jak česká, tak evropská legislativa, a to v různé míře a pomocí různých nástrojů. Zohlednění externalit by měla umožnit vyvážená kombinace různých přístupů, např. vyjádření hodnoty a kompenzace ekosystémových služeb (viz [sekce 3.1](#) a specifický cíl [12.6](#)), tj. kompenzace dodavatelům těchto služeb, nebo daně či limity omezující spotřebu zdrojů, která poškozují životní prostředí, zdraví obyvatel nebo nadměrně zatěžuje použitou infrastrukturu.

Oběhové hospodářství je jedním z řešení omezené dostupnosti zdrojů

SDG 12.5

246. ČR je jako evropský stát součástí geopolitického prostoru, který spotřebuje více surovin, než kolik produkuje. Více než tři čtvrtiny kovových rud, dvě třetiny fosilních paliv a prakticky veškerý fosfor spotřebovaný v EU pochází z třetích zemí⁹⁹, vlastní produkce fosilních paliv navíc rychle klesá. Je nutné zvyšovat odolnost vůči narušení dodavatelských řetězců, například pomocí jejich diverzifikace, zkracování či snižování spotřeby. Zároveň je třeba zvýšit míru strategické autonomie (např. vzácné kovy), viz úvod kapitoly 5. Stát proto bude spolupracovat s ostatními členy Evropské unie na legislativě, daňových pobídkách a dalších pravidlech, která zajistí, aby suroviny v ekonomice více obíhaly. Soustředí se na snižování surovinové náročnosti, prodlužování životnosti výrobků a menší plýtvání. Spolupráce se členy EU a dalšími strategickými partnery je klíčová v oblasti technologické autonomie a odolnosti vůči krátkodobým šokům. Příkladem dobré praxe je Akt o kritických surovinách, který zlepšuje schopnost EU monitorovat a zmírňovat rizika narušení dodavatelských řetězců a posiluje cirkularitu a udržitelnost.

ČR ani její okolí nejsou zdrojově soběstačné

SDG 12.2
SDG 12.3
SDG 12.4
SDG 12.8
SDG 12.a

247. Důležitou součástí takového řešení je lepší využití domácích zdrojů – nahrazování přírodních materiálů recyklací odpadů a druhotnými surovinami. Stát podporuje hierarchii nakládání s odpady, kdy je předcházení vzniku odpadu preferováno před recyklací, recyklace před energetickým využitím odpadu a energetické využití odpadu před jeho odstraněním. Souhrnně je takový přístup označován za oběhové hospodářství. Nutnou podmínkou a součástí podpory oběhového hospodářství je také budování příslušné infrastruktury environmentálních služeb.

Klíčová je odolná infrastruktura s malou energetickou náročností

SDG 7.2
SDG 7.a
SDG 12.c

248. Česká republika usiluje o budování odolné energetické infrastruktury. Snaží se o snížení závislosti na dovozech energií, aby došlo ke zmírnění dopadů krátkodobých šoků na ekonomiku. Energetickou bilanci podporuje eliminací distribučních ztrát, vytěžováním dosud nevyužitého potenciálu obnovitelných zdrojů energie. Motivuje obyvatelstvo ke snížení spotřeby energií. Ačkoliv se energetická náročnost s novými technologiemi snižuje, je potřeba reagovat na rozvoj digitalizace většiny odvětví a turbulentní vývoj v oblasti digitální ekonomiky, které poptávku po elektrické energii zvyšují. Je proto nutné se soustředit i na dopady energetické náročnosti datových center

⁹⁹ EUROSTAT. Dataset Material flow accounts. *Eurostat*. [online].

a cloudových infrastruktur na životní prostředí, tak aby šly digitální a zelená tranzici spole nikoliv proti sobě.

Strategickým zdrojem se stává voda

SDG 6.4
SDG 12.2
SDG 12.4

249. Česká ekonomika bude muset na všech úrovních reagovat na probíhající změny a s tím související extrémní meteorologické jevy, především na sucho a nedostatek vody, povodně, přívalové srážky a vlny veder.¹⁰⁰ Vážný problém představuje nedostatečná schopnost krajiny zadržovat vodu (viz [sekce 3.3](#)). České zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství čeká zásadní změna ve smyslu adaptace na očekávané změny ve vodním režimu krajiny. Také pro systém nakládání s vodou v sídlech je nezbytné připravit předpoklady vedoucí k recyklaci, jímání a využívání srážkové vody a regulaci odtoku ze zpevněných ploch.

Půda je zdrojem důležitých ekosystémových služeb a nezastupitelným zdrojem produkce potravin

SDG 2.4
SDG 2.a
SDG 2.b
SDG 2.c
SDG 8.4

250. Většinu české půdy využívají zemědělské a lesnické podniky. Zejména v zemědělství panuje nerovnováha mezi krátkodobými tržními pobídkami a dlouhodobou ekonomickou perspektivou. Podniky přizpůsobují svoji výrobu podmínkám trhu a podpor. Stát chce postupně měnit pobídky a pravidla, aby zemědělské a lesnické podniky půdu lépe využívaly. Dalším rozměrem efektivního využívání půdy je potravinová produkce. Je žádoucí, aby spotřeba potravin, které lze u nás produkovat, byla v přiměřené míře pokryta z domácích zdrojů při zachování principů ekologického zemědělství. V rámci ČR je důležité směřovat především k potravinové bezpečnosti, a to prostřednictvím zemědělství odolného vůči změně klimatu. Potravinovou soběstačnost je zapotřebí uchopit z úrovně celé EU a jejího vnitřního trhu. Tyto přístupy pomohou k udržení know-how a úrovně vybavení, ale také stavu zemědělské půdy (viz [sekce 3.4](#)), podpoří se zaměstnanost na venkově a omezí se negativní externí náklady nadměrného dovozu potravin mimo EU.

Efektivnější využívání energie a snižování emisí skleníkových plynů

SDG 7.a
SDG 12.2
SDG 12.c

251. Česká republika musí bezodkladně usilovat o ekonomicky efektivní zvyšování účinnosti využívání energie. Zároveň s tím bude systematicky snižovat emise skleníkových plynů (absolutně i relativně k objemu produkce) v souladu se strategiemi na mezinárodní a evropské úrovni a s ekonomickými možnostmi země. K dosažení obou cílů bude zapotřebí kombinace různých prostředků (včetně např. efektivnějšího nastavení systému obchodování s emisními povolenkami od roku 2021, předložení analýzy k možnostem zavedení environmentálních prvků v sazbách spotřebních a energetických daní na paliva spotřebovaná v zařízeních mimo ETS, podpory zateplování budov, využívání druhotných zdrojů energie, širšího zavádění bezemisních a nízkoemisních vozidel ap.). Válka na Ukrajině urychlila potenciál zelené tranzice v české energetice a poukázala na nutnost snižování závislosti na fosilních palivech. V únoru 2023 se dodávky zemního plynu z Ruska do ČR snížily na nulu. Vzhledem k současnému nastavení ekonomiky byly ruské dodávky plynu nahrazeny dodávkami z Německa a Norska. Naprosté opuštění (phase-out) fosilních zdrojů je však nutné pro dosažení cílů Pařížské dohody. Je proto důležité se

¹⁰⁰ Více viz MŽP ČR (2015) *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*, kapitola 3.3 Vodní režim v krajině a vodní hospodářství.

soustředit na zvýšení podílu výroby energie z obnovitelných či jaderných zdrojů nebo z odpadů a zvyšováním energetické efektivity. I u nových zdrojů je třeba přihlížet k externalitám, které působí, s důsledky např. v podobě odchodu od biopaliv 1. generace apod. Zásoby uhlí – jako jediný signifikantní zdroj fosilních paliv na území ČR – by měly nadále zůstat rezervním zdrojem.

Mix energetických zdrojů musí být resilientní, konkurenceschopný a dlouhodobě udržitelný

SDG 7.2
SDG 7.a
SDG 12.2
SDG 12.c

252. Jakékoliv řešení transformace zdrojového zajištění spotřeby energie v České republice musí splňovat tyto podmínky: (1) odolnost, tedy zabezpečení dodávek jak v běžném provozu, tak při skokových změnách vnějších podmínek; (2) konkurenceschopnost, tj. ceny energií pro podniky srovnatelné se zahraničím a domácnosti bez ohrožení energetickou chudobou; (3) dlouhodobá udržitelnost v tom smyslu, že struktura a funkce energetiky neohrožuje důraz na ochranu životního prostředí a klimatu; sektor je finančně-ekonomicky stabilní, podniky tedy dokáží zajistit potřebné investice do obnovy a rozvoje; v neposlední řadě jsou pak zajištěny dostatečné primární zdroje. Finanční prostředky na zajištění resilientního, konkurenceschopného a nízkouhlíkového energetického mixu v důsledku šoků poskytuje Evropská unie prostřednictvím různých mechanismů, například Recovery Resilience Fund nebo REPower EU.

2.5 Infrastruktura

Zabezpečení kritické infrastruktury je první podmínkou rozvoje infrastruktury

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

253. Infrastruktura umožňuje přesun lidí, zboží, služeb a informací. „Kritická“ je infrastruktura, jejíž „narušení nebo nefunkčnost by měly závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu“¹⁰¹. Toto pojetí klade důraz na bezpečnostní rozměr (viz kapitola 6 Dlouhodobá efektivita vládnutí). Vztahuje se k technickým a organizačním parametrům infrastruktury, které pak ovlivňují její odolnost a pružnost. Obě tyto vlastnosti jsou důležité. Závisí na nich bezprostřední bezpečnost obyvatelstva. Ve spolupráci s provozovateli prvků kritické infrastruktury je budován systém ochrany kritické infrastruktury zabývající se prevencí, připraveností i řešením následků a dopadů selhání funkce prvků kritické infrastruktury na životy a zdraví obyvatel, zajištění jejich základních životních potřeb a také dopady na ekonomiku státu. Udržitelnost kritické infrastruktury určují výdaje na její údržbu a zvyšování odolnosti (veřejné a vyvolané u provozovatelů), komplexní vymezení povinností (jejich provozovatelů a subjektů krizového řízení) pro případ krizových situací a rozsah a struktura hrozeb (přírodních, antropogenních, zahraničních ap.).

Pro hospodářský model je důležitá strategická infrastruktura

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

254. Pro nás je však důležité, jak infrastruktura dlouhodobě přispívá k výkonu ekonomiky. Hlavními jsou tzv. strategické infrastruktury: energetická (elektrizační soustava a soustava zásobování tepelnou energií, plynovody, ropovody a produktovody); dopravní (silniční a železniční síť, infrastruktura letecké dopravy, vodní cesty a překladiště kombinované dopravy); vodohospodářská (dodávky pitné vody, odvádění a čištění odpadních vod); telekomunikační a pro vysokorychlostní přenos dat.

¹⁰¹ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, §2, písm. g).

Udržitelnost strategické infrastruktury je dána schopností poskytovat služby obecného ekonomického zájmu v dostatečném rozsahu za přijatelnou cenu v ekonomicky efektivních systémech (při plném pokrytí nákladů uživateli, avšak se zahrnutím některých pozitivních externalit do výnosů). Závisí na struktuře a vzájemné interakci síťových odvětví provozujících infrastrukturu, veřejných a vyvolaných soukromých nákladech do její obnovy, změnách poptávky a technologických inovacích v oblasti síťových služeb.

Měřítkem infrastruktury je
kvalita jejích služeb

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

255. Podmínkou odolné ekonomiky, podnikání i kvality života je vhodně navržená, kvalitní a spolehlivá infrastruktura v dobrém stavu, která je dimenzována s dostatečnými rezervami a adaptabilní (plynovody mají například potenciál pro přepravu vodíku). Přispívá k hladkému fungování ostatních odvětví. Navíc zajišťuje odolnost vůči krizím způsobeným lidmi nebo přírodou. Měřítkem úspěšnosti budování a správy infrastruktury je kvalita služeb, které poskytuje. Stát proto musí podporovat neustálé zvyšování kvality infrastrukturních služeb s ohledem na klima a životní prostředí. Další rozvoj a posilování infrastruktury musí dbát na to, aby působil co nejmenší vedlejší škody, např. fragmentaci krajiny nebo zábor půdy. Standardem udržitelných síťových služeb infrastruktury je jejich přístupnost, nepřetržitost, bezpečnost a dosažitelnost (včetně přijatelné, neprohibiční ceny). Maximální užitek proto ovlivňují místní podmínky, důchodová situace uživatelů, spotřební standardy a alternativní a individuální podíl zajištění služeb.

Provoz infrastruktury je
potřeba regulovat

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

256. Kvalitní infrastruktura je pro chod státu strategicky důležitá. Bez soustavných a dlouhodobých investic (s významným veřejným podílem) může dojít k ohrožení dodávek vody, energie nebo dopravní obslužnosti, a tím k dysfunkci základního fungování státu. Správu, provoz a údržbu infrastruktury proto většinou nelze ponechat pouze na krátkodobém rozhodování založeném na tržním mechanismu. Těžiště možných disparit se přesunuje z bezpečnostních a kvalitativních faktorů k ekonomickým a sociálním. Stát by proto měl v těchto odvětvích nastavit, soustavně udržovat a zkvalitňovat regulační rámec, který zajistí dlouhodobou funkčnost a odolnost této infrastruktury, vysoký standard a společenskou efektivnost jejích služeb. Odolnost infrastruktury musí být posílena ve světle nedávných šoků, jako je například ruská agrese na Ukrajině. Energetickou bezpečnost lze zajistit užší spoluprací se zeměmi EU a dalšími klíčovými partnery, v domácích podmínkách pomocí zvyšování energetické autonomie a podporování energetických komunit, vlastnictví jednotlivců a decentralizace.

Elektrizační síť musí být
připravena na decentralizaci

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

257. Důležitou součástí energetické infrastruktury je elektrizační síť, kterou se pro účely této kapitoly myslí přenosová a distribuční část, nikoli zdrojová. Její koncepce vychází z tradiční centralizace výroby do velkých elektráren. Nástup malých, decentralizovaných zdrojů energie (např. solárních panelů na střechách, obecních větrných elektráren nebo bioplynových stanic) vyžaduje takovou úpravu sítě, která bude schopna odolávat výkyvům v produkci i spotřebě elektrické energie, stejně jako dopadům klimatické změny. Klíčové pro další vývoj decentralizovaných zdrojů a menších

Soustavy zásobování teplem přispějí k decentralizaci a lokalizaci výroby, zejména v aglomeracích

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

energetických společenství je zavedení pojmů akumulace a agregace do české legislativy. Nový celoevropský cíl podílu obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie činí do roku 2030 32 % a Česká republika se mu přizpůsobuje a aktivně nastavuje své plánování v oblasti energetiky a klimatu pro jeho dosažení. Investice do infrastruktury jsou jak dlouhodobě plánované¹⁰², tak pružně reagující, např. na pandemii COVID-19 (evropský Recovery and Resilience Fund a Národní plán obnovy).¹⁰³

258. Soustavy zásobování tepelnou energií představují energetickou infrastrukturu, která je nezbytná pro efektivní využití tepla z obnovitelných a druhotných zdrojů energie, které není možné nebo efektivní získávat a využívat samostatně na úrovni jednotlivých budov (méně hodnotná biomasa, bioplyn získaný z bioodpadu, geotermální energie, odpadní teplo z průmyslových procesů ap.). Využívání místně dostupných zdrojů tepla přispívá k decentralizaci energetiky, snižuje závislost na dovozu fosilních paliv a posiluje místní ekonomiku. ČR disponuje rozvinutým systémem teplárenství, který je potřeba postupně transformovat pro využití nízkouhlíkových zdrojů energie včetně energie z druhotných zdrojů a odpadního tepla a jejich dopravu ke spotřebitelům především v městských aglomeracích.

Dobré spojení s ekonomickým jádrem Evropy je podmínkou úspěchu české ekonomiky

SDG 7.a
SDG 9.1
SDG 9.4

259. Česká republika se nesmí stát vnitřní periferií Evropy. Je proto nezbytné zajistit kvalitní a efektivní dopravní napojení všech regionů ČR v rámci transevropských dopravních sítí na všechny sousední státy, aby doprava nebyla limitujícím faktorem dovozu a vývozu a nebránila tak ekonomickému rozvoji všech regionů České republiky. Je ale vhodné činit kroky, které nebudou významně zvyšovat objemy tranzitní silniční nákladní dopravy, a to s ohledem na vysoké externality spojené s jejím provozem. V oblasti železniční dopravy je naopak vhodné roli železniční infrastruktury z hlediska tranzitu posilovat, a to jak modernizací nákladních železničních koridorů, tak výstavbou vysokorychlostních železnic. Je také nezbytné snížit administrativní zátěž při povolování staveb a technologií.

Nedostatků v dopravní infrastruktuře nesmí omezovat rozvoj regionů

SDG 11.2

260. Další neméně důležitou částí dopravní infrastruktury jsou regionální komunikace. Všechny kraje ČR vykazují velké nedostatky v kvalitě dopravní infrastruktury, což limituje hospodářský potenciál regionů a v důsledku i schopnost snižovat regionální nerovnosti (viz [sekce 4.2](#)). Jde o slabinu také s ohledem na očekávaný nárůst požadavků obyvatel na mobilitu (viz [sekce 4.1](#)). Je proto důležité snižovat rozdíly v kvalitě dopravní infrastruktury napříč regiony.

Rozvojem informační infrastruktury podporovat zaostávající regiony

SDG 9.1
SDG 9.c

261. Digitální tranzice v globálním světě prohlubují ekonomické rozdíly. Bohaté a inovativní části světa – státy, městské aglomerace – se umí těmto proměnám přizpůsobit lépe než středně příjmové oblasti a periferie. Stát proto musí investovat do informační infrastruktury přednostně v periferních částech České republiky, kde mizí pracovní místa, zhoršují se veřejné služby

¹⁰² MPO ČR (2015) *Národní akční plán pro chytré sítě*.

¹⁰³ MPO ČR (2015) *Národní akční plán pro chytré sítě*.

a ze kterých lidé odcházejí (viz [Obce a regiony](#)). Zajistit musí také připojení k vysokorychlostnímu internetu pro tyto regiony.

Důraz na vodohospodářství souvisí s tím, že voda se stává strategickým zdrojem

SDG 6.1
SDG 6.3
SDG 12.4

262. Vodohospodářská infrastruktura musí spolehlivě zásobovat obce či města pitnou vodou a efektivně odvádět a čistit odpadní vody, a to i navzdory dlouhodobému zhoršení hydrologických podmínek. Předpokladem pro to je zvýšení odolnosti vodních zdrojů proti kontaminaci a současně podstatné zvýšení kvality vypouštěné vyčištěné vody do vodních toků tak, aby zajistila trvalou možnost života vodní fauny a flóry v přirozeném prostředí (více viz [Odolné ekosystémy](#)).

Zvážit zvýšení vlivu státu na vodohospodářskou infrastrukturu kvůli zajištění dostatečného rozsahu investic

SDG 6.1
SDG 6.3
SDG 12.4

263. Vlastníci musí zajistit dostatečné investice, aby vodohospodářská infrastruktura bezvadně plnila své služby i nadále. Musí být schopna zmírnit následky sucha související se změnou klimatu. Po uplynutí smluvních vztahů se zahraničními partnery by stát měl zvážit kroky k významnému návratu k odpovědnosti za provozování vodárenské infrastruktury všech úrovní do pravomoci ČR a její správy, či identifikování možných nástrojů regulace pro integraci vlastníků. Tímto opatřením lze docílit významného posílení investic do její obnovy v nadcházejících dekadách.

2.6 Soustava veřejných financí

Veřejné finance jsou nástrojem k uskutečnění veřejných politik

SDG 8.3
SDG 8.5
SDG 10.4

264. Fiskální politika je jedním z nástrojů hospodářské politiky, primárně je vykonávána vládou. Využívá k tomu rozpočty veřejných institucí (zejména státní rozpočet a státní fondy), jimiž ovlivňuje peněžní vztahy mezi státem a ostatními ekonomickými subjekty. Stát používá rozpočtovou a fiskální politiku především k uskutečňování svých plánů – k podpoře ekonomického rozvoje, snižování sociálních rozdílů, k optimálnímu přerozdělení prostředků rozpočtu či jako motivaci ke snižování nežádoucí nebo naopak k investicím do výzkumu a vývoje. Nutnou podmínkou je však její dlouhodobá udržitelnost.

Tři pilíře veřejných financí

SDG 8.3
SDG 8.5
SDG 8.10
SDG 12.7

265. Udržitelnost veřejných financí se musí opírat o tři dobře vyvážené pilíře: (1) kvalitu veřejných výdajů (vynaložené peníze musí odpovídat dosaženým výsledkům); (2) přijatelnou a přitom udržitelnou strukturu i výši daňových příjmů z hlediska sociálního (musí spravedlivě zdaňovat různé skupiny obyvatel a brát ohled na demografii), hospodářského (neomezovat ekonomickou aktivitu) nebo administrativního (efektivní výběr, nízké náklady na administraci daní); (3) pružnou bilanci příjmů a výdajů, která bude zajišťovat dlouhodobě udržitelný veřejný dluh, a zároveň proticyklická (aby např. umožňovala v dobách recese investovat a vyrovnávala tak hospodářský pokles).

Politicky rozhodnuté výdaje musí být následně vynaloženy co neefektivněji

SDG 8.3
SDG 8.5
SDG 8.10
SDG 12.7

266. Rozhodování, kde a na co budou veřejné prostředky použity a odkud budou pocházet, je rozhodováním politickým. Dlouhodobým univerzálním měřítkem by však měla být jejich efektivita, tedy poměrování úspěšnosti veřejné politiky a vynaložených prostředků, a to i v mezinárodním srovnání. Dalšími nástroji jsou externí audit veřejných rozpočtů, dodržování principu 3E (hospodárnost, účelnost a efektivita) a DNSH (Do No Significant Harm – nesmí být podporovány ani prováděny činnosti, které významně poškozují životní prostředí), posilování dobré praxe odpovědného veřejného zadávání nebo důraz na otevřeně dostupná data.

Daňový systém lze zefektivnit přenastavením některých jeho parametrů

SDG 8.3
SDG 8.8
SDG 8.10
SDG 12.7

267. Česká republika potřebuje zefektivnit svůj daňový systém. Užitečným vodítkem mohou být opakovaná doporučení Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, OECD¹⁰⁴ a Evropské unie, která poukazují na nutnost tvorby střednědobého plánu fiskální konsolidace včetně cesty ke zlepšení strukturální rovnováhy. Dalším doporučením jsou zavedení progresivnějšího zdanění příjmů fyzických osob. Upozorňují především na vysoký daňový klín¹⁰⁵ (rozdíl mezi mzdou, kterou zaměstnanci dostanou na účet a celkovými náklady pro zaměstnavatele), nadměrné daňové zatížení práce, naopak podprůměrné zatížení kapitálu i majetku a neúměrně vysoký čas nutný k administraci daní. Firmy také oprávněně volají po větší předvídatelnosti daňových pravidel.

Klíčové je brát u fiskálních nástrojů v úvahu snahu o dekarbonizaci a zpomalení klimatické změny

SDG 8.3
SDG 8.4
SDG 13.2

268. Daňový systém by dle doporučení OECD měl následovat celosvětové trendy při implementaci vysoce efektivních fiskálních nástrojů v dekarbonizaci. Kromě evropského systému emisních povolenek EU ETS se nabízí revize daní z emisí skleníkových plynů, spotřební daně na fosilní paliva či podpora environmentálních dotací. Česká národní banka vyhodnocuje klimatická rizika a snaží se na ně pružně reagovat, čímž podporuje makroekonomickou stabilitu.

Udržitelnost veřejných financí bude muset být zajištěna nejen reformami na výdajové straně, ale i úpravami v daňovém mixu

SDG 8.3
SDG 10.5

269. Kromě změny klimatu se systém veřejných financí musí připravit na dopady dalších megatrendů – stárnutí, technologický skok nebo růst nerovností. Reakcí na tyto fenomény budou muset být úpravy ve výdajích i příjmech veřejných systémů. Úpravy by mimo jiné měly reagovat na změny v socioekonomickém systému země, nepůsobit negativně na hospodářský růst a být realistické s ohledem na konkurenceschopnost českých ekonomických subjektů

Veřejné finance musí být připraveny na možné snížení příjmů z evropských fondů

SDG 8.3
SDG 8.10
SDG 9.2

270. Evropské fondy posílily českou ekonomiku, pomohly oživit města i obce nebo ozdravit krajinu. Za účelem zmírnění dopadů pandemie Covid-19 vznikl plán NextGenerationEU¹⁰⁶, který je prostředkem k obnově škod napáchaných touto pandemií. Vzhledem k současným politikám EU a geopolitickému vývoji lze předpokládat další přísun financí se zaměřením na zvýšení konkurenceschopnosti evropské klimaticky neutrálního průmyslu

¹⁰⁴ OECD. OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023, OECD Publishing, Paris: 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/e392e937-en>

¹⁰⁵ Daňový klín: Indikátor, který určuje poměr mezi výší daní placených průměrným zaměstnancem OECD data: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm>

¹⁰⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

a přesunu ke klimatické neutralitě, jedná se zejména o Nástroj pro oživení a odolnost. Tomuto vývoji nahrává i nový Průmyslový plán Zelené dohody. Otázka je, jaká situace nastane po roce 2030. Proto je nutné dbát na dodržování principu adicionality, aby nedocházelo k vytěsňování národních zdrojů a aby se veřejné politiky a běžný provoz státu nestaly závislými na fondech EU. Existující závislost může časem podkopávat další plnění právě těch úkolů, které nyní úspěšně financují.

Změny systému veřejných
financí nesmí ohrožovat
sociální smír

SDG 8.3
SDG 8.5
SDG 8.10
SDG 9.2

271. Každá změna fiskálního systému musí brát ohled na princip solidarity a spravedlnosti. Stejná daň může mít různý dopad na rozličné sociální skupiny. Zároveň je však nutné rozhodnout, jak principy spravedlnosti a solidarity naplňovat. Pokud mají být opatření efektivní a adresná, pak je na zvážení, zda je vhodnější implementovat úpravy skrze příjmovou nebo výdajovou stranu. Současně by měl být sociální systém robustní a pokrývat i mimořádné situace, které lze předvídat (pandemie, energetická krize apod.), a mít nastavené transparentní a správně zacílené postupy. Pokud je nutné přistupovat k mnoha ad hoc úpravám během krizových situací, velmi často ve výsledku jde o relativně nákladná plošná krátkodobá řešení, která jsou z pohledu efektivity suboptimální. To odpovídá i doporučením Hospodářského přezkumu pro Českou republiku (Dobré vládnutí – specifický cíl 27.2).

Nejen klimatická změna
výrazně ovlivní systém
veřejných financí

SDG 8.3
SDG 8.5
SDG 8.10
SDG 9.2

272. MMF a také OECD v Hospodářském přezkumu České republiky 2023 doporučuje zvážit možnost progresivního zdanění příjmů, vyššího zdanění nemovitostí a příjmů OSVČ, snížení zatížení zaměstnanců (jak daňového, tak sociálního pojištění) a také zvýšení nepřímých a environmentálních daní. Ve vyspělých ekonomikách příjmy státního rozpočtu zvyšuje také uhlíková daň, která by pomohla stabilizaci českého fiskálního systému. Veřejné finance musí být připraveny na možné snížení příjmů z evropských fondů.

Strategické cíle

7. Ekonomika následuje světové trendy v oblasti udržitelného rozvoje a domácí sektor je silný.

- 7.1 Domácí části ekonomiky se rozvíjejí a roste jejich přidaná hodnota.
- 7.2 Sektor malých a středních podniků roste.
- 7.3 Stát podporuje posun ekonomiky na vyšší pozice v mezinárodní dělbě práce a v mezinárodním hodnotovém řetězci.
- 7.4 Zelená a digitální tranzice přispívají k modernizaci české ekonomiky a zajišťují její mezinárodní konkurenceschopnost.
- 7.5 Zvyšuje se kvalita přímých zahraničních investic v České republice.
- 7.6 Hospodářství široce integruje zohlednění environmentálních a sociálních aspektů a aspektů dobré správy (ESG) včetně vztahů v rámci mezinárodního obchodu.

8. Česko má dobře fungující a stabilní instituce pro podporu aplikovaného výzkumu a vývoje a pro identifikaci příležitostí v této oblasti.

- 8.1 Česko má stabilní materiální i personální kapacitu výzkumu a vývoje s odpovídající strukturou a zaměřením, do které jak stát, tak podniky investují dostatečné finanční zdroje.
- 8.2 Roste inovační aktivita podniků, založená zejména na výsledcích domácího výzkumu a vývoje, a rozsah spolupráce mezi akademickou a podnikatelskou sférou.
- 8.3 České veřejné i soukromé instituce se dokáží v oblasti vědy, výzkumu a vývoje prosadit na mezinárodní úrovni a zároveň představují atraktivní prostředí pro české i zahraniční pracovníky.

9. Hospodářský rozvoj je odpoután od zvyšování spotřeby přírodních zdrojů a od znečištění životního prostředí.

- 9.1 Snižují se emise skleníkových plynů a uhlíková intenzita ekonomiky.
- 9.2 Vlivem hospodářské činnosti nedochází ke znečištění životního prostředí zejm. vody, půdy, ovzduší a nedochází k degradaci ekosystémů.
- 9.3 Zvyšuje se podíl oběhového hospodářství na celkovém objemu materiálových toků.
- 9.4 Zvyšuje se energetická a materiálová účinnost ekonomiky.

10. Ekonomické aktivity podporuje stabilní a funkční infrastruktura.

- 10.1 Stát má trvalou kontrolu nad systémem kritické infrastruktury, který je rozvíjen a je schopen čelit rizikům vyplývajících ze změny klimatu a novým digitálním hrozbám.
- 10.2 Je zajištěno kvalitní dopravní spojení s ekonomickými populačními a dopravními centry Německa, Rakouska a Polska.
- 10.3 Elektrizační síť je připravena na decentralizaci zdrojů včetně komunitní energetiky a zajišťuje distribuci elektrické energie v požadovaném technickém standardu.
- 10.4 Soustavy centrálního zásobování tepelnou energií jsou transformovány na udržitelné formy skrze využití energie prostředí a z obnovitelných zdrojů a skrze snížení energetické náročnosti rezidenčního, veřejného a průmyslového sektoru.
- 10.5 Navzdory negativním dopadům změny klimatu stát udržuje vysoký standard vodohospodářských služeb a zároveň zvyšuje jejich dostupnost.
- 10.6 Česká republika prochází digitální transformací a flexibilně reaguje na nastupující technologické trendy.
- 10.7 Stát ve spolupráci se soukromým sektorem připravil legislativu a infrastrukturu pro zachytávání, využívání a ukládání uhlíku.

11. Předpokladem úspěšného udržitelného hospodářství je stabilita finančního systému.

- 11.1 Střednědobý výhled zachovává strukturálně vyrovnané rozpočty, čímž zajišťuje jak stabilizační funkci veřejných rozpočtů, tak jejich dlouhodobou udržitelnost.
- 11.2 Zvyšuje se efektivita vynakládání veřejných prostředků díky zavedení nástrojů umožňujících monitoring fiskálních výdajů a hodnocení jejich efektivity z pohledu udržitelného rozvoje.
- 11.3 Fiskální a daňová politika zohledňuje společenské dopady z pohledu udržitelného rozvoje a podněcuje soukromý sektor k rozvoji zelených a sociálních inovací a přispívá k modernizaci ekonomiky na udržitelný hospodářský model.
- 11.4 Není poskytována veřejná podpora fosilním palivům a nejsou poskytovány environmentálně škodlivé podpory včetně nepřímé podpory skrze daňové zvýhodnění, tzn. veřejná podpora je poskytována v souladu se zásadou nepoškozovat životní prostředí a veřejně podporované investice jsou prověřovány z pohledu souladu s klimatickou neutralitou a odolností vůči dopadům změna klimatu.

- 11.5 Roste odolnost finančního systému skrze zohlednění environmentálních rizik a rizik vyplývajících ze změny klimatu, a dále skrze uplatnění principů zohlednění environmentálních a sociálních aspektů a aspektů dobré správy (ESG) při poskytování finančních služeb.

**ODOLNÉ
EKOSYSTÉMY**

Odolné ekosystémy

Vize

Zemědělství, lesní a vodní hospodářství berou ohled na přírodní limity a globální změnu klimatu – zlepšují stav půd, zpomalují odtok vody z krajiny a napomáhají udržení biologické rozmanitosti. Také rozvoj sídelní, technické, a zejména dopravní infrastruktury probíhá s maximálním ohledem na udržení a posilování ekosystémů a služeb, které člověku poskytují. Naším dalším úkolem je se soustředit na snížení znečištění ovzduší, vody a půdy, které nepoškozují jen životní prostředí, ale i naše zdraví. Nejen v hranicích České republiky, ale na celoevropské úrovni směřujeme k nulovému znečištění.

Úvod

Naše krajina se v minulém století výrazně změnila – a to převážně k horšímu

301. Podoba české krajiny prošla ve druhé polovině minulého století výraznou proměnou. Snaha o rychlé posílení produktivity zemědělství bez ohledu na ostatní funkce krajiny vedla ke zrychlenému odtoku vody, zesílení vodní i větrné eroze, plošné degradaci půd a výraznému snížení biodiverzity i celkové uniformitě krajiny. V budoucím vývoji bude Česká republika sledovat jak principy Zelené dohody pro Evropu, tak dalších evropských strategií typu Od zemědělce ke spotřebiteli s cílem, aby zemědělské systémy byly spravedlivé, zdravé a maximálně šetrné k životnímu prostředí. Bude posílen vztah vlastníků a hospodařících osob k půdě.

Zachování a ochrana biodiverzity jsou největšími výzvami, které před námi stojí

SDG 15.5
SDG 15.9

302. Zachování a ochrana biodiverzity jsou klíčovou podmínkou udržitelného rozvoje ekosystémů, úbytek druhů je nenahraditelný; živočišné a rostlinné druhy v současnosti mizí rychlým tempem. Zabránit tomu je do budoucna hlavní výzvou pro udržitelný rozvoj, rozvoj biodiverzity bude aktivně podpořen. Biodiverzita je kromě úzké vazby na změny v krajině způsobené intenzivním zemědělstvím, ovlivňována také vazbou na změnu klimatickou, jejíž všechny dopady zatím nedokážeme plně odhadnout.

S půdou nakládáme s úctou, musí nás všechny uživit

SDG 13.1
SDG 13.2
SDG 15.1

303. Změna klimatu nám přináší výzvy v podobě šetrného nakládání s vodou i v důsledku změn v rozdělení srážek. Voda je vzácná, nesmíme ji vnímat jako samozřejmost. Je méně sněhu i období s mírným, déletrvajícím deštěm. Naopak přibude přívalových srážek i bezsrážkových období. Zpomalit odtok vody z krajiny zlepšením její schopnosti zadržet srážky je pro nás proto životně důležité, neboť z Česka většina vod odtéká pryč, přitéká jich pouze minimum, a jsme tak ve velké míře závislí na bohatství a četnosti srážek a schopnosti srážkovou vodu v krajině zadržet. Změna klimatu také pravděpodobně povede k dalšímu zhoršení stavu půd, pokud nebude kompenzována lepší strukturou krajiny a vhodnějšími způsoby hospodaření. Půda nás všechny živí a její zdraví je pro schopnost nás lidi uživit, klíčové.

Zlepšování stavu půd, zejména hromadění půdní organické hmoty má potenciál k mitigaci i k adaptaci na klimatickou změnu. Změny v nakládání s půdou, způsoby, jak o ni pečujeme, abychom ji ochránili, musí být postupné, přitom ale zásadní a dlouhodobé. Vzhledem k probíhající změně klimatu jsou nezbytné, budou nepochybně náročné, ale zvládnutelné.

Krajina a ekosystémové služby

Krajina potřebuje zásady dlouhodobé obnovy a tvorby

SDG 15.1
SDG 15.9

304. Současná česká krajina obsahuje jak cenné části, které je potřeba chránit, tak části degradované, o jejichž postupné změně je potřeba rozhodnout a následně ji provést. Zásadní význam pro rozhodování v krajině má územní plánování, proto je nezbytné vytvořit podmínky pro vznik a využití specifických územně plánovacích podkladů, zaměřených na udržitelné využívání, správu a plánování krajiny a ochranu jejích přírodních a kulturních hodnot. Veřejná správa si v široké diskuzi se všemi zainteresovanými stakeholdery (urbanisty, krajinnými inženýry architektky, projektanty pozemkových úprav, a také se zástupci odborné i široké veřejnosti) může nadefinovat nástroje politiky krajiny, současně může aktivně přistoupit k formování principů dlouhodobé obnovy a tvorby krajiny v širším evropském kontextu. Územní plánování posuzuje krajinu se všemi jejími funkcemi v souvislostech, nikoli odděleně. Akcentuje specifika lokální a regionální, důležitou složku hrají přírodní hodnoty a krajinný ráz. Politika krajiny se bude v širších souvislostech než v současném územním plánování zabývat zhodnocením aktuálního stavu krajiny a navrhne zásady její dlouhodobé obnovy a tvorby.

Příležitosti pro zvrácení ekologických rizik jsou i na celoevropské úrovni

SDG 13.1
SDG 15.1
SDG 15.5

305. Příležitostí pro zvrácení ekologických rizik a předpokladem pro zásady obnovy a tvorby krajiny se může stát nařízení o obnově přírody (Nature Restoration Law), které se do české legislativy propíše v podobě Národního programu obnovy přírody¹⁰⁷(NPOP). Budou zavedena opatření na podporu všech suchozemských systémů: dojde k obnově urbánních, a také zemědělských a lesních ekosystémů včetně krajinných prvků. Podpoříme udržitelnost stávajících ekosystémů; ty, které jsou v dobrém stavu se nebudou zhoršovat. Stát zajistí také dostatečné finanční zdroje na aktivity související s prováděním NPOP.

Ekologické zemědělství pomůže s nápravou negativních jevů spojených s intenzivním hospodařením

SDG 2.4
SDG 12.2
SDG 15.9

306. Krajina se změní zásadním způsobem, v méně úrodných oblastech bude utlumeno intenzivní zemědělství, a posíleno zemědělství ekologické, budou potlačeny negativní jevy vázané na suburbanizaci jako zábory volné půdy, zhoršená průchodnost krajiny nebo její nadměrná fragmentace a vzroste zájem obyvatel po mimoprodukčních ekosystémových službách. Politika krajiny se stane podkladem pro další formy a stupně plánování především strategického a územního. Bude zahájeno oceňování ekosystémů a zavedeno do praxe, zejména obcí a regionů. (Obce a regiony)

¹⁰⁷ Souhrnným cílem je zavést opatření k obnově přírody na 20 % suchozemských i mořských ekosystémů EU do roku 2030 a na všech ekosystémech vyžadujících obnovu do roku 2050. Další cíle se soustředí do oblasti volně tekoucích řek, a krajinných prvků na zemědělské půdě. Dne 12.7.2023 poslanci EP schválili návrh Nařízení a zdůraznili, že obnova ekosystému je klíč k boji proti změně klimatu a ztrátě biologické rozmanitosti a snižuje rizika pro zabezpečení potravinami.

Dotace mohou zemědělce motivovat k udržitelnému rozvoji

SDG 11.7
SDG 15.1

307. Podoba české venkovské krajiny byla doposud utvářena zejména zemědělstvím a suburbanizací (typicky satelitní bloky a bloky nových rodinných domů i na okrajích vesnic). Podmínky dotační podpory dávají českému státu, v rámci mantinelů daných příslušnou společnou legislativou EU, možnost snížit negativní dopady zemědělství na krajinu. Poskytování dotací však musí mít na zřeteli současný neuspokojivý stav zemědělské krajiny a být tedy primárně vázáno na zlepšování úrodnosti půdy a krajinné struktury, s cílem zvýšit schopnost krajiny zadržovat vodu a obnovit biologickou rozmanitost a směřovat k nulovému znečištění.

Krajina se musí stát opět prostupnou, chceme v ní žít i v budoucnu společně s dalšími zástupci flóry a fauny

SDG 11.6
SDG 15.5

308. Příroda a krajina nepatří pouze člověku. Žijeme zde s mnoha zástupci flóry a fauny a potřebujeme, aby zde s námi žili i nadále, proto jim vytvoříme podmínky, které to umožní. V důsledku výstavby silnic, dálnic, železničních koridorů, rozvojem průmyslové i bytové výstavby se mění funkčnost krajiny a její prostupnost pro volně žijící organismy klesá, podle prognóz bude v roce 2040 podíl nefragmentované krajiny dosahovat pouze 53 %. Proto bude nezbytné nejen zachovat, ale postupně i zlepšovat prostupnost krajiny zejména ochranou významných migračních koridorů před umístováním nových překážek a zprůchodňováním stávajících překážek v těchto koridorech. Řešení v zájmu zachování prostupnosti krajiny je potřeba najít také pro budoucí dopravní infrastrukturu (např. VRT, ale i rozvoj jiných tratí a silniční sítě).

Ke zlepšení stavu krajiny i hospodaření v ní jsou nástrojem komplexní pozemkové úprav

SDG 15.5
SDG 15.9

309. Součástí snah o zlepšení stavu krajiny bude i obnova bývalých nebo vytvoření nových místních cest, které znovu zpřístupní krajinu člověku a výsadba s nimi souvisejících prvků, např. remízků či stromořadí, které přispějí ke zvýšení pestrosti krajiny – viz následující podkapitola. Pro poskytování všech funkcí krajiny je třeba přenastavit proces pozemkových úprav tak, aby byly prioritizovány adaptace krajiny na klimatickou změnu a zastavení úbytku biodiverzity. Nové uspořádání pozemků na základě dobrovolnosti může také zlepšit podmínky pro racionální hospodaření. Nezbytné bude urychlení především komplexních pozemkových úprav, které jsou dlouhodobým procesem.

Biologická rozmanitost

Bez biodiverzity nebudou ekosystémy udržitelné

SDG 15.5, 15.9

310. Příznivý stav biologické rozmanitosti je základním předpokladem pro to, aby ekosystémy poskytovaly základní statky a služby lidské společnosti. Proto je nutné chápat ochranu a udržitelné využívání biodiverzity jako jeden z klíčových pilířů udržitelného rozvoje České republiky.¹⁰⁸

Na obnovu pestrosti krajiny máme jen několik desetiletí

SDG 15.5
SDG 15.6

311. Cílem České republiky pro několik následujících desetiletí je dosažení přítomnosti životaschopných, geneticky rozmanitých populací původních druhů v naší krajině. Tento cíl je plně v souladu s unijní Strategii v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2030. Součástí bude také ponechání části souvislých ploch s dosud zachovalou přírodou samovolnému vývoji, samovolná renaturace území po těžbě, vojenských území apod. všude tam, kde je to vhodné.

¹⁰⁸ Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016 – 2025, Úvod, str. 5

- Širší evropský pohled připomene, že pro přírodu a krajinu hranice neexistují
- SDG 15.5
SDG 15.6
- Část opuštěných ploch bude ponechána samovolnému vývoji
- SDG 15.3
SDG 15.4
SDG 15.5
- Nepůvodní druhy jsou nebezpečím pro biodiverzitu, ale ohrozit mohou i lidské zdraví
- SDG 15.5
SDG 15.8
- Zemědělce je třeba k udržitelnému hospodaření vhodně motivovat
- SDG 12.2
SDG 12.4
- Je nezbytné zvýšit podíl krajinných prvků a počet pěstovaných plodin
- SDG 12.2
SDG 15.5
- Nedostatek vody může vést k omezování některých odběratelů
- SDG 6.3
SDG 6.6
SDG 15.8
312. Na problematiku biologické rozmanitosti míří Nařízení o obnově přírody a na ně navázaný Národní plán obnovy přírody. Budou rezonovat širší témata společná pro Evropu – populace opylovačů, konektivita řek, podpora a obnova zemědělských a lesních ekosystémů včetně rašeliníšť. Etapově bude probíhat znovuvytvoření přírodních stanovišť.
313. V krajině existují a stále vznikají opuštěné plochy, dříve využívané pro potřeby zemědělství, těžby nerostných surovin, průmyslu, dopravy nebo obrany. Předcházet vzniku tzv. brownfieldů je veřejným zájmem, jak je zmíněno i v KO 4, přesto tam, kde již existují, je v některých vhodných případech žádoucí část opuštěných ploch ponechat samovolnému vývoji na základě přírodních procesů. Jiné plochy brownfieldů bude vhodné rekultivovat, především za účelem druhové ochrany. Ochrana těchto procesů spolu s ochranou biotopů a druhů patří mezi pilíře ochrany biodiverzity.
314. Šíření invazních nepůvodních druhů, je závažným rizikem pro biodiverzitu v celosvětovém měřítku. Invazní druhy spolu se zábořem a ničením biotopů patří k nejvýznamnějším faktorům ohrožujícím biodiverzitu, některé druhy jsou rizikové i ze zdravotního hlediska nejen pro člověka, ale i pro zvířata a rostliny. Regulace invazních druhů bude probíhat, aby se minimalizoval jejich negativní dopad na původní druhy, lidské zdraví i hospodářství.
315. Zvyšování ekologických požadavků v rámci I. pilíře SZP (přímé platby) zatím nemělo na biodiverzitu v ČR významnější dopad.¹⁰⁹ Dobrovolný motivační nástroj ekoschéma, podpoří způsoby obhospodařování zemědělské půdy, které zlepší životní prostředí a krajinu, a přispěje k udržitelnému hospodaření s přírodními zdroji.
316. Dlouhodobá podpora biodiverzity se zcela jistě vyplatí nejen z pohledu mimoprodukčních funkcí krajiny, ale také kvality půdy a na ní vypěstovaných plodin a množství vnějších vstupů (jako jsou pesticidy či hnojiva). Vznikne pestřejší krajinná mozaika skrze smysluplné rozmísťování tzv. neprodukčních ploch (včetně rozsáhlé obnovy a tvorby stabilních krajinných prvků) a zmenšování půdních bloků a monokultur, a zároveň skrze pestřejší oševní postupy podle zásad tzv. integrované ochrany rostlin

Voda v krajině

317. Očekávané změny v rozložení srážek během roku mohou způsobit lokální nedostatek vody, nebo naopak mohou vést k místním záplavám. Do budoucna lze očekávat další nárůst teploty vzduchu min. + 2° C provázený zvýšeným výskytem suchých období a nerovnoměrných srážkových epizod, a to již v letech 2040-2050. To vyvolává nutnost realizace adaptačních opatření, zejména k zajištění vodních zdrojů pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou, zabezpečení energetických zdrojů, a současně k zadržení a posílení vody v krajině pro krajinné ekosystémy i zemědělskou produkci. Nedostatek vody může vyústit v omezování některých odběratelů a v případě sucha může kolidovat se zájmem ochrany vodních ekosystémů.

¹⁰⁹ UNDERWOOD, E.; TUCKER, G. (2016) *Ecological Focus Area choices and their potential impacts on biodiversity*. Původně mělo ozelenění fungovat jako zelená nadstavbová platba. Ve výsledku ale podporu získali skoro všichni, což se minulo plánovaným účinkem.

Obnova konektivity řek a přirozených funkcí jejich niv je jedním z klíčových předmětů Nařízení o obnově přírody EU a jako taková se propíše i do Národního plánu na obnovu přírody.

K vyrovnaní rozkolísanosti srážek musíme zpomalit odtok vody

SDG 6.3
SDG 6.5
SDG 6.6
SDG 14.1
SDG 15.3

318. Chceme-li dosáhnout zmírnění následků hydrologických extrémů, snižování splachu živin z polí do vodních toků, nádrží a podzemních vod, resp. zrychleného odbourávání těchto živin ve vodním prostředí, bude nezbytné doprovodit obnovu samotných říčních koryt, říčních niv, mokřadů a vodních nádrží dalšími dlouhodobými opatřeními v celém povodí. Jedním z vhodných postupů se stane také hospodaření v ochranném pásmu vodních zdrojů, podél vodních toků, nádrží apod. v režimu ekologického zemědělství, které efektivně sníží náklady na čištění vod a zároveň díky lepší struktuře půdy, absenci pesticidů, absenci utužení, pestrému osevnímu postupu zmírní hydrologické extrémy. Dalším opatřením majícím vliv na vodní režim v krajině se proto věnuje následující podkapitola Péče o půdu.

Nezbytná bude revize potřebnosti a stavu odvodňovacích systémů

SDG 6.3
SDG 12.2
SDG 12.4
SDG 14.1

319. Ke zlepšení vodního režimu v krajině i vyšší efektivitě zemědělství přispěje revize stavu, funkčnosti a opodstatněnosti odvodňovacích systémů. Část z nich je s ohledem na potřeby daného území navržena a provedena nevhodně. Část těchto nezřídka plošně velmi rozsáhlých systémů bude muset projít postupnou rekonstrukcí, často spojenou s úpravou jejich funkce.

Lesům pomůžeme zadržet srážkovou vodu, podpoříme tak i vodu podzemní

SDG 6.6
SDG 15.2
SDG 15.8

320. Využijeme různé možnosti k zadržení vody v lesích (přehrážky, tůně, přehrazení bývalých odvodňovacích kanálů), aby se zvýšil vsak srážek, zvýšíme tak i hladinu podzemní vody v celé ploše povodí. Přírodě blízké hospodaření (nepasečné) v pestrém lese dokáže lépe zadržovat vodu v půdě, proto bude preferováno. Sníží se množství a omezí plošnost pojezdů těžké techniky, čímž bude půda méně zhutňována. ¹¹⁰

Uváživým používáním pesticidů zlepšíme stav půd a ochráníme biodiverzitu

SDG 2.4
SDG 12.2
SDG 15.5

321. Dostatečnou podporu bude třeba věnovat výzkumu dopadů reziduí pesticidů, léčiv a dalších relativně nových chemických látek, včetně těch hormonálně aktivních, na vodní ekosystémy a lidské zdraví. Konkrétně přípravky na ochranu rostlin (POR) mohou značně zatěžovat životní prostředí (včetně ohrožení kvality povrchových a podzemních vod a půdy, biodiverzity a prostřednictvím reziduí v potravinách také lidské zdraví)¹¹¹, tam, kde je to možné, bude v zájmu snižování environmentální zdravotní zátěže, používána biologická ochrana rostlin.¹¹² Budou se uplatňovat zásady integrované ochrany rostlin.

Roste podíl ekologického zemědělství

SDG 12.2
SDG 12.4

322. Ke zlepšení stavu půd a ochraně biodiverzity napomáhá ekologické zemědělství. Podpora ekologického a precizního zemědělství přispěje ke zlepšení stavu půd a biodiverzity v české krajině. Podle plánů Evropské komise bude do roku 2030 čtvrtina zemědělské půdy obhospodařována ekologicky.¹¹³

¹¹⁰

¹¹¹ Zvláštní zpráva EÚD 2020, *Udržitelné využívání přípravků na ochranu rostlin: pokrok v měření a snižování rizik je omezený*

¹¹² MZE ČR (2012) *Národní akční plán ke snížení používání pesticidů v České republice*.

¹¹³ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-action-plan_en

Péče o půdu

- Málo úrodné orné půdy je třeba převést na jiné využití
- SDG 6.6
SDG 15.2
SDG 15.3
323. U půd ve všech nadmořských výškách, které se pro své vlastnosti (např. podmáčení, malou hloubku, značnou míru poškození nebo lokalizaci na strmém svahu) nehodí k využívání jako půda orná, bude stát podporovat jejich zatravnění a zalesňování, a kde je to vhodné také podpoří jejich přeměnu na mokřady, které patří mezi nejvýznamnější a současně nejohroženější ekosystémy. Lidé i krajina mokřady potřebují, neboť se podílejí na koloběhu vody, příznivě ovlivňují podnebí výparem, pohlcují nadbytečný oxid uhličitý, jsou významným úložištěm uhlíku a místem uchování biodiverzity¹¹⁴—Také regulace nebo znefunkčnění starých, nepotřebných odvodnění může významně zlepšit vodní režim krajiny.
- K omezení eroze bude nutné do krajiny vrátit dělicí prvky
- SDG 2.4
SDG 12.2
SDG 15.3
324. U půd obecně dojde ke zvýšení jejich odolnosti vůči erozi, k nárůstu ukládání uhlíku, zlepšení vodního režimu a také ke zvýšení množství a pestrosti krajinných prvků (podkapitola Biologická rozmanitost).
- Stát chrání cennou půdu před zábory
- SDG 2.4
SDG 2.5
SDG 12.2
SDG 15.3
SDG 15.4
325. Největší část obhospodařované zemědělské půdy představuje orná půda. Za posledních 20 let se její výměra snižuje poměrně rychlým tempem. Častým důvodem úbytku zemědělské půdy jsou zábory, především pro stavební účely. Množství záborů půdy, které by měly nevratný dopad na plnění funkcí půdy, se významně sníží. Vyvážený přístup se zohledněním ekologických aspektů se u záborů půdy stane běžným postupem, stát bude chránit nejcennější půdy.
- Rozčlenit velké bloky půdy je cestou k omezení erozí
- SDG 2.4
SDG 12.2
SDG 15.3
SDG 15.5
326. Pro zpomalení úbytku orné půdy erozí bude dále nezbytné v rychlém tempu navracet do zemědělské krajiny dělicí prvky s dřevinami a trvalými travními porosty, které rozčlení stávající bloky orné půdy na menší celky. Zároveň se pro některé druhy rostlin a živočichů vytvoří vhodná stanoviště. V případě ohrožení půdy větrnou erozí pak musí být preferovány dělicí prvky s orientací a strukturou, které působí jako větrolam.
- Na svazích je nezbytné omezit pěstování kukuřice, brambor a řepy
- SDG 2.4
SDG 2.5
SDG 12.2
327. Rovněž na pozemcích s vyšší svažitostí, kde míra ohrožení erozí nevyžaduje bezpodmínečné fyzické rozčlenění stávajících bloků orné půdy na menší celky, bude nutné plodiny pěstovat za využití vhodných agrotechnických a organizačních protierozních opatření. Zemědělci dbají na to, aby se na veškeré orné půdě zkrátila na nezbytné minimum období, po které je půdní povrch ponecháván nekrytý vegetací, tedy výrazně náchylný k erozi.
- Propustné povrchy omezují soustředování odtoku
- SDG 15.2
SDG 15.4
SDG 15.5
328. K omezení eroze lesních půd přispěje preference propustných povrchů při zakládání lesních cest a jejich vybavení dostatečným počtem kapacitních propustků, aby nedocházelo k přílišnému soustředění odtoku v příkopech.

¹¹⁴ <https://mokrady.ochranaprirody.cz/o-mokradech-mokrady/>

Dostatek organické hmoty
zlepší odolnost půdy

SDG 6.6
SDG 12.2
SDG 15.3
SDG 15.5

329. Odolnost půdy vůči erozi zvyšuje dostatečný podíl její organické složky. Je zásadní pro udržení úrodnosti půd a pro zpomalení odtoku vody¹¹⁵ a zachycování a ukládání uhlíku z atmosféry. Proto jak u zemědělských, tak lesních půd bude ponecháváno dostatečné množství posklizňových, resp. těžebních zbytků,¹¹⁶ do orné půdy bude zapravován dostatek organických hnojiv a na lesní půdě se bude postupně rozšiřovat výběrný a podrostní způsob hospodaření, které nepovedou k rychlému rozkladu humusu a následnému okyselování půdního prostředí.¹¹⁷ U zemědělských půd se budou používat pestré osevních postupy se zastoupením víceletých pícnin (např. jetele a vojtěšky).

Stabilitu lesa zvýší dřeviny
vhodné pro dané stanoviště

SDG 6.4
SDG 12.2
SDG 15.2
SDG 15.4

330. Rovněž bude pokračovat trend v posunu k přirozenější druhové, věkové a prostorové skladbě lesních porostů. Druhová skladba lesů závisí na stanovištních podmínkách, zde stát osvědčí podporu šetrnějším postupům při jejich zakládání, obnově i těžbě tak, aby to vedlo ke zlepšování celkového stavu lesních půd – k vyššímu podílu organické hmoty a k příznivějšímu chemickému složení i vodnímu režimu. Zlepší se mikroklima v lesních porostech, sníží jejich náchylnost ke hmyzím kalamitám a zvýší jejich stabilitu vůči větru, což zvýší vodozadržné funkce a podpoří biodiverzitu.

Strategické cíle

12. Krajina ČR je pojímána jako komplexní ekosystém a ekosystémové služby poskytují vhodný rámec pro rozvoj lidské společnosti.

- 12.1 Snižuje se podíl orné půdy a roste podíl trvalých travních porostů na zemědělském půdním fondu.
- 12.2 Významně roste podíl orné půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství.
- 12.3 Zvyšuje se podíl lesní půdy na celkové rozloze ČR.
- 12.4 Hodnocení ekosystémových služeb je začleněno do rozhodovacích procesů.

13. Česká krajina je pestrá a dochází k obnově biologické rozmanitosti.

- 13.1 Rozmanitost a stabilita biotopů i populací jednotlivých původních druhů rostlin a živočichů se zvyšuje.
- 13.2 Přirozená obnova člověkem významně pozměněných ekosystémů je běžně užívaným postupem.

¹¹⁵ HUDSON, B. D. (1994) Soil organic matter and available water capacity. *Journal of Soil and Water Conservation* 49(2).

¹¹⁶ Míňeno v místech, kde tímto postupem nedojde ke zvýšení rizika šíření kalamitních druhů hmyzu.

¹¹⁷ HRUŠKA, J., CIENCIALA, E. (eds.) (2001) *Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví.*

14. Krajina je adaptována na změnu klimatu a její struktura napomáhá zadržování vody.

14.1 Odtok vody z krajiny se významně zpomaluje.

14.2 Kvalita povrchových i podzemních vod se zlepšuje.

15. Půdy jsou chráněny před degradací a potenciál krajiny je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku.

15.1 Obsah organické hmoty v půdě a struktura půdy odpovídají přirozenému stavu daného půdního typu.

15.2 Snižuje se míra ohrožení půdy vodní a větrnou erozí.

15.3 Druhá skladba vysazovaných lesních porostů odpovídá stanovištním poměrům a brání další degradaci lesních půd.

OBCE A REGIONY

Obce a regiony

Vize

Odpovědné využívání území vytváří podmínky pro vyvážený a harmonický rozvoj obcí a regionů, zvyšuje územní soudržnost, usměrňuje suburbanizační trendy a omezuje vynucenou mobilitu. Města a obce vytvářejí předpoklady pro udržení a zvyšování kvality života svého obyvatelstva. Ve všech směrech kompetentní veřejná správa otevřeně komunikuje s občany a občankami a zapojuje je systémově do rozhodování a plánování. Sídla jsou adaptována na změnu klimatu.

Úvod

Udržet polycentrický
charakter území

SDG 11.3
SDG 11.a

401. Česká republika musí uplatňovat systematickou národní regionální politiku, která bude vhodně propojena s politikou soudržnosti EU. Musí najít a udržovat rovnováhu mezi rolí velkých měst jako pólů růstu evropské úrovně a vyváženým regionálním rozvojem, který uchová polycentrický charakter území na všech úrovních a zabrání relativnímu poklesu socioekonomického významu části menších měst a obcí¹¹⁸. Jen tak lze každému zajistit přiměřenou kvalitu života s možností svobodné volby, v jakém prostředí chce bydlet a žít.

Učinit suburbia udržitelnými

SDG 11.3
SDG 11.a

402. Rozdělení země na metropolitní, stabilizovaná a periferní území se bude patrně nadále prohlubovat. Suburbanizační trend v blízké budoucnosti neustane, ale charakter urbanizace se promění. Hlavní výzva proto spočívá v omezení tempa suburbanizace, učinění již vzniklých a dále vznikajících suburbií udržitelnými a funkčními součástmi území a ve snižování doprovodných negativních jevů jako například růstu dojíždění za prací a zvýšené dopravní zátěže se všemi svými negativními efekty.

Posílit přeshraniční vazby

SDG 9.1
SDG 11.4

403. K udržení historicky vzniklé polycentrické sídelní struktury je nutné posílit přeshraniční vazby. Izolace příhraničních regionů ve druhé polovině dvacátého století a výměna jejich obyvatelstva více než cokoli jiného způsobila jejich proměnu v periferii¹¹⁹ s pokračujícími strukturálními

¹¹⁸ MULÍČEK, O., MALÝ, J. (2018) Moving towards more cohesive and polycentric spatial patterns? Evidence from the Czech Republic. *Papers in Regional Science*, 98(2), s. 1177–1194.

¹¹⁹ Viz MAIER, K. (2009) Polycentric development in the spatial development policy of the Czech Republic. *Urban Research & Practice* 2(3), s. 324.

problémy, které se specificky dotýkají uhelných regionů, resp. strukturálně postižených krajů. Proto je nutné budovat odolnou infrastrukturu a podporovat rozvoj tak, aby města i obce na obou stranách hranice utvářely jeden funkčně spolupracující celek. K tomu je zapotřebí také rozvoj kulturních a společenských vazeb mezi příhraničními regiony.

Podporovat vnitřní periferie

SDG 11.1
SDG 11.3

404. Kromě příhraničních regionů, definovaných geografickou periferností se objevují také tzv. vnitřní periferie,¹²⁰ tedy území, ve vnitrozemí, vykazující zhoršené socioekonomické charakteristiky v návaznosti na svou odlehlost vzhledem k hlavním centrům osídlení. Polarizační procesy jako je odliv obyvatel z těchto území a koncentrace ekonomických činností do existujících regionálních center tuto odlehlost prohlubují. Je třeba posílit udržitelný rozvoj v těchto oblastech a zajistit dostatečné pokrytí infrastrukturou i veřejnými službami. Sníženou dostupnost infrastruktur různého typu vykazují především regiony s nejvíce fragmentovanou sídelní strukturou, kde existuje velké množství malých sídel.

Posilovat odolnost sídel a regionů

SDG 1.5
SDG 7.2
SDG 11.3, 11.5, 11.6

405. Řada událostí v posledních letech (zejména pandemie Covid-19, invaze Ruska na Ukrajinu a následná ukrajinská uprchlická vlna nebo pohyb cen komodit) připomněla nutnost budování odolnosti sídel a regionů. Vedle dlouhodobých procesů, jakými jsou globální environmentální výzvy včetně klimatické změny, je tedy nutné naučit se reagovat na nenadálé události a operativně řešit jejich důsledky takovými způsoby, aby řešení těchto náhlých výzev nebylo na úkor řešení výzev dlouhodobých.

4.1 Sídelní struktura a mobilita

Suburbanizace bude postihovat i menší města

SDG 11.2, 11.3, 11.7
SDG 12.2

406. Suburbanizace postihovala dosud hlavně krajská centra, výjimečných rozměrů dosahuje zejména v zázemí Prahy, Brna a Plzně. Přináší s sebou problémy při zajišťování infrastruktury a dopravní obsluhy, pokrytí veřejnými službami, společenské konflikty mezi starousedlíky a nově příchozími a vykazuje často deficit v kvalitě organizace veřejného prostoru. Zároveň zatěžuje příměstskou krajinu a vede k záborům zemědělské půdy.

Průvodním jevem suburbanizace je koncentrace služeb

SDG 8.3
SDG 9.1
SDG 11.1, 11.3

407. Komerční zařízení občanské vybavenosti – obchody či služby – se čím dál častěji soustřeďují do větších komplexů. Naopak zanikají malé místní provozovny, které dosud obsluhovaly malé obce nebo místní části ve městech. Trend postihuje hlavně seniory a sociálně slabší domácnosti, pro které může být fyzicky nebo finančně obtížné cestovat za nákupy. Ve zmíněných komplexech se navíc koncentrují nadnárodní společnosti, které negativně ovlivňují konkurenceschopnost lokálních podnikatelů. Nadměrné koncentrace aktivit mimo střed měst také zapřičiňují odliv městotvorných a městoobslužných funkcí z historických center měst, a tím přispívají k degradaci veřejného prostoru. Samosprávy proto musejí během strategického a územního plánování důkladně zvažovat výstavbu nových obchodních, průmyslových a podnikatelských areálů a objektů. Veřejná

¹²⁰ BERNARD, J., ŠIMON, M. (2017) Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech. *Sociologický časopis* 53(1), s. 3–28.

správa se v tomto případě neobejde bez kvalitního strategického plánování přesahujícího administrativní hranice obce, cílevědomé a účinné regulace územními a regulačními plány (odst. 441) a bez investic z veřejných rozpočtů. Stěžejní roli zde zaujímá také stát, jenž může podpořit malé a střední podnikání včetně služeb.

Smršťující se města bude nutné adaptovat na sociodemografické změny

SDG 11.3
SDG 16.6

408. Města, z nichž odcházejí ekonomicky aktivní obyvatelé, se nazývají smršťující se města (*shrinking cities*). Jedná se o proces, který je spojen s degradací fyzické stránky města, snížením příjmů rozpočtu, neefektivním využíváním služeb a jejich postupné redukci, která proces umocňuje. Ačkoliv se tento jev v České republice dosud neprojevoval tak výrazně jako v jiných evropských regionech, je třeba počítat s možností, že se bude vyskytovat častěji. Smršťování je charakteristické zejména pro strukturálně postižené regiony.¹²¹ Tato situace vyvolává nové nároky na správu postižených měst, na něž není dostačující reagovat pouze snahou zvyšovat ekonomický výkon.¹²² Alternativou nebo doplňkem může být proces řízeného smršťování.¹²³ Místní úřady i stát musí kromě nového přístupu k územnímu plánování také upravit nároky na správu, vylepšit a optimalizovat veřejné služby. Musí se na nový trend přichystat a nenechávat proměnu města na *ad hoc* rozhodnutích. Města by měla implementovat strategické plány chápající smršťování jako příležitost pro transformaci jejich urbanistické struktury, která bude zohledňovat principy udržitelného rozvoje.¹²⁴

Plánování na úrovni funkčních urbanizovaných celků a digitalizace stavebního řízení

SDG 9.1
SDG 11.3
SDG 16.6

409. Mnohostranný rozvoj měst, schopný usměrňovat suburbanizační trend, vyžaduje také lepší národní i regionální strategické plánování včetně vzájemné komunikace mezi národními, regionálními a lokálními institucemi a občanskou společností. Tradiční územní plány nejsou pro podporu ekonomických, sociálních a environmentálních vazeb mezi městy, jejich zázemím a venkovem dostačující. Obce musí spolupracovat, komunikovat a plánovat svůj rozvoj v rámci funkčních oblastí, aby investice do projektů byly strategické, hospodárné a nerealizovaly se na úkor dalších obcí. Stát proto bude podporovat koordinaci plánování na úrovni nižší než kraj a přesahující území jedné obce, vyznačující se silnou vazbou obyvatelstva na pracoviště a občanské vybavení v místním centru, tedy společnou koordinaci měst a okolních, funkčními vztahy propojených obcí. Důležitou roli v koordinaci územního plánování bude hrát postupná digitalizace stavebního řízení a zpřesňování dat a informací v rámci rozvoje Digitálních technických map (DTM) krajů a obcí. Obce by měly při rozvoji DTM spolupracovat s kraji a naopak. Vytvoření společného odpovídajícího digitálního prostředí pro plánování povede k vyšší koordinaci, spolupráci při

¹²¹ Aurambout, J.P. et al. *Shrinking Cities*, European Commission, 2021, JRC126011; European Commission, *Harnessing talent in Europe's regions*, 2023.

¹²² RINK, D.; COUCH, CH.; HAASE, A.; KRZYSZTOFIK, R.; NADOLU, B.; RUMPEL, P. (2014) The governance of urban shrinkage in cities of post-socialist Europe. *Urban Research & Practice*, 7(3).

¹²³ MAIER, K. a kol. (2022): [Metodika pro plánování ve městech procházejících procesem smršťování: Územní management smršťování měst](#).

¹²⁴ Viz Aurambout, J.P. et al. *Shrinking Cities*, European Commission, 2021, JRC126011.

plánování a zacílení investic, jak mezi veřejnou správou, tak mezi soukromým sektorem a znalosti území, jeho limitů i rozvojového potenciálu.

Je třeba podporovat reurbanizaci a využívat stávající urbanistickou strukturu

SDG 8.4
SDG 11.3

410. Suburbanizace není jediným trendem. Zároveň s ní lze očekávat další proměny, zejména opětovné oživení jádrových měst, která jsou nebo se stanou centry funkčních urbanizovaných území. Lze však očekávat proměnu skladby obyvatelstva i modifikaci služeb, kdy budou z lukrativních oblastí center měst vytlačováni ekonomicky slabší obyvatelé a lokální podnikatelské provozy (tzv. gentrifikaci). Rozvinutí procesu s negativními důsledky na sociální kohezi i lokální ekonomiku lze bránit nastavením vhodných politik. Re-urbanizaci, jež je alternativou k extenzivnímu růstu měst, může podpořit využívání stávajících urbanistických struktur a tzv. brownfieldů – nevyužívaných pozůstatků průmyslových, zemědělských, rezidenčních, vojenských a dalších aktivit. Zůstává však veřejným zájmem předcházet jejich vzniku.

Standardy pro veřejné plánování jsou předpokladem pro rovnoměrný a inkluzivní rozvoj

SDG 11.1, 11.2, 11.3

411. Zahrnutí veřejnosti a místních komunit do procesu plánování zajišťuje, že rozhodnutí ohledně rozvoje obce či města jsou založena na potřebách a prioritách obyvatel. Důležitými aspekty k zajištění inkluze a rovnoměrného rozvoje je oblast zajištění dostupného bydlení a dopravy, vytváření kvalitního, bezbariérového a bezpečného veřejného prostoru a diverzifikace služeb. Do horizontálně a vertikálně koordinovaného územního a strategického plánování musí být zohledněny standardy dostupnosti veřejné infrastruktury a služeb v municipalitách dle jejich typu a velikosti.¹²⁵ Určitý standard veřejných služeb a infrastruktury je klíčový pro socioekonomický rozvoj území.¹²⁶

Inkluzivní přístup napomáhá sociální soudržnosti

SDG 1.3
SDG 11.2, 11.3, 11.7

412. Je třeba zajistit inkluzivní přístup municipalit k různorodým skupinám obyvatel. Města a obce plánují vhodnou infrastrukturu, občanskou vybavenost, veřejné služby i veřejné prostory a prostranství s ohledem na všechny uživatelské skupiny tak, aby nebyl nikdo z jejich užívání vyřazen na základě svého věku, pohlaví, genderu, zdravotního stavu, sociálního statusu, etnické příslušnosti nebo jiných obecných charakteristik. Zvláštní pozornost věnuje ohroženým skupinám obyvatel.

Města se musí přizpůsobit demografické změně

SDG 1.3
SDG 11.2, 11.3,

413. Nároky na města i veřejné služby klade také stárnutí obyvatel. Na tuto změnu je třeba přichystat dostatek vhodných bytů, veřejných prostor i zařízení občanské vybavenosti v obcích i jejich strukturu, aby byla přístupná, prostupná a přátelská ke všem věkovým a uživatelským skupinám. Velmi důležitou roli při tom má samospráva, která plánuje a realizuje investice do veřejných prostor, infrastruktury a veřejných služeb včetně sociálních služeb a dopravy. Důležité jsou sociální inovace a posílení možnosti seniorů zapojit se do procesu nastavování služeb a veřejných politik.

¹²⁵ Viz MAIER, K. a kol. (2020) Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury. Praha: ČVUT; MV, MMR (2021) Standardy dostupnosti veřejných služeb a možnosti jejich využití v praxi.

¹²⁶ VÝBOR REGIONŮ (2020) Stanovisko Evropského výboru regionů – Rovnocenné životní podmínky – společný úkol pro všechny úrovně správy v Evropě, odst. 19.

Je nutné zajistit dostatek dostupného bydlení i s použitím nových přístupů

SDG 11.1, 11.7

414. Bydlení je potřeba zajistit pro všechny občany bez ohledu na sociální a ekonomický status jednotlivců, avšak důraz je třeba klást na osoby v bytové nouzi a bytovou nouzí ohrožené. Bytový fond projde v budoucích letech značnou proměnou a zřetel bude kladen na ekologicky šetrná a energeticky úsporná řešení při výstavbě, aby se minimalizoval negativní dopad na životní prostředí. Ve výstavbě by se mělo jednat zejm. o nízkoenergetické a pasivní domy a renovace s cílem snížit energetickou náročnost stávajícího bydlení a dřevostavby. Významnou roli by měl hrát i rozvoj spolkového bydlení (*tzv. Baugruppe*), dostupného a nájemního bydlení v obecních bytových fondech, které umožní občanům získat bezpečné a cenově dostupné bydlení.

Cizince lze integrovat i pomocí vhodných urbánních řešení

SDG 10.2, 10.7
SDG 11.1

415. Proměňovat se bude také skladba populace, hlavně ve městech. První vlny příchozích z jiných států se usadily zejména ve velkých městech a nevytvořily uzavřené etnické či náboženské enklávy. V příštích letech se patrně část z nich – nebo jejich potomků – začne stěhovat na další místa v republice a také dojíždět za studiem a prací. Bude nutné podporovat začleňování cizinců a cizinek do většinové společnosti v plné šíři aktivit vykonávaných regionálními centry na podporu integrace cizinců a cizinek (sociální a právní poradenství, sociokulturní kurzy a kurzy českého jazyka). Výjimečný byl v tomto vývoj od roku 2022, kdy v České republice požádalo o dočasný azyl více než 500 tisíc uprchlíků z Ukrajiny z důvodu ozbrojeného konfliktu v jejich domovině. K dubnu 2023 jich stále zůstává více než 300 tisíc a dá se předpokládat, že mnozí zde již zůstanou. Pro úspěšné začlenění těch ukrajinských uprchlíků, kteří se Česku usídlí, je proto důležité nastavit co nejvhodnější integrační model včetně uznávání předchozího vzdělání a obecně dostatečných kapacit pro zajištění integrace

Technologické inovace nesmějí ohrozit identitu města

SDG 11.3, 11.4
SDG 16.6

416. Města a obce musí ve svém urbánním rozvoji hledat řešení, jak v jednom místě spojit technologické inovace, zejména tzv. integrovaná řešení (propojování dopravy, energetiky, architektury a komunikačních a zelených technologií) se stávající infrastrukturou. Celkové zefektivnění městského systému se nesmí dít na úkor uchování identity, kterou utvářejí památky i další budovy, veřejný prostor, kultura a každodenní život. Plánování na místní úrovni musí proto podporovat i sociální soudržnost a vytvářet živá společenství i životaschopná sídla. K tomu by mělo směřovat podporování konceptu chytrých obcí, měst a regionů shrnuté v Koncepci SMART Cities.

Sociální inovace podpoří změnu včetně zavádění inovací technologických

SDG 8.3
SDG 16.7

417. Pro řešení přetrvávajících společenských problémů nebo v zájmu využití plného potenciálu měst, obcí a regionů je nutné kromě tradičních řešení využívat sociální inovace a inovace v organizaci. Ty jsou často také nutnou podmínkou nebo důležitou podporou pro funkčnost inovací technologických. Stát i regionální a místní správy mají sehrát aktivní roli v jejich vyvolávání nebo vyhledávání, podpoře, ověřování a implementaci. Je mimořádně vhodné a výhodné zahrnout do tohoto procesu širokou škálu aktérů (neziskové organizace, univerzity, firmy aj.), stejně jako využít přenosu dobré praxe např. prostřednictvím využití síťové spolupráce.

<p>Omezování vynucené mobility je ve veřejném zájmu</p> <p>SDG 11.2, 11.3</p>	<p>418. Obce i regiony jsou vystaveny trendu rostoucí mobility. Dojíždění za prací či vzděláním je zapříčiněno tím, že pracovní příležitosti a školy (ale také služby) se nacházejí mimo bydliště. Rozvoj práce z domova v reakci na pandemii COVID-19 zároveň u části populace radikálně pozměnil vzorce každodenní dojíždky. Je ve veřejném zájmu podporovat vznik polyfunkčních zón a využívat koncept města krátkých vzdáleností (patnáctiminutového města). Sníží se tím nároky na dopravu, a tedy energetické i ekonomické náklady, a podpoří se uchování polycentrické sídelní struktury a rovnoměrné využívání krajiny. Omezování vynucené mobility umožňuje lidem svobodné rozhodnutí, kde chtějí žít, pracovat a trávit volný čas.</p>
<p>Digitalizace nemusí zmenšovat mobilitu</p> <p>SDG 9.5</p>	<p>419. Tlak na stěhování za prací a produkci externalit zejména z osobní automobilové dopravy může zmírňovat digitalizace služeb i rozvoj telekomunikačních a informačních technologií, který umožňuje řadě podnikajících i zaměstnaných pracovat z domova.¹²⁷ Nákup přes internet, který se v posledním desetiletí výrazně rozvíjí¹²⁸, s sebou přináší i rozšíření nabídky zboží a služeb či úsporu času i nákladů. Jak však ukazují zkušenosti z jiných států, rubem digitalizace, elektronizace světa a personalizace služeb práce může být i růst mobility, zejména s ohledem na dlouhodobý růst e-komerce (nakupování po internetu a následný rozvoz) a postupné vytlačování komerčních infrastruktur z oblastí vykazujících znaky suburbanizace.¹²⁹</p>
<p>Mobilita bude rovněž souviset s fázemi životního cyklu</p> <p>SDG 10.7 SDG 11.1, 11.3</p>	<p>420. Lidé se pravděpodobně budou více stěhovat v různých fázích svého života. České rodiny v tomto ohledu začínají následovat trendy západoevropských zemí. Zejména senioři a seniorky odcházejí z měst a vyhledávají klidnější prostředí, kde mají blízko k přírodě i potřebným službám. Bude potřeba bedlivě sledovat trendy mobility a přizpůsobovat jim veřejné politiky.</p>
<p>Je nutné redukovat a modifikovat individuální dopravu</p> <p>SDG 11.2, 11.6</p>	<p>421. Automobilová doprava nadále roste.¹³⁰ Je nutné rozvíjet další formy bezemisní a nízkoemisní dopravy a snižovat individuální (vynucenou) automobilovou dopravu. Je nezbytné rozvíjet spolehlivou, bezpečnou a inkluzivní veřejnou hromadnou dopravu a vhodné podmínky pro aktivní mobilitu. To povede ke snížení emisí skleníkových plynů a zlepšení kvality ovzduší, zvýšení bezpečnosti na silnicích a zlepšení prostorového plánování.</p>
<p>Mobilita je ovlivněna mnoha faktory</p> <p>SDG 11.1, 11.2, 11.6</p>	<p>422. Využívání dopravy a dopravních prostředků se bude měnit v závislosti na měnících se preferencích jednotlivců a skupin, technologických změnách či ve vztahu k environmentálním požadavkům. Jejich preference se mění na základě různých životních fází. Mobilitu budou</p>

¹²⁷ Příkladem může být např. studie VAN LIER, T.; DE WITTE, A.; MACHARIS, C. (2012) The Impact of Telework on Transport Externalities. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 54.

¹²⁸ Jen mezi lety 2011 a 2021 stoupl podíl osob nakupujících přes internet z 28 na 69 % - více viz [ČSÚ \(2021\) Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami - 2021](#)

¹²⁹ Srov. studii VISSER, E.-J.; LANZENDORF, M. (2004) Mobility and Accessibility Effects of B2C E-Commerce. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 95(2).

¹³⁰ ACEA (2021) *Vehicles in use, Europe 2023*.

ovlivňovat ceny energií, politická stabilita, dostupnost bydlení v místech s nabídkou práce i služeb v obcích či na venkově, kvalita hromadné dopravy nebo již zmíněná digitalizace.

4.2 Regionální nerovnosti

Města zůstanou tahounem růstu, pokud se vyvarují ohrožení své územní a sociální soudržnosti

SDG 10.7
SDG 11.3

423. Tahounem růstu jsou a patrně i zůstanou metropolitní oblasti, velká města se svým zázemím nebo sídelní aglomerace úzce propojených středních a menších měst. Ty využívají aglomeračních výhod, což je činí produktivnější, přičemž jejich nárůst se zvětšuje s velikostí. Posilují také růst ve svém okolí. Rozvoj měst však nesmí probíhat na úkor územní a sociální soudržnosti, ani prohlubovat rozdíly mezi nimi a venkovem. Menším městům a obcím přitom může pomoci propojení se sousedními municipalitami – a to i na úrovni sdílení veřejných služeb, které jim vynahrazuje malou velikost.¹³¹

Sociální nerovnosti je třeba snižovat prostřednictvím integrovaných strategií umožňujících problém řešit v místě

SDG 8.3
SDG 10.3, 10.4
SDG 11.3

424. Stát bude uvádět v život funkční národní strategie reagující včas na identifikované potřeby území a zaměřené na opatření, která podpoří kraje, města a obce v řešení sociálních disparit na svém území. Zajistí či podpoří také jejich implementaci a evaluaci. Stát poskytne krajům i obcím metodickou podporu a zajistí mechanismy přenosu informací mezi národní, krajskou a místní úrovní při řešení společenské integrace a inkluze v bydlení, vzdělávání, zaměstnanosti, zdraví, při nastavení sociálních služeb, řešení předluženosti, popř. v dalších oblastech. Základem pro úspěšné zvládnutí sociálních nerovností je snadná a rovnoměrná dostupnost obslužných funkcí, jejich rovnoměrné rozložení na celém území státu a řešení problémů v místě jejich vzniku. Prevence soustředěná na konkrétní lidi a domácnosti musí jít ruku v ruce s řešeními, která ekonomicky ožíví slabší regiony, venkovské obce nebo části měst a zajistí v nich alespoň minimální definovaný standard veřejných služeb.¹³² V případě hospodářsky a sociálně ohrožených území a strukturálně postižených krajů dle vymezení *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+* bude zachován důraz na jejich systematickou podporu a hospodářskou restrukturalizaci.

Je nutné přizpůsobovat řešení místním podmínkám

SDG 10.3
SDG 11.3

425. Stát i jednotlivé úrovně samosprávy musí důsledně aplikovat územně specifický přístup, tedy zohledňovat regionální a místní specifika při nastavování svých politik a intervencí. Zde se nabízí možnost klást důraz na využívání nástroje TIA (z ang. Territorial Impact Assessment)¹³³ pro identifikaci a zjištění míry dopadů politik a projektů do území. Tento nástroj hodnotí tři oblasti dopadů do území: sociální, ekonomickou i environmentální. Ve *Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+* jsou definována jednotlivá území vyžadující specifický přístup. Specifická území stát dále řeší v rámci konkrétních specializovaných strategií a programů jako je *Koncepce rozvoje venkova*, *Strategie RE:START*, *Koncepce SMART*

¹³¹ OECD (2023) *OECD Public Governance Reviews: Czech Republic: Towards a More Modern and Effective Public Administration*. Paris: OECD Publishing.

¹³² Viz MV, MMR (2021) Standardy dostupnosti veřejných služeb a možnosti jejich využití v praxi.

¹³³ Více informací zde: <https://www.tiammr.cz/>

Cities, Zásady urbánní politiky, Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024 aj.

Je třeba podporovat podnikání využívající a posilující místní zdroje

SDG 8.3
SDG 11.3

426. Stát se soustředí na cílenou a vyšší podporu vytváření kvalifikovaných pracovních příležitostí hlavně v těch oblastech, kde se zatím ekonomické oživení nedaří, a to při zohlednění místních specifik. Posiluje také výkonnost i kapacitu krajů, měst a obcí, které mají rozvojové programy na starosti. Žádoucí je zejména podporovat tvorbu vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí v malých a středních podnicích využívajících místní a regionální potenciál.

Podpora dostupného nájemního bydlení zabraňuje vzniku sociálně vyloučených enkláv

SDG 10.7
SDG 11.1

427. Část vnitřní migrace paradoxně nesměruje za prací, nýbrž za levnějším a dostupným bydlením. Sociálně slabé rodiny se přesouvají ze sociálně vyloučených lokalit ve městech na venkov a do periferních částí země. Stát proto bude podporovat různorodé formy bydlení ve všech částech obcí a regionů, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti a sociální bydlení. Pro život v obcích a městech je důležitý důraz na prevenci a postupnou proměnu segregovaných a sociálně vyloučených domů, ulic nebo čtvrtí; stejně tak by měly regulace bránit vzniku uzavřených residenčních lokalit (*gated communities*) na opačném konci společenského žebříčku.

Podpora udržitelného cestovního ruchu pomůže uchránit hodnoty v území

SDG 8.9
SDG 11.4

428. Cestovní ruch může kromě své koncentrace v tradičních turisticky atraktivních destinacích přinést oživení i do odlehlejších a ekonomicky zaostávajících oblastí včetně strukturálně postižených krajů a vnitřních periferií. Stát bude podporovat takové formy cestovního ruchu, které nenaruší život místních komunit, životní prostředí, kulturní dědictví a neohroží současný nebo budoucí rozvoj v území. Je třeba citlivě nastavovat všechny parametry cestovního ruchu, ať jde o jeho druh, návštěvnickou kapacitu nebo třeba dopravní a infrastrukturní řešení v místě. Zvláštní ochranu si v tomto ohledu zaslouží environmentálně zranitelné lokality.

4.3 Nárůst významu nestátních aktérů a rozvoj komunit

Zapojení všech aktérů do rozhodování stabilizuje vládnutí na všech úrovních, i na těch nejnižších

SDG 11.3
SDG 16.6, 16.7

429. Pro veřejnou správu byly dosud často jedním z hlavních protějšků při rozhodování o území významné firmy. Partnerem veřejné správy při rozhodování v území by měla být v první řadě veřejnost v širokém slova smyslu – místní občané, občanské iniciativy, instituce, spolky a neziskové organizace, drobní podnikatelé a další. Řešení by měla vznikat v duchu spolupráce veřejné správy a investora s touto veřejností, čímž se předejde konfliktům, zpochybňování rozhodnutí a využívání opravných prostředků; plánování se stane odolnějším, legitimním a koncepčnějším. Naplňování partnerského principu ovšem musí respektovat odpovědnost veřejné správy za konečné rozhodnutí. Partnerství s veřejností pomáhá předcházet právním konfliktům a využívání dalších zákonných prostředků (petiční právo, správní řízení, soudní řízení) veřejností v případě nesouhlasu s rozhodnutím správy, což přináší komplikace pro plánovací a rozhodovací procesy.

Do strategického plánování a řízení je třeba zapojovat všechny aktéry a využívat k tomu všechny nástroje

SDG 11.3
SDG 16.6, 16.7

430. Veřejná správa na všech úrovních se musí naučit rozproudit a moderovat průběžnou veřejnou debatu. Měla by připravit a vytvořit prostor, kde různí aktéři – firmy, místní občané a občanky a další – mohou společně participovat na strategickém plánování a řízení, diskutovat o využití území i konkrétních stavbách, hledat shodu a kompromis. Tuto diskusi musí také vést k praktickým výsledkům, a nakonec s ohledem na veřejný zájem rozhodnout, neboť právě veřejná správa ponese za uskutečňování dohodnutých záměrů největší díl odpovědnosti. Podmínkou je ovšem také konstruktivní přístup firem, občanů, občanek a neziskových organizací a jejich ochota přijmout (přínejmenším morální) odpovědnost za neúspěch, tj. schopnost akceptovat změny a současně pokračovat ve spolupráci. Stát proto bude usilovat o rozvoj a prosazování nástrojů rozvíjejících participaci, např. MA21 či nástrojů používaných místními pracovními skupinami URBACT (ULG), a integrovaných nástrojů pro rozvoj venkova (CLLD – komunitně vedený místní rozvoj) a metropolitiních oblastí a aglomerací (ITI – integrované územní investice), které rovněž vyžadují hledání shody klíčových partnerů z veřejného, soukromého i neziskového sektoru.

Participace a komunitní způsob života se posilují

SDG 10.3
SDG 11.3, 11.7
SDG 16.7

431. Souběžně s účinnou participací a zapojováním všech aktérů bude stát podporovat rozvoj místních komunit na různé úrovni (obcí, městských čtvrtí či celého regionu) založených na důvěře, principu partnerství a vzájemném síťování, neboť se navzájem posilují. Komunitou je skupina obyvatel, neorganizovaná veřejnost, která žije na společně sdíleném a shodně vnímaném území, podílí se na vlastní samosprávě a respektuje ústavní a právní rámec ČR. Předpokladem pro fungování odolné komunity je rovné postavení jejích členů, pocit sounáležitosti, informovanost a schopnost zvládat neúspěch.

Alternativou ke kultivaci veřejné správy je delegitimizace rozvojových politik nebo jejich centralizace

SDG 10.4

432. Nežádoucí alternativou je pokračování dosud časté praxe soustavných střetů a nespokojenosti na všech stranách, jež může vést až k výraznému oslabení legitimacy prosazovaných rozvojových programů i rozhodnutí úřadů. Mělo by se zabraňovat situacím, kdy cílevědomé plánování ustupuje ve prospěch chaotického schvalování individuálně prosazovaných projektů, nekonceptního sídelního rozvoje a plýtvání prostředky na nepromyšlenou infrastrukturu. Druhou, rovněž nežádoucí alternativou nabízí omezování pravomocí místní správy, centralizace a silnější regulace (která rovněž může být závislá na vlivu aktérů mimo státní správu). Hrozí tak, že řešení se stanou formálně unifikovanějšími a budou méně přizpůsobená místním možnostem, příležitostem a potřebám.

4.4 Kompetence a kvalita územní veřejné správy pro udržitelný rozvoj sídel

Výkon územní veřejné správy je koordinovaný, respektuje princip subsidiarity a využívá výhod funkčních urbanizovaných území

SDG 11.3
SDG 16.6, 16.7

433. Ekonomickou výkonnost územních celků a kvalitu života jejich obyvatelstva přímo a výrazně ovlivňuje způsob jejich řízení a rozvoje. Proto je nutná součinnost a koordinace napříč resorty, regiony a různými úrovněmi veřejné správy. Ty dnes často nejsou dostatečné. Regulace na různých úrovních vlády často vytvářejí protichůdné pobídky, důsledně uplatňován není ani princip subsidiarity. Problém ještě násobí roztříštěnost veřejné

správy na úrovni obcí, a hlavně ve velkých a politicky komplikovaných metropolitních oblastech a městských regionech. Analýza OECD poukázala, že tato roztržitost vede k plýtvání a neúčinnému rozhodování.¹³⁴

Institucionální a legislativní
zakotvení metropolitní
spolupráce posílí koordinaci
funkčních urbanizovaných
území

SDG 11.3
SDG 16.6, 16.7

434. Je třeba posilovat koordinaci rozhodování napříč hranicemi v rámci funkčních urbanizovaných území, tedy v oblastech specificky určených charakterem osídlení a tvořících funkčních celek. Stát se vydává cestou podpory užší spolupráce v rámci metropolitních oblastí a aglomerací jakožto funkčních regionů největších českých měst. Bude zajištěno institucionální a legislativní zakotvení této spolupráce nad rámec současných nástrojů integrovaných územních investic (ITI).

Je nutné rozhodovat se na
základě dat a prognóz
s variantními scénáři vývoje

SDG 10.7
SDG 11.3
SDG 16.6

435. Rozhodování zahrnující územní dimenzi musí probíhat na základě kvalitních dat. Zohledněny mají být populační prognózy, je nutné sledovat socioekonomické trendy, směry dojížděky, demografický vývoj včetně migrace a další relevantní ukazatele včetně jejich predikcí. Výsledkům jejich hodnocení musí být přizpůsobeny veřejné politiky včetně nastavení a plánování veřejné infrastruktury a služeb. Nastavení těchto politik musí být průběžně vyhodnocováno a upravováno v souvislosti s měnícími se podmínkami. Je nutná také připravenost na nenadálé situace v podobě variantních scénářů vývoje a kvalitního krizového managementu. Stát by měl také přistoupit ke kvalitnějšímu sledování vývoje sídelní struktury a zastavěných území.

Je nutné pokračovat v reformě veřejné
správy a zajišťovat zohledňování
standardů veřejné infrastruktury a
služeb

SDG 1.4
SDG 11.3
SDG 16.6, 16.7

436. Stát chce do roku 2030 dokončit rozpracovanou reformu územní veřejné správy, zjednodušit a konsolidovat stávající systém. Především musí být zvýšena přehlednost a koordinovanost činnosti veřejné správy a vytvořena skladebnost územně správní struktury. Pozornost vyžadují předpoklady pro kvalitní výkon správy na základním stupni. OECD v této věci ČR doporučuje zvážit slučování obcí, které však realisticky považuje za politicky obtížně prosaditelné.¹³⁵ Nicméně ani správní reforma přímo neovlivní charakter osídlení České republiky. Proto je vhodné, aby byla legislativně ukotvená definice veřejných služeb a byly stanoveny minimální standardy jejich dostupnosti,¹³⁶ které budou zohledňovat tzv. běžný standard občanské vybavenosti¹³⁷ a budou navazovat na standardy dostupnosti veřejné infrastruktury.¹³⁸ Dostupnost veřejné infrastruktury a služeb bude zohledňována již ve strategickém a územním plánování, a to s důrazem na integrované plánování a rovněž meziobecní spolupráci při sdílení veřejných služeb, která je realizována mj. skrze dobrovolné svazky obcí. Spolupráci obcí je třeba dále prohlubovat především na principu dobrovolnosti a hledat

¹³⁴ OECD (2023) *OECD Public Governance Reviews: Czech Republic: Towards a More Modern and Effective Public Administration*. Paris: OECD Publishing.

¹³⁵ OECD (2023) *OECD Public Governance Reviews: Czech Republic: Towards a More Modern and Effective Public Administration*. Paris: OECD Publishing.

¹³⁶ Viz MV, MMR (2021) *Standardy dostupnosti veřejných služeb a možnosti jejich využití v praxi*.

¹³⁷ Bernard a kol. (2020) *Občanská vybavenost v malých obcích: Aktuální vybavenost službami a infrastrukturami, její vývoj a prostorová dostupnost služeb*.

¹³⁸ MAIER, K. a kol. (2020) *Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury*. Praha: ČVUT.

její nové formy, vhodné zejména k výkonu přenesené působnosti, případných povinných úkolů samosprávy a hledání konsensu na místní a lokální úrovni.¹³⁹

Základní dovednosti pro správu obce je schopnost strategicky plánovat a řídit

SDG 16.6, 16.7

437. Základem úspěšného rozvoje měst a obcí musí být robustní a udržitelné místní řízení, které má vycházet z metodického vedení zajištěného na národní úrovni. Řízení se musí opírat o dostatečnou institucionální kapacitu, odbornost a vzájemnou komunikaci všech aktérů změn v území (samosprávy, firem, občanů a občanek, vysokých škol a výzkumných organizací, spolků, neziskových organizací nebo neformálních iniciativ). Nemělo by pouze splnit několik aktuálních cílů, nýbrž pravidelně hodnotit místní život z pohledu udržitelného rozvoje, kvality života i naplňování národních politik. Veřejná správa by si měla stanovovat úkoly a měřitelné cíle a dosahovat jich v přehledně řízených politikách, které bude průběžně vyhodnocovat. K tomu musí nejen znát běžný standard legislativy, předpisů a norem, opírat se o odborné znalosti, ale také rozumět udržitelnému rozvoji, mít manažerské dovednosti a umět pracovat s místními partnery.

Je třeba vytvářet podmínky pro kvalitní výkon kompetence obcí na různých úrovních

SDG 10.3
SDG 16.6, 16.7

438. Kvalitní výkon veřejné správy vyžaduje také adekvátní stanovení působnosti při uplatnění kritérií subsidiarity. Kompetence by měly odpovídat možnostem obcí dané kategorie a orgánů veřejné správy na daném stupni. Veškerá opatření musí být aplikovaná ve vhodném prostorovém měřítku, tedy na vhodné úrovni správy. Právní regulace i finanční vztahy mají podporovat koncepční a komplexní přístup k plnění úkolů veřejné správy, včetně naplňování standardů dostupnosti veřejné infrastruktury a stanovení a prosazení minimálních standardů dostupnosti veřejných služeb v území.¹⁴⁰ Jako efektivní se jeví víceúčelové využití poštovních poboček, které vedle poštovních služeb mohou sloužit jako kontaktní místo veřejné správy a zároveň jako poskytovatelé obslužných funkcí.

Vzhledem ke kapacitám krajů je třeba posílit ORP

SDG 16.6, 16.7

439. Rozsah úkolů státní správy vykonávaných ORP vyžaduje jejich posílení. To je potřebné rovněž v souvislosti s metodickou podporou, kterou by měly poskytovat ostatním obcím ve svém správním obvodu a která zatím není zakotvena ve formě zákonné povinnosti. Přitom je uvedena metodická podpora nezbytná vzhledem k velkému počtu obcí v krajích, jenž přirozeně limituje možnosti metodické pomoci ze strany krajů.

Obec by se neměla zbavovat svého majetku

SDG 10.3, 10.4
SDG 11.1, 11.3, 11.7

440. Rozvoj obce by měl být zajištěn provázáním územního plánování s vlastní pozemkovou politikou. Pozitivní příklady řádné správy obce vesměs vznikají za situace, kdy obce přednostně rozvíjejí pozemky ve svém vlastnictví, případně strategické rozvojové pozemky vykupují, čímž je

¹³⁹ Ministerstvo vnitra předkládá novelu Zákona o obcích. Mimo jiné zavádí nový institut – Společenství obcí. Jde o dobrovolný svazek obcí (DSO), který se bude nad rámec činností, které doposud DSO vykonával, podílet také na výkonu přenesené působnosti v členských obcích. Tím se zásadně rozšiřuje funkčnost nového uskupení (společenství), které díky aktivní spolupráci obcí povede ke kvalitnější veřejné správě v daném území. Společenství bude dle návrhu zákona působit v rámci správního obvodu ORP.

¹⁴⁰ Viz MAIER, K. a kol. (2020) Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury. Praha: ČVUT; MV, MMR (2021) Standardy dostupnosti veřejných služeb a možnosti jejich využití v praxi.

v zárodku tlumen střet zájmů mezi veřejným a soukromým sektorem. Stejným způsobem uplatňují obce snáze svou bytovou politiku, když udržují vlastní bytový fond přiměřeného rozsahu. Obce by také měly mít přednostní přístup k nemovitostem, které stát prodává.

441. Podmínkou odolnosti měst a obcí je utváření konsensu mezi úřady a místními partnery. Veřejná správa musí také vtahovat do svého rozhodování občany a občanky napříč věkovými, sociálními a kulturními skupinami včetně specificky znevýhodněných skupin a konzultovat s nimi své kroky – plánováním počínaje, provedením a vyhodnocením konče (viz také odst. 427). Příležitost představuje další realizace a rozvoj osvědčených metod (MA21, ULG, CLLD, ITI apod.) doplněných o dílčí inovativní postupy, např. participativní rozpočtování či další nástroje zvyšující zapojování občanů na rozhodování ve městech a obcích.¹⁴¹

Participace podporuje
odolnost měst

SDG 16.7, 16.10

SDG 11.3

Dokumenty musejí být
provázané vertikálně
i horizontálně

SDG 9.1

SDG 11.3

SDG 16.6

442. Z hlediska udržitelného rozvoje sídel a územního rozvoje obecně je důležité zajistit vzájemnou provázanost dokumentů na úrovni horizontální (např. návaznost jednotlivých oborových krajských či obecních dokumentů či koordinace dokumentů sousedních krajů a obcí) i vertikální (např. návaznost mezinárodní, národní, krajské a obecní úrovně). Stát bude také podporovat spolupráci místních úřadů – a to i přes hranice – a sdílení příkladů vhodných řešení.

Dokumenty strategického
a územního plánování musejí
být navzájem provázány

SDG 11.3

SDG 16.6

443. Dokumenty územního plánování musejí být provázané se strategickými dokumenty. Na úrovni měst a obcí je třeba zajistit vazbu mezi strategickými plány a územními plány. Strategický plán popisuje, oč chce město či obec usilovat, určuje rozvojové cíle. Územní plán stanoví koncepci rozvoje území, vytváří podmínky pro výstavbu za předpokladu zajištění udržitelného rozvoje a plošnou a prostorovou regulaci prostřednictvím regulačního plánu, který může přinést nejen finanční úsporu obecním pokladnám, ale i větší jistotu a znalost podmínek pro výstavbu pro developery. Podobně je nutné zajistit soulad dokumentů územního plánování na všech úrovních a provázat je se strategickými a sektorovými dokumenty, jež mají územní dopad.

Pracovníci územní veřejné
správy by měli dostát vysokým
nárokům

Dostatečné a adekvátně
ohodnocené personální
kapacity zajistí kvalitní
výkon správy

444. Úřady musejí posilovat znalosti a dovednosti pracovníků a pracovníc úřadů ve čtyřech oblastech. Pracovníci a pracovnice úřadů by se měli učit odbornosti – nejen rozvoji znalostí ve vlastním oboru, ale také dlouhodobému řízení složité agendy a celistvému, provázanému přístupu k ní. Musí také vylepšovat své komunikační a jazykové schopnosti, aby uměli jednat s veřejností, moderovat a facilitovat diskusi různých partnerů, představovat jim i svým kolegům a kolegyním moderní trendy a účinně spolupracovat s různými složkami veřejné správy navzájem i v rámci různých hierarchických úrovní její jedné složky. Za třetí potřebují být kompetentní v plánování (strategickém plánování a řízení v různých časových výhledech) a za čtvrté ve vyhodnocování výsledků (zejména práci s daty).

¹⁴¹ NOVÁ LIPSKÁ CHARTA (2020).

445. Regionální a místní úřady stejně jako orgány místních akčních skupin a dalších aktérů v území musí mít k výkonu svých agend zajištěny dostatečné personální kapacity s adekvátním platovým ohodnocením. Jen tak bude možné zajistit dostatečnou odbornost a kvalitu vykonávaných činností.

Síťování a sdílení dobré praxe podporuje rozvoj obcí

SDG 11.3
SDG 16.7

446. Regionální a místní úřady by měly dále rozvíjet spolupráci municipalit v rámci národních, evropských i celosvětových sítí měst a zajistit tak přenos příkladů dobré praxe na všech úrovních. Dlouholeté zkušenosti v oblasti síťování má v České republice řada municipálních asociací.

4.5 Adaptace sídel na změnu klimatu a její mitigace

Dopady změny klimatu zasáhnou všechny typy obcí a území

SDG 11., 11.7
SDG 13.1, 13.2, 13.3

447. Průměrná roční teplota v ČR stoupla za posledních 61 let o 2 °C¹⁴² a do r. 2050 o další 2 °C naroste.¹⁴³ Bude pokračovat nárůst počtu tropických dnů a vln veder. Stoupne riziko výskytu přírodních požárů. ČR čekají stále častější a delší epizody sucha a více intenzivních nebo příválových dešťů.¹⁴⁴ Sucho bude nejvíce ohrožovat jižní Moravu (oblast přibližně na jih od Brna), Vysočinu a nižší polohy ve zhruba severozápadní polovině Čech (od Berounska přes Lounsko až k povodí dolní Ohře). Proto je potřeba počítat s nedostatkem vody i častějšími lokálními povodněmi a kolísající kvalitou povrchové a podzemní vody. Sucho a vlny veder velmi pravděpodobně povede ke zvýšení zdravotních rizik (zejména u starších lidí, nemocných a velmi malých dětí) a snížené produktivitě práce. Předpokládá se také selhání dopravních a energetických sítí, komplikovaný provoz budov a horší stav a podmínky údržby zelených ploch.¹⁴⁵ Klimatické extrémy budou velmi pravděpodobně představovat větší ohrožení pro infrastrukturu, zejména dopravní a energetické sítě. Pro snížení tohoto rizika je nezbytné co nejdříve stanovit a aplikovat klimatické prověřování investic do infrastruktury tak, aby realizované projekty odpovídaly nové realitě.¹⁴⁶ Ačkoli změna klimatu zasahuje celou ČR, městské populace jsou zranitelnější než venkovské. Ve velkých městech navíc posílí vliv tzv. tepelných ostrovů. Česká republika obdrží z fondů EU bezprecedentní objem financí na klimatická opatření, která je nutno investovat efektivně a spravedlivě s ohledem na regionální rozdíly v ČR.

Dopady změny klimatu a krizového řízení se promítnou do územního plánování

SDG 11.6
SDG 13.2, 13.3
SDG 15.9

448. Problematiku změny klimatu zpracovává rostoucí počet obcí ve svých strategických dokumentech. Stát, kraje a místní správa musí společně posilovat odolnost měst a obcí. Adaptace a mitigace na místní a regionální úrovni vyžaduje odpovědné plánování a odpovědné využívání území pro zemědělské hospodaření a promyšlenou tvorbu krajinných struktur, jež mají pozitivní vliv na vodní režim krajiny, půdu, biodiverzitu a zlepšení funkčního

¹⁴² faktaoklimatu.cz Průměrná roční teplota v ČR v letech 1961-2021

¹⁴³ faktaoklimatu.cz Očekávané klimatické podmínky v ČR ve srovnání se současností (tedy vzhledem k průměru let 1981–2010) bez ohledu na adaptace

¹⁴⁴ Očekávané klimatické podmínky v České republice, Petr Štěpánek a kol. 2019

¹⁴⁵ Aktualizace Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR z roku 2015

¹⁴⁶ [Klimatické prověřování bude dále doplněno za spolupráce MŽP]

propojení přírodních a urbánních struktur (Odolné ekosystémy). Posílení vazby územního plánování, ochrany obyvatelstva a krizového řízení s ohledem na negativní dopady změny klimatu by mělo zajistit kvalitnější ochranu lidí, majetku a infrastruktury před přírodními pohromami (dlouhodobým suchem, extrémně vysokými teplotami, povodněmi a vydatnými srážkami, extrémním větrem)¹⁴⁷ i antropogenními nebezpečími.¹⁴⁸ Dopady změny klimatu ve vazbě na důsledky suburbanizace ještě zvýší vliv sídel, zdaleka přesahující jejich katastr, na související krajinu (např. na povodí řek či potoků). Poroste potřeba obcí pro zachování či obnovy funkčního propojení přírodních a urbánních struktur, vymezení a ochranu jedinečných krajinných oblastí, vymezení zásad pro využívání krajiny v území a zohlednění všech zájmů v krajině v měřítku nadmístního významu, které nabízí např. zpracování územní studie krajiny, pro celé správní území obcí s rozšířenou působností.

Obce musí efektivně hospodařit s vodou a zelení

SDG 6.3, 6.5
SDG 11.7
SDG 13.1
SDG 15.5

449. Šetření vodou stále více nabývá na významu a je třeba jej učinit běžnou součástí života. K vodě a zelení je nutné přistoupit komplexně vytvářením a revitalizací husté sítě prvků modro-zelené infrastruktury, jež budou systematicky využívat obecní prostor včetně vnitrobloků, stěn a střech objektů. Vhodná opatření musejí být postupně zahrnována do strategického i územního plánování. Součástí takových řešení musí být získání spravedlivého vlivu samospráv na rozhodování o využívání vodních zdrojů, a to nejen nad správou infrastruktury. Adaptaci a mitigaci rovněž napomáhá městské zemědělství, kde by měl být přednostně podporován ekologický a regenerativní způsob hospodaření, a dále soukromé zahrádky i komunitní zahrady. Kromě zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se jejím dopadům zvyšují přírodně rozmanité plochy kvalitu života obyvatel také zlepšováním jejich fyzického a duševního zdraví. V rámci podpory biologické rozmanitosti je třeba rovněž odstraňovat překážky a faktory rizikové pro živočichy (úprava prosklených stěn, omezení světelného znečištění ap.).

Obce musí snižovat uhlíkovou stopu

SDG 11.6
SDG 13.1, 13.2, 13.3

450. Stát bude i nadále podporovat obce v přípravě plánů a realizaci opatření k redukci emisí znečišťujících látek do ovzduší a snižování uhlíkové stopy. Obce se mohou dobrovolně zapojit do evropské iniciativy Pakt starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima, jehož účastníci se rozhodli snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 alespoň o tolik, kolik odpovídá jejich vnitrostátním cílům (v ČR o 30 % v porovnání s rokem 2005), a realizovat adaptační opatření na zmírnění rizik a negativních dopadů změn klimatu na svém území. Každý ze signatářů k tomu připravuje a realizuje propracovaný plán udržitelné energetiky a ochrany klimatu, k čemuž získává metodickou podporu ze strany kanceláře Paktu a možnost sdílení dobré praxe s ostatními signatáři. K iniciativě se aktuálně hlásí 270 českých samospráv. Naprostá většina českých signatářů se k Paktu připojila

¹⁴⁷ MV ČR A HZS ČR (2015) *Analýza hrozeb pro Českou republiku*, s. 8.

¹⁴⁸ *Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*, § 19, písm. g).

v posledních třech letech.¹⁴⁹ Je žádoucí jejich počet zvyšovat a zapojené obce v plnění závazků podporovat.^{150 151}

451. K dosažení klimatických závazků a energetické bezpečnosti je potřeba zvyšovat energetickou účinnost a transformovat stávající energetický systém postavený na malém počtu centralizovaných výrobců. Vedle velkých zdrojů základního zatížení elektrizační soustavy a soustav zásobování tepelnou energií je třeba rozvíjet a integrovat místní systémy.¹⁵²

Městská energetika by se měla řízeně decentralizovat

SDG 7.3
SDG 11.6

Je třeba využít partnerství města a venkova pro koordinaci decentralizace energetiky

SDG 7.1, 7.2
SDG 11.6

452. Decentralizace energetiky však musí probíhat koordinovaně. Výrobu a spotřebu je třeba koncepčně propojovat v lokálních distribučních územích.¹⁵³ K tomu je žádoucí podporovat spolupráci města a venkova, kdy města budou kromě vlastních zdrojů (převážně fotovoltaika) většinou potřebovat zapojit zdroje z příměstských oblastí (především biomasu a větrnou energii). Města mohou venkovu na oplátku nabídnout nejen finanční prostředky, ale partnerství i v jiných oblastech (zemědělství, ochrana přírody a krajiny).¹⁵⁴

Energetický mix musí být vyvážený i u obnovitelných a lokálních zdrojů

SDG 7.1, 7.2, 7.3

453. Propojení na místní úrovni napomůže bezpečnému a efektivnímu zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie, kdy pro sezónně vyrovnanou výrobu by měla energie získaná z větru výrazně převažovat nad sluneční energií.¹⁵⁵ Výroba energie z biomasy by neměla být založena na intenzivním využívání zemědělské půdy a naopak více využívat lokální bioodpad.¹⁵⁶ Dalším lokálním zdrojem, k jehož využití je však pro obce teprve potřeba vytvořit podmínky, je geotermální energie.¹⁵⁷ Také zásobování tepelnou energií by mělo být založené na zdrojích dostupných na regionální a místní úrovni (OZE, odpady, druhotné zdroje), doplněnými jadernou energií a zemním plynem.¹⁵⁸

Rozvoj energetických komunit musí být zajištěn

SDG 7.2
SDG 12.2

454. Pro odolnou a klimaticky příznivou lokální energetiku je tedy nutné všemi prostředky (zejména legislativní a dotační) zajistit rozvoj energetických komunit v oblasti výroby, sdílení, akumulace a digitalizace.¹⁵⁹ V digitálním územním plánování by měl být naplno využit potenciál digitálních technických map.¹⁶⁰ Nejnadějnější komunitní uplatnění má

¹⁴⁹ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/signatories#signatoryListMap>

¹⁵⁰ Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky a Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu (2021)

¹⁵¹ Viz také cíl 20.1

¹⁵² Viz také cíl 10.3. Elektrizační síť je stabilní a zajišťuje distribuci elektrické energie v požadovaném technickém standardu z centralizovaných i decentralizovaných zdrojů

¹⁵³ City:one je čas přepnout (2023)

¹⁵⁴ Jak navrhnout město, které (pře)žije? (2021)

¹⁵⁵ [Z čeho můžeme v Česku vyrábět bezemisní elektřinu? \(faktaoklimatu.cz\)](#)

¹⁵⁶ [MPO \(2020\) Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu.](#)

¹⁵⁷ Země má energie na rozdávání, proč ji využíváme tak málo a jak to změnit? Shrnutí a doporučení pro rozvoj geotermální energetiky v ČR (Výstup TK02010092-V2, 2022)

¹⁵⁸ Posouzení potenciálu vysoce účinné kombinované výroby tepla a elektřiny a účinného dálkového vytápění a chlazení za Českou republiku (MPO, 2020)

¹⁵⁹ Východiska aktualizace Státní energetické koncepce ČR a souvisejících strategických dokumentů (MPO, 2023)

¹⁶⁰ City:one je čas přepnout (2023)

fotovoltaika, větrná energie, sector coupling za využití Power2Heat a nabíjení elektromobilů.¹⁶¹

Renovace budov se musí urychlit

SDG 12.6
SDG 13.1

455. České budovy mají zatím jednu z nejvyšších spotřeb energie na metr čtvereční v EU.¹⁶² Celkově v EU budovy spotřebují 40 % energie a jsou zdrojem 36 % emisí skleníkových plynů. Jejich renovace zahrnující snižování energetické náročnosti je zásadní pro dosažení klimatické neutrality EU do roku 2050. Veřejná správa by měla k těmto renovacím přistupovat v maximální možné míře.

Je nutné zvýšit úsilí ve snižování energetické náročnosti stávajících budov i nové výstavby

SDG 7.2, 7.3
SDG 12.6
SDG 13.1

456. Certifikáty energetické náročnosti budou od roku 2030 povinné pro všechny nové budovy. ČR by si měla stanovit dostatečně ambiciózní minimální normy energetické náročnosti pro jiné než obytné stávající budovy.¹⁶³ Dosud modelované energetické úspory dle Dlouhodobé strategie renovací budov nejsou dostatečně vysoké a vláda by měla urychleně rozšířit investice do modernizace veřejných budov v oblasti energetické účinnosti a dále podněcovat soukromé investice do úsilí o úspory energie.^{164,165}

Stát připraví podmínky pro efektivní propojení výroby a spotřeby energie v širší lokalitě

SDG 8.4
SDG 11.6
SDG 12.4, 12.5

457. Díky novým stavebním technologiím a materiálům lze stavět udržitelné budovy s nízkou energetickou náročností již nyní. Do 15 let lze navíc očekávat rozšíření energeticky aktivních stavebních komponent (např. fotovoltaická skla), které učiní objekty v některých měsících roku významně soběstačné. Je proto potřeba připravit podmínky spolupráce mezi obecními zdroji a distribucí, aby mohlo dojít k efektivnímu propojení výroby a spotřeby v širší lokalitě.¹⁶⁶ Podpora by měla být také směřována k využití lokálních, moderních a šetrných technologií a recyklovaných materiálů.¹⁶⁷ Doporučuje se proto přijmout takovou investiční politiku ze strany státu, která bude počítat s narůstajícími nároky tohoto sektoru.¹⁶⁸

Stát bude motivovat občany a firmy k zavádění účinných technologií ekologického vytápění

SDG 7.1, 7.2, 7.3

458. Přibližně 200 000 domácností stále využívá k vytápění svých domů neefektivní kotle na uhlí. Od září 2024 začne platit zákaz vytápění starými kotli na uhlí nebo dřevo, které nedosahují alespoň 3. emisní třídy a uvažuje se i o zákazu prodeje kamen na uhlí od roku 2025. Je proto potřeba posílit

¹⁶¹ Studie potenciálu komunitní energetiky v obcích a bytových domech ČR (EGÚ Brno, 2021)

¹⁶² OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023 (OECD, 2023)

¹⁶³ [Balíček „Fit for 55“: zvyšování ekologičnosti budov v EU - Consilium \(europa.eu\)](https://europa.eu/eu-press/prices/fit-for-55-zvyšování-ekologičnosti-budov-v-eu-consilium-europa.eu)

¹⁶⁴ OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023 (OECD, 2023)

¹⁶⁵ Reforma systému EU pro obchodování s emisními povolenkami zavede ETS2, tedy zahrne novou daň za emise uhlíku z fosilních paliv používaných v silniční dopravě a při vytápění budov. Toto opatření má vstoupit v platnost v roce 2027. Cílem je snížit emise v těchto sektorech o 43 % do roku 2030 (oproti 2005). Sociální klimatický fond financovaný z povolenek podpoří opatření na zvýšení energetické účinnosti budov, renovaci budov, dekarbonizaci vytápění a chlazení v budovách. Podle nové směrnice EU o energetické náročnosti budov budou muset členské státy v období let 2024 až 2030 postupně zvýšit své úspory energie a snižovat emise budov až na nulu (nové budovy mají být bezemisní od roku 2030 a stávající do roku 2050). Při renovacích a stavbách nových budov bude povinné instalovat zařízení pro výrobu solární energie. Navíc by měly mít nové i renovované budovy více dobíjecích bodů pro elektrovozidla a více parkovacích míst pro jízdní kola.

¹⁶⁶ City:one je čas přepnout (2023)

¹⁶⁷ Viz také KO2

¹⁶⁸ Hodnocení dopadů klimaticko-energetického balíčku EU Fit for 55 na Českou republiku (SEEPIA, 2022)

pobídky pro instalaci účinných technologií ekologického vytápění v obytných budovách.¹⁶⁹

Město hraje v renovaci budov nezastupitelnou roli

SDG 7.1, 7.3
SDG 11.6

459. Města hrají klíčovou roli nejen jako správce veřejných budov, ale mohou také regulovat, podněcovat a pomáhat při zlepšování energetické účinnosti budov v soukromém vlastnictví a přijímat místní stavební předpisy jako součást dobrovolných závazků. Proces renovace mohou usnadnit místní a regionální koordinační služby (např. jednotná kontaktní místa) pro pomoc vlastníkům budov s renovací a podporu zapojování měst a obyvatel do navrhování a realizace programů renovace. Kromě renovace snadno dostupných a opravitelných budov je třeba podporovat vývoj, testování a rozšiřování inovativních řešení pro obytné, komerční a památkově chráněné budovy.¹⁷⁰

Obce musí přejít na oběhové hospodářství

SDG 11.6
SDG 12.5, 12.7

460. Obce musí využívat principy oběhového hospodářství. V první řadě je třeba zaměřit se na předcházení vzniku odpadu. Cirkulaci je třeba plánovat, tak aby si výrobky a obaly zachovaly co největší hodnotu a mohly být opětovně použity. Třídění odpadů by mělo být levnější a snadnější než jiné možnosti. Následně by měl být vytříděný odpad kvalitně recyklován, kompostován či anaerobně rozložen. Směsný komunální odpad by měl projít pokročilou mechanicko-biologickou úpravou k znovuzískání materiálu a snížení biologické aktivity. Vše, co nelze získat ze směsného odpadu zpět, by se mělo před uložením na skládku biologicky stabilizovat. Obce by měly být dále podporovány v nastavení obecních systémů odpadového hospodářství založených na principu „Zaplat, kolik vyhodíš“ (PAYT).¹⁷¹

Skládkování musí být postupně omezoováno

SDG 11.6
SDG 12.5

461. Současný Plán odpadového hospodářství České republiky¹⁷² zakazuje v souladu se zákonem¹⁷³ ukládání odpadu vhodného k recyklaci nebo k jinému využití na skládky od roku 2030. Obce by měly být podporovány v omezování skládkování již před tímto termínem.

Koncept města krátkých vzdáleností realizován prostřednictvím SUMP

SDG 9.1
SDG 11.2

462. Koncept města nebo regionu krátkých vzdáleností by se měl promítnout do strategického rozhodování na všech úrovních. Strategický plán udržitelné městské mobility (SUMP) je důležitým nástrojem¹⁷⁴, který komplexně řeší problematiku mobility ve městech s vazbou na příměstské oblasti, a to nejen problematiku dopravy, ale rovněž i možnosti ovlivňování mobility a způsobů jejího uspokojování.¹⁷⁵ Plány by měly zavádět účinné a životaschopné kombinace motivačních a represivních opatření.¹⁷⁶ Města by měla být i nadále motivována ke zpracování a aktualizaci SUMP. Je také třeba zvážit legislativní zakotvení SUMP z hlediska jeho financování, dalšího

¹⁶⁹ OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023 (OECD, 2023)

¹⁷⁰ EU's Renovation Wave Initiative –position paper (2020)

¹⁷¹ Zero waste master plan (2020) [Zero Waste Cities - A continuous effort to phase out waste](#)

¹⁷² Plán odpadového hospodářství České republiky pro období 2015–2024 s výhledem do roku 2035 (2022)

¹⁷³ Zákon č. 541/2020 Sb.

¹⁷⁴ Koncepce městské a aktivní mobility pro období 2021-2030 (MD, 2021)

¹⁷⁵ Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu (MPO, 2020)

¹⁷⁶ Analýza kontextového rámce oblasti ŽP v ČR (SEEPIA, 2022)

rozvoje udržitelné městské mobility a integrace tohoto plánování s ostatními sektory.

Je třeba podporovat čisté formy dopravy a veřejnou hromadnou dopravu

SDG 9.1

SDG 9.4

SDG 11.2

463. Zejména by měla být podporována aktivní doprava, veřejná hromadná doprava (nejen ve městech, ale hlavně ve venkovských a odlehlých regionech, její elektrifikace a přechod na alternativní pohony¹⁷⁷), a elektromobilita (infrastruktura pro dobíjení nebo doplňování alternativních paliv¹⁷⁸, nákup a (sdílené) užívání elektromobilů, vývoj dalších čistých technologií pro vozidla, jejichž elektrifikaci je obtížné dosáhnout)¹⁷⁹ a jejich propojení – multimodální mobilita zajišťující přístup ke vhodné kombinaci různých forem dopravy.^{180 181}

Strategické cíle

16. Veřejné služby v území jsou pro všechny obyvatele lépe dostupné.

- 16.1 Strategické a územní plánování je vzájemně na všech úrovních horizontálně a vertikálně koordinováno.
- 16.2 Jsou stanoveny a zohledňovány standardy dostupnosti veřejné infrastruktury a základních veřejných služeb.
- 16.3 Předpoklady pro dostupnost základních veřejných služeb jsou zajištěny již ve fázi územního a strategického plánování.
- 16.4 Postupy strategického a územního plánování jsou koordinovány na úrovni přesahující úroveň jednotlivých obcí.

17. Růst kvality života v jednotlivých municipalitách snižuje regionální nerovnosti.

- 17.1 Dnešní venkovské a periferní oblasti se nevyvíjejí a jejich populace nestárne více než v urbanizovaných oblastech.
- 17.2 Stát podporuje sociální inovace na základě regionálních specifik a zvyšuje dovednosti místních obyvatel.
- 17.3 Jsou podporovány různorodé formy bydlení, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti.
- 17.4 Lokální integrované strategie snižují sociální disparity v území, posilují nekonfliktní soužití a zvyšují kvalitu života pro všechny.

¹⁷⁷ Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu (MPO, 2020)

¹⁷⁸ Balíček „Fit for 55“: Rada přijala nařízení týkající se emisí CO₂ pro nové osobní automobily a nová lehká užitková vozidla (28. 3. 2023)

¹⁷⁹ Konference o budoucnosti Evropy Zpráva o konečném výsledku (2022)

¹⁸⁰ Dopravní politika České republiky pro období 2021 – 2027 s výhledem do roku 2050 (MD, 2021)

¹⁸¹ Koncepce městské a aktivní mobility pro období 2021-2030 (MD, 2021)

18. Kvalitní urbánní rozvoj sídelních útvarů je zajištěn.

- 18.1 Snižuje se zábor zemědělské půdy ve městech i volné krajině. Brownfieldy jsou regenerovány a revitalizovány.
- 18.2 Obce jsou přátelské ke všem věkovým, sociálním a uživatelským skupinám.
- 18.3 Obce běžně plánují rozvoj společně s veřejností.
- 18.4 Jsou podporovány udržitelné formy cestovního ruchu, zejména v environmentálně citlivých lokalitách.

19. Města a obce omezily emise skleníkových plynů a adaptovaly se na negativní dopady změny klimatu.

- 19.1 Obce III. stupně předcházejí dopadům změny klimatu a jsou schopny se jim přizpůsobit.
- 19.2 Snižuje se počet a intenzita městských tepelných ostrovů.
- 19.3 Všechny nově dokončené budovy se řadí do energetické třídy A. Budovy třídy C se postupně renovují alespoň na třídu B, budovy tříd D–G alespoň na třídu C.
- 19.4 Zvyšuje se počet veřejně přístupných prvků modrozelené infrastruktury v městských aglomeracích a vzrůstá jejich propojenost.
- 19.5 Významně se rozvíjí infrastruktura umožňující aktivní mobilitu.
- 19.6 Významně se zvyšuje počet bezemisních a nízkoemisních vozidel a úměrně s tím se rozvíjí příslušná infrastruktura.
- 19.7 Klesá množství komunálního odpadu ukládaného na skládky. Stoupá množství separátně vytříděného a využitého biologického odpadu.

20. Územní veřejná správa cíleně využívá nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.

- 20.1 Ústřední státní správa metodicky podporuje a rozvíjí nástroje udržitelného rozvoje municipalit.
- 20.2 Územní veřejná správa má dostatečné institucionální kapacity pro výkon agendy udržitelného rozvoje.
- 20.3 Zvýší se počet i kvalita realizátorů místní Agendy 21.

GLOBÁLNÍ ROZVOJ

Globální rozvoj

Vize

Česká republika jako sebevědomý a kooperativní člen mezinárodního společenství přispívá svou domácí i zahraniční politikou k prosazování hodnot a principů udržitelného rozvoje v EU a ve světě. Finančně i kapacitně se podílí na globální implementaci *Cílů udržitelného rozvoje*, posiluje partnerství mezi sektory a soustředí se na omezování zranitelnosti a posilování odolnosti v kontextu aktuálních globálních výzev.

Úvod

Tradiční a nové globální výzvy pro udržitelný rozvoj

501. Mezinárodní spolupráce a solidarita je v globalizovaném světě nezbytnou součástí rozvoje i na národní úrovni. Přes pokrok v některých oblastech stojí globálnímu naplnění *Agendy 2030* a *Cílů udržitelného rozvoje* do roku 2030 v cestě kromě tradičních také zásadní nové výzvy, které ohrožují jak snahy o udržitelné zvyšování kvality života všech lidí, tak i budoucnost lidstva samotného.

Změna charakteru mezinárodních vztahů a mnohočetná krize

502. Nerespektování mezinárodního práva a dohod a posuny mocenských těžišť v multilaterálním uspořádání vedou ke zvyšování napětí v mezinárodních vztazích. Ty se stávají stále více transakčními, protože stále více zemí se snaží najít co nejvýhodnější partnerství.¹⁸² Změna klimatu, ztráta biodiverzity, mezinárodní i vnitrostátní konflikty, nerovnoměrná obnova po pandemii COVID-19 a přetrvávající nerovnosti definují situaci tzv. mnohočetné krize (polykrize), k níž je nutné přistupovat systémově a bezodkladně.

Nový impulz pro SDGs – Naše společná agenda

503. SDGs však zůstávají společnou vizí globálního společenství¹⁸³ a základním stavebním kamenem Naší společné agendy (Our Common Agenda), iniciativy generálního tajemníka Antónia Guterrese, jak urychlit implementaci existujících mezinárodních dohod.¹⁸⁴

¹⁸² EK (2023) Strategic Foresight Report

¹⁸³ G20 (2022), 2022 G20 BALI UPDATE on the G20 Action Plan on the 2030 Agenda for Sustainable Development and G20 Development Commitments, dostupné [zde](#).

¹⁸⁴ OSN (2021), Our Common Agenda: Report of Secretary General, dostupné [zde](#).

ČR jako odpovědný člen mezinárodního společenství	504. Česká republika se bude jako odpovědný člen mezinárodního společenství aktivně podílet na realizaci této vize a řešení polykrize. Rovněž bude usilovat o zvyšování odolnosti jak na domácí úrovni, tak ve spolupráci s partnerskými státy a v rámci svého působení v mezinárodních organizacích.
Vliv České republiky na mezinárodní rozvoj SDG 17.10, 17.11., 17.12	505. Řadu SDGs a politik v oblasti udržitelného rozvoje naplňuje ČR prostřednictvím svého členství v Evropské unii a dalších mezinárodních organizacích. Na úrovni EU podporuje ČR cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a vítá také další iniciativy v oblasti udržitelného rozvoje včetně <i>Zelené dohody pro Evropu</i> . V oblasti obchodní politiky poskytuje v souladu s EU zvýhodněný přístup na trh rozvojovým zemím v rámci všeobecného systému preferencí (GSP a GSP+) a režimu „vše kromě zbraní“ (<i>Everything but Arms</i>). Vzhledem ke změnám v geopolitickém kontextu považuje spolu se zachováním otevřenosti ekonomiky EU za klíčové i dosažení výrazné míry strategické autonomie. V globálním kontextu bude ČR i nadále prosazovat spravedlivá a efektivní pravidla mezinárodního obchodu.
Agenda udržitelného rozvoje a multilaterální systém SDG 16.1, 16.3, 16.10	506. V nadcházejícím období bude ČR podporovat zefektivnění globálního multilaterálního systému a institucí, zejména v oblasti bezpečnosti. K tomu může přispět i kandidatura do Rady bezpečnosti OSN pro roky 2032–2033. Geopolitické důsledky ruské agrese vůči Ukrajině bude ČR v rámci společného úsilí zemí EU řešit mimo jiné také prostřednictvím intenzivní a lépe koordinované spolupráce s třetími zeměmi na všech úrovních. ¹⁸⁵ Kromě prioritní prevence, řešení konfliktů a odzbrojování, vnímá ČR jako součást problematiky globální bezpečnosti v širším smyslu také tematiku lidských práv, nerovností, změny klimatu a energetickou a kybernetickou bezpečnost.
Plnění závazků a podpora partnerských zemí. SDG 16.8 SDG 17.1, 17.2, 17.3., 17.4, 17.5	507. Aktuální krize dopadají s největší intenzitou na země, které mají omezené kapacity jim čelit. Nezbytnou součástí podpory zemí globálního Jihu v plnění SDGs je financování pro rozvoj vymezené <i>Akční agendou z Addis Abeby</i> . Rostoucí potřeby pro zajištění důstojného života a souběžné omezování rozpočtů donorských zemí v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) vedou k potřebě posílení politické vůle k plnění mezinárodních závazků a reforem mezinárodních finančních institucí. ČR bude v souladu s doporučeními OECD usilovat o plnění národních závazků k výši oficiální rozvojové pomoci (ODA) a klimatických financí a mobilizaci dalších finančních prostředků, zejména prostřednictvím zapojení soukromého sektoru. V souladu se Stratagií zahraničních rozvojové spolupráce 2018–2030 se ČR bude soustředit na prioritní země s programem spolupráce a podporu nejméně rozvinutých zemí a specifických zemí, kterým vyčleňuje specifické prostředky. Tematickými prioritami ZRS ČR jsou řádná demokratická správa věcí veřejných, udržitelné nakládání s přírodními zdroji, ekonomická transformace a růst, zemědělství a rozvoj venkova a inkluzivní sociální rozvoj. Mezi průřezové

¹⁸⁵ EU Action Plan on Geopolitical Consequences of the Russian Aggression

priority patří také environmentální udržitelnost a dodržování lidských práv a rovnost žen a mužů.

Spolupráce v daňové oblasti,
podpora oddlužování
a inkluzivitě mezinárodního
systému
SDG 17.4

508. Ve spolupráci s OECD a dalšími mezinárodními organizacemi bude ČR také prohlubovat spolupráci s rozvojovými zeměmi v daňových otázkách. Podporovat bude také iniciativy v oblasti oddlužení nejchudších zemí, zejména iniciativu SDG Stimulus z roku 2023 a bude se podílet na probíhající reformě mezinárodních rozvojových bank s cílem mobilizace prostředků i pro křehké a nestabilní země. Na poli mezinárodních organizací bude zároveň usilovat o rovné zapojení zemí globálního Jihu do rozhodovacích procesů.

Koherence politik pro rozvoj
SDG 17.14

509. Vzájemná propojenost SDGs vyžaduje integrovaný přístup a koherenci politik na všech úrovních. Tzv. spill-over efekty neboli třecí plochy mezi sektorovými politikami (např. ochrana životního prostředí v kontextu mezinárodní energetické a potravinové bezpečnosti) a jejich synergie (např. pokrok v oblasti zdraví prostřednictvím investice do vzdělání) je nutné posuzovat a řešit ve prospěch udržitelného rozvoje prostřednictvím nových nástrojů v oblasti vládnutí. Využití inovativních, zejména monitorovacích, nástrojů je žádoucí pro omezení rizik negativních přeshraničních dopadů domácích politik (tzv. transboundary effects, např. emise skleníkových plynů, sociální a environmentální odpovědnost dodavatelských řetězců atd.), zejména na nejzranitelnější země globálního Jihu. Rozvíjeno bude také posuzování dopadů, které obvykle nejsou pokryty v rámci hodnocení RIA (Regulatory Impact Assessment). ČR bude v této oblasti mimojiné také mapovat přístupy a zkušenosti dalších zemí. Opatření bude směřovat do posílení mezi-sektorové koordinace, zvyšování povědomí o principech koherence politik pro udržitelný rozvoj a implementace standardů pro nefinanční reporting.

Rozvíjení partnerství mezi
aktéry
SDG 17.17

510. Příprava a realizace účinných opatření na podporu globálního udržitelného rozvoje vyžadují, aby se na nich vedle vlády, parlamentu a dalších státních a veřejných institucí více podíleli partneři mimo veřejný sektor. Jedná se o zástupce občanského sektoru, soukromých firem, akademické sféry i široké veřejnosti. Příprava a realizace opatření by zároveň měla stát na důkazech, tj. reflektovat kvalitní, důvěryhodná a aktuální data a poznatky výzkumu

Národní priority udržitelného
rozvoje v globálním kontextu

511. Vzhledem k omezeným lidským a finančním kapacitám se Česká republika v globálním kontextu zaměřuje na omezený počet prioritních témat. Vycházejí z národních priorit a komparativních výhod ČR v kontextu aktuálních mezinárodních souvislostí. Priority vycházejí z tohoto strategického rámce a *Strategie rozvojové spolupráce ČR 2018–2030*. Mezi hlavní priority patří dodržování mezinárodních závazků, zkvalitňování ZRS a humanitární pomoci ČR, budování partnerství veřejného, soukromého, neziskové a akademického sektoru, včetně inovativních přístupů a zaměření na omezování zranitelnosti a posilování odolnosti v kontextu aktuálních globálních výzev.

Zapojení do přípravy nových mezinárodních politik a cílů

512. V souvislosti s připravovaným Summitem budoucnosti (*Summit of the Future*) v roce 2024 se bude ČR podílet na formulování globální agendy udržitelného rozvoje v oblasti digitalizace a budoucnosti správy vesmíru. V neposlední řadě se bude ČR v následujícím období rovněž aktivně zapojovat do přípravy globální vize a agendy udržitelného rozvoje pro období po roce 2030.

5.1 Globální prostředí podporující udržitelný rozvoj

Plnění Agendy 2030 a pravidelné výkaznictví

SDG 17.19

513. Česká republika je odpovědným členem mezinárodního společenství. K zachování tohoto statusu musí především dodržovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterým se přihlásila, včetně substantivního financování a pravidelného transparentního výkaznictví. Kromě pravidelného národního monitoringu a reportingu bude do roku 2030 ČR ještě dvakrát podávat zprávu o pokroku v plnění Agendy 2030 a SDGs v rámci dobrovolného národního přezkumu na Politickém fóru na vysoké úrovni (HLPF).

Obchodní politika v souladu s udržitelným rozvojem

SDG 1.a

SDG 13.a

SDG 15.a

SDG 17.10, 17.11, 17.12

514. V Evropské unii hodlá jako otevřená ekonomika podporovat nové obchodní smlouvy s dalšími státy či bloky, budou-li respektovat principy udržitelného rozvoje. Rovněž bude při respektování stejných principů podporovat multilaterální dohody Světové obchodní organizace. Dále bude podporovat koordinaci v oblasti daňových reforem a iniciativy v oblasti oddlužování. Projekty ZRS podporující obchod v partnerských rozvojových zemích budou i nadále realizovány prostřednictvím programu *Aid for Trade*.

Podpora mezinárodní spolupráce ve vědě a transferu technologií

SDG 3.b

SDG 17.6, 17.7, 17.8

515. Zejména na poli OSN bude ČR podporovat také mezinárodní spolupráci v přístupu k vědě, technologiím a inovacím, včetně rozvoje transferu a rozšiřování technologií šetrných k životnímu prostředí do rozvojových zemí za výhodných podmínek.

Důraz na kvalitu a efektivitu zahraniční rozvojové spolupráce

SDG 17.15

516. V oblasti zahraniční rozvojové spolupráce se Česká republika kromě priorit definovaných v rámci Strategie ZRS 2018–2030 zaměří na implementaci doporučení vzešlých z hodnocení (*peer review*) OECD. Zvláštní důraz bude klást na kvalitu a efektivitu pomoci, budování kapacit a podporu partnerství a transformace vedené lokálními aktéry a na koordinaci s dalšími donorskými zeměmi v souladu s *Evropským konsensem pro rozvoj*.

Koordinovaný přístup EU k pomoci třetím zemím SDG 17.2, 17.3	517. Spolu s ostatními členskými státy a institucemi EU v rámci iniciativy Team Europe se bude ČR podílet na účelné a koherentní pomoci třetím zemím v čelení aktuálním rozvojovým výzvám. ČR bude také podporovat využívání finančních nástrojů na podporu investic do udržitelného rozvoje a implementace SDGs, včetně zapojení do vlajkových projektů strategie <i>Global Gateway</i> .
Plnění finanční závazků a mobilizace dalších zdrojů SDG 17.2, 17.3, 17.5	518. V zájmu posílení své politické pozice, důvěryhodnosti a akceschopnosti bude Česká republika rovněž usilovat o naplňování mezinárodních finančních závazků v oblasti poskytování oficiální rozvojové pomoci, ve kterých dosud významně zaostává. Bude proto činit kroky k plnění závazku dosáhnout postupným navyšováním její výše úrovně minimálně 0,33 % HND do roku 2030, včetně zvýšení podpory pro nejméně rozvinuté země. Navyšovat prostředky na ODA bude ČR v rámci humanitární pomoci, rozvojové a transformační spolupráce, ale také v oblasti environmentálních a klimatických financí. Důraz bude kladen na mobilizaci nových finančních prostředků (např. skrze smíšené financování) a důvěryhodné hodnocení dopadů pomoci, resp. využitých prostředků ve prospěch snižování nerovností a naplňování udržitelného rozvoje ve světě. Podporovat bude ČR také rozvojové investice, zejména pro nejméně rozvinuté státy. ČR bude zároveň naplňovat závazky plynoucí z mezinárodních dohod v oblasti změny klimatu, včetně adekvátního financování mezinárodní ochrany klimatu a biodiverzity.
Zvyšování povědomí o globálních souvislostech a osvěta SDG 4.7	519. Pro plnění závazků je klíčové zvyšovat informovanost ve společnosti o problematice globálního rozvoje a významu zahraniční rozvojové spolupráce. ČR bude usilovat o prohloubení povědomí o globálních souvislostech a šíření osvěty v souladu se <i>Strategií zahraniční rozvojové spolupráce 2018–2030</i> , <i>Strategií globálního rozvojového vzdělávání 2018–2030</i> a <i>Dublinskou deklarací o globálním vzdělávání do roku 2050</i> . Opatření budou realizována skrze posílení spolupráce mezi MŠMT a MZV a posilování kapacit v oblasti rozvojového vzdělávání a osvěty.
Podpora Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj SDG 16.6, 16.7, 16.8, 16.a	520. Česká republika bude na globální úrovni prosazovat plnění <i>Agendy 2030</i> a globálních agendy v oblasti změny klimatu, odolnosti a připravenosti na katastrofy a jejich promítnutí do činnosti mezinárodních organizací. Rovněž chce podporovat změnu v myšlení, kterou <i>Agenda 2030</i> do globální agendy udržitelného rozvoje přináší. Zvláštní důraz bude nadále věnovat Cíli udržitelného rozvoje č. 16 <i>Mír, spravedlnost a silné instituce</i> , zejména podpoře budování odpovědných a transparentních institucí, jež jsou otevřeny podnětům veřejnosti a zajišťují všem vymahatelnost práva. Toto zaměření vychází z dlouhodobé priority české zahraniční politiky – podpory demokracie, řádné veřejné správy a lidských práv. Tento cíl má průřezovou platnost. Účinné a dlouhodobé naplňování ostatních cílů se bez něj neobejde. Mírová a soudržná demokratická společnost je také nezbytným předpokladem bezpečnosti a stabilních mezinárodních vztahů.

Posilování přidané hodnoty České republiky pro působení v mezinárodním prostředí

SDG 17.16

521. Součástí odpovědného působení v mezinárodních organizacích musí být konzistentní a koherentní vystupování při diskusích o udržitelném rozvoji na mezinárodních fórech, neboť i to přispívá k šíření dobrého jména České republiky ve světě. Proto – a také z důvodu posílení přidané hodnoty, kterou má její působení v mezinárodních organizacích doma i navenek – bude Česká republika rozvíjet meziresortní koordinaci k účinnému prosazování vlastních priorit a české expertízy v mezinárodních organizacích, k zajištění účasti České republiky na jejich rozhodovacích procesech, zapojování českých realizátorů do programů a projektů těchto organizací i k podpoře českých expertů a expertek zejména ve volených orgánech mezinárodních organizací.

5.2 Koherence politik

Průběžné revize koncepčních dokumentů a nástrojů pro oblast vnějších politik

SDG 17.13, 17.14, 17.15

522. Česká republika bude průběžně promítat národní priority udržitelného rozvoje popsané v tomto dokumentu, principy a cíle *Agendy 2030* i další mezinárodní závazky, které přijala, do hlavních nástrojů vnějších politik a strategií týkajících se vnějších vztahů na mnohostranné i dvoustranné úrovni. Koherence politik bude zohledňována v legislativní činnosti i při realizaci dílčích politik a programů doma i v zahraničí. Česká republika bude usilovat o to, aby také Evropská unie a další relevantní mezinárodní organizace, jichž je členem, ve svých vnitřních politikách i nástrojích vnějších politik koherentním způsobem reflektovala *Agendu 2030*.

Budování kapacit pro sledování koherence politik pro udržitelný rozvoj

SDG 17.13, 17.14, 17.15

523. Veřejná správa bude usilovat o vytvoření dostatečných institucionálních i analytických kapacit pro zajištění koherence politik pro udržitelný rozvoj. Sledování dopadů politik na jiné země pomůže snižovat negativní stopu České republiky v těchto zemích a posilovat přidanou hodnotu vnějšího působení České republiky v oblasti politické, bezpečnostní, environmentální, obchodní i rozvojové. Kapacity pro sledování koherence politik vzniknou při Radě vlády pro udržitelný rozvoj tak, aby měly potřebnou odbornost, akceschopnost a dosah napříč státní správou a tematicky se zaměřovaly na oblast udržitelného rozvoje. Využito bude mezinárodních zkušeností, které budou zmapovány.

Sledování koherence politik na globální úrovni a úrovni Evropské unie

SDG 17.13, 17.14, 17.15

524. Česká republika bude se bude podílet na tom, aby Evropská unie společně podporovala udržitelný rozvoj na mezinárodní scéně. Dále bude usilovat o to, aby se klíčové principy pro Českou republiku staly součástí unijních koncepcí, strategií a dokumentů a národní priority byly náležitě respektovány v unijních prioritách v oblasti udržitelného rozvoje. Jedním z prioritních témat je koherence vnitřních a vnějších unijních politik pro udržitelný rozvoj.

Strategické cíle

- 21. Česká republika aktivně a s důrazem na národní priority spoluutváří prostředí podporující udržitelný rozvoj na globální úrovni a na úrovni Evropské unie.**
  - 21.1 Česká republika prosazuje globální implementaci mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje a sama tyto závazky plní.
  - 21.2 Česká republika na globální i na úrovni Evropské unie podporuje naplnění Cílů udržitelného rozvoje a specificky Cíle č. 16 *Mír, spravedlnost a silné instituce*.
  - 21.3 Česká republika zvyšuje informovanost ve společnosti o problematice globálního rozvoje.
  - 21.4 Česká republika posiluje svou přidanou hodnotu pro působení v mezinárodních organizacích a Evropské unii.
- 22. Posílením koherence vnitřních politik s vnějším dopadem podporuje Česká republika globální udržitelný rozvoj.**
  - 22.1 Česká republika průběžně promítá do koncepčních dokumentů a nástrojů vnějších politik přijaté mezinárodní závazky a prosazuje národní priority v oblasti udržitelného rozvoje.
  - 22.2 Česká republika aktivně buduje institucionální kapacity pro sledování přeshraničních efektů domácích politik a omezuje jejich negativní vliv na globální směřování k udržitelnému rozvoji.
  - 22.3 Česká republika aktivně prosazuje sledování a naplňování koherence politik na úrovni Evropské unie, ve vnějších politikách Evropské unie a na globální úrovni.

DOBŘÉ VLÁDNUTÍ

Dobré vládnutí

Vize

V České republice se vládne demokraticky a současně dlouhodobě efektivně. Struktura vládnutí je odolná, pružná a inkluzivní. Občané a občanky participují na rozhodování o věcech veřejných, stát jim k tomu vytváří vhodné podmínky a v participaci je podporuje. Veřejná správa prostřednictvím veřejných politik dlouhodobě zvyšuje kvalitu života obyvatel a obyvatelek České republiky a naplňuje přitom cíle a principy udržitelného rozvoje.

Úvod

Dobré vládnutí jako systémový přístup

601. Udržitelný rozvoj není doplňkem jiných aktivit, ani tematickým výsekem jednání. Udržitelný rozvoj znamená systémový přístup k řešení problémů se zřetelem k dlouhodobým a globálním výzvám. Můžeme jej také nazývat systémovou odolností. Obsahová vize udržitelného rozvoje je obsažena v Cílech udržitelného rozvoje a specificky pro Českou republiku popsána v ČR 2030. Dobré vládnutí je způsob, jak tyto obsahové záměry přetvářet do podoby veřejných politik, aby byly široce přijatelné a zároveň co nejúčinnější. Právě to je klíčový prvek budování a udržování důvěry mezi veřejností a státem. Důvěry, kterou v demokratickém politickém systému vytváří výsledky politik, důvěryhodnost institucionální prostředí, kde se tyto politiky připravují a způsob, jakým se tyto politiky připravují a provádějí. Technokracie, nebo autoritářské systémy mohou být v jednotlivých otázkách účinné, jsou však v dlouhodobém horizontu systémově křehké.

Dobré vládnutí je zároveň prostředek a cíl

602. K dobrému vládnutí se společnost a v první řadě stát musí dopracovat soustředěným úsilím a je třeba jej stále rozvíjet. Dobré vládnutí je současně prostředkem pro naplnění Cílů udržitelného rozvoje i samostatným obsahovým cílem, jenž má zaručit, že Česká republika bude schopna reagovat na dlouhodobé trendy a očekávané výzvy¹⁸⁶, stejně jako výzvy neočekávané.

¹⁸⁶ Pro samotnou oblast vládnutí viz ÚV (2021) FUTURE-PRO: Megatrendy a velké společenské výzvy, příloha Karty oblastí megatrendů a velkých společenských výzev, Trendy a výzvy v oblasti 15 Demokracie a vládnutí, konkrétně doporučení s. 169-179 a Trendy a výzvy v oblasti 18 Digitalizace, AI a automatizace, konkrétně doporučení 204-217; MŽP, MMR, České priority (2023) Klimaticko-společenské scénáře rozvoje Česka: foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030, konkrétně výsledky k oblasti KO 6 s. 29-32; EK (2023) 2023 Strategic Foresight Report : Sustainability and people's well-being at the heart Europe's Open

Lepší způsob tvorby
a provádění veřejných politik

SDG 16.6, 16.7

SDG 17.19

603. K naplnění vize dobrého vládnutí si Česká republika stanovuje souhrnný cíl lepšího způsobu vytváření a provádění veřejných politik. Způsobu, který bude z hlediska občanů a občanek inkluzivní, transparentní a prováděný na základě potřebných znalostí a dovedností. Způsobu, který bude dbát dlouhodobých i vedlejších dopadů rozhodnutí a jehož výsledkem budou veřejné politiky soudržně ve vztahu k Cílům udržitelného rozvoje, resp. cílům ČR 2030. Způsobu, který se bude schopen systémově vylepšovat, inovovat. Tato vize má v sobě složku demokratičnosti vládnutí a dlouhodobé efektivnosti vládnutí, navzájem propojené. Blíže jsou oba aspekty popsány níže. Řešení pro konkrétní problémy by v linii ČR 2030 měly rozvíjet strategické materiály nižší úrovně, především *Klientsky orientovaná veřejná správa 2030*.¹⁸⁷ Paralelně bude rozvíjena kapacita pro měření pokroku v dosahování cílů ČR 2030 a SDGs.

6.1 Demokratičnost vládnutí

Lepší reprezentace občanů

SDG 5.5

SDG 10.2

SDG 16.7

604. Česká republika zvýší inkluzivitu vládnutí, tedy reálnou možnost zapojení svých občanů a občanek do tvorby a provádění veřejných politik. I v tomto případě platí jeden ze základních principů Agendy 2030, že nikdo nezůstane opomenut (no one left behind). Jednou cestou, jak toho docílit, bude zlepšování reprezentativních forem demokracie. To znamená, že bude věnována soustavná pozornost nejen volbám (např. zachování rovnosti volebního práva, dostupnosti volebních místností) a fungování politických stran (např. zajištění transparentního financování), ale také podpoře většího zastoupení žen v rozhodovacích funkcích, či reprezentaci znevýhodněných skupin ve veřejné správě. Nástroje tohoto zlepšování a podpory nemusí být jen legislativní, ale mohou být také kulturní, administrativní, či technologické.

Přímý podíl na rozhodování

SDG 16.7

605. Budou využívány formy demokracie participativní, která klade důraz na přímé zapojení do rozhodování. Možností je např. využívání referend nebo participativního rozpočtování.

Veřejné politiky jako výsledek
deliberace, ne mocenské
převahy

SDG 16.7

606. Možnosti zvýšit inkluzivitu vládnutí bude však využito zejména v oblasti deliberace veřejných politik. Deliberace představuje metodu diskuse, v níž se snažíme zdůvodnit své postoje. Základní logikou diskuse je argumentace, nikoli mocenská převaha (např. počet hlasů nebo výsadní postavení). Hlavním cílem je vzájemné ujištění, že v rozhodování budou vzaty v potaz různé perspektivy a že budou brány vážně. Nejde o nahrazení faktů míněním a už vůbec ne o nahrazení dat „hlasem lidu“. Jde o uvědomění si, že všechna fakta jsou do jisté míry nasycena hodnotami a předpoklady. Pokud na nich chceme zakládat politiky, nemůžeme tento rozměr přehlížet. Deliberace může probíhat ve všech fázích tvorby veřejných politik. Je k ní možné využít projednávání návrhů v zastupitelských orgánech na všech úrovních a jednou z forem může být věcná a vstřícná diskuse mezi vládní

Strategic Autonomy, konkrétně klíčové oblasti pro aktivitu 9. Strengthening democracy, including by increasing citizens' agency a 10. Reinforcing the EU's toolbox on preparedness and response to complement civil protection with 'civil prevention's. 18-19.

¹⁸⁷ MV (2020) *Klientsky orientovaná veřejná správa 2030: koncepce rozvoje veřejné správy na období let 2021-2030*.

koalicí a opozicí. Prvek deliberace je však třeba ve větší míře využívat již ve fázi přípravy politiky, volby jejích východisek a cílů a zapojit do ní občany a občanky přímo. Technická řešení mohou být různá (veřejné debaty a diskusní fóra na základě koncepce tzv. miniveřejností, ať již občanské poroty nebo občanské panely typu Konference o budoucnosti Evropy (deliberative poll), dlouhodobě fungující poradní orgány vlády, různé formy on-line připomínkování využívající rámce e-Government jako jsou konzultační portály ap.).¹⁸⁸

Mezinárodní závazky a překážky participace

SDG 5.5

SDG 10.2

SDG 16.7, 16.b

607. Česká republika bude nejen naplňovat své mezinárodní závazky v oblasti participace¹⁸⁹, ale bude cíleně odstraňovat překážky, které dobré reprezentaci, přímé participaci a deliberaci brání nebo je komplikují: omezení přístupu k relevantním informacím nebo jejich nesrozumitelnost, nedostatečný přístup k participativním dovednostem, sociální nerovnosti a nerovné zacházení.

Veřejná debata digitálního věku a snazší přístup k relevantním informacím

SDG 16.6, 16.7, 16.10

608. Pokud očekáváme smysluplný podíl veřejnosti na tvorbě politik a zároveň rozhodnutí založená na datech (evidence-informed)¹⁹⁰, musí být zvláštní péče věnována informacím, s nimiž se pracuje. Snadný a včasný přístup k relevantním informacím lze zajistit různými způsoby. V první řadě rozvíjením systému e-Government v souladu s *Digitálním Českem*¹⁹¹ a obecně budováním otevřené datové infrastruktury (*open linked data*), byť nesmí být puštěna ze zřetelení ani skupina lidí, kteří se v digitálním prostředí nemohou či nechtějí pohybovat (digital gap). Dále je třeba o přístup k relevantním informacím pečovat podporou médií veřejné služby, strategickou komunikací státu, srozumitelností svých sdělení nebo podporou budování odborných zázemí politických stran. Současně musí být veřejná debata jako celek adaptována na novou podobu prostředí, kde se z nemalé části odehrává, totiž digitální prostředí a jeho systémové prvky (působení algoritmů a umělé inteligence, vytváření tzv. komnat ozvěn).¹⁹² Nejde tedy jen o získání relevantních informací, ale též o schopnost a možnost odlišit je od informací záměrně zavádějících (fake news a deep fakes) a od dezinformací. Tentýž postup je vhodné podporovat jak na národní úrovni, tak na úrovni EU.¹⁹³

¹⁸⁸ OECD (2023) Public Governance Review: Czech Republic, recommendations, s. 189; EU (2022) Konference o budoucnosti Evropy. Zpráva o konečném výsledku. Návrh 36 (Informace občanů, účast a mládež), s. 79; EK (2023) 2023 Strategic Foresight Report: Sustainability and people's well-being at the heart Europe's Open Strategic Autonomy, klíčová oblast pro 9. Strengthening democracy, including by increasing citizens' agency, s. 18.

¹⁸⁹ Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva).

¹⁹⁰ MŽP, MMR, České priority (2023) Klimaticko-spoolečenské scénáře rozvoje Česka – Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030, tématický celek Informované vládnutí a konzultační procesy.

¹⁹¹ ÚV (2018) Digitální Česko: vládní program digitalizace České republiky 2018+; poslední aktualizace páteřních dokumentů v r. 2022.

¹⁹² MŽP, MMR, České priority (2023) Klimaticko-spoolečenské scénáře rozvoje Česka – Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030, tématické celky Digitalizace státu a rozvoj e-Governmentu, Radikalizace a politické násilí a Militarizace státu, společnosti a ekonomiky.

¹⁹³ EU (2022) Konference o budoucnosti Evropy. Zpráva o konečném výsledku. Návrh 27 (Sdělovací prostředky, falešené zprávy, dezinformace, ověřování faktů, kybernetická

<p>Naučit se diskutovat SDG 16.7</p>	<p>609. Schopnost participace, a zvláště deliberace jsou „měkké“ dovednosti. Lze se jim naučit. Stát bude dbát na jejich zahrnutí do systému vzdělávání včetně vzdělávání dospělých (tzv. občanské vzdělávání). Uvedené dovednosti se však zlepšují hlavně užíváním. Čím více budou občané a občanky zapojováni do diskuse, tím smysluplnější budou jejich diskuse příští. Veřejná správa bude za tím účelem rozvíjet dlouhodobé partnerství s neziskovým sektorem.¹⁹⁴ Vyžaduje to také příslušné dovednosti na straně veřejné správy. Pokrok by měly přinést změny průběžného vzdělávání ve státní službě, nebo vytvoření kompetenčního centra veřejné správy pro tento účel.¹⁹⁵</p>
<p>Vláda práva a společenské překážky participace SDG 5.5 SDG 10.2 SDG 16.3, 16.5, 16.10, 16.a, 16.b</p>	<p>610. Práva jsou v demokracii zaručena zákonem a jsou rovná. Nelze očekávat ochotu podílet se na věcech veřejných v takovém uspořádání, ve kterém může být kdokoliv chápán jako méněcenný, nebo je s ním tak jednáno. Občankám a občanům v tom musí skýtat oporu kvalitní a rychlé rozhodování soudů, boj proti nerovnému zacházení (ať již má podobu korupce, či diskriminace na jiném základě) a účinná pomoc pro případ, že se s někým nezachází rovným způsobem. Minimálními podmínkami jsou národní lidskoprávní instituce dle Pařížských principů¹⁹⁶, do níž by mohla být snadno transformována stávající Kancelář veřejného ochránce práv a dobrá ochrana oznamovatelů protiprávního a neetického jednání. K plnohodnotné demokratické participaci však není dostačující přidělit občanům a občankám formální práva. Musí mít rovněž skutečné příležitosti je uplatnit. Tam, kde jsou lidé ve svých možnostech omezeni, nemůže stát zůstat stranou. Snižování míry chudoby, odstraňování genderových nerovností nebo nerovností ve vzdělávání (Lidé a společnost) mají zásadní význam i pro demokratičnost vládnutí.</p>
<p>Demokratické myšlení je otevřené SDG 16.7</p>	<p>611. V České republice musí také existovat prostor pro alternativní uvažování o tom, jak demokraticky vládnout, protože nelze „od zeleného stolu“ odhadnout demokratické potřeby a vytvořit k nim vhodné formy na desetiletí dopředu. Česká republika bude tento prostor vytvářet přímo, formou státní podpory výzkumu a vývoje. Zdrojem inovací demokratického vládnutí však mohou být také návrhy různých think-tanků a NNO, práce tzv. politických institutů při politických stranách, aktivity obcí apod. Ve všech případech platí, že inovace demokratičnosti vládnutí musí být vždy dobře uváženy a ideálně též předem testovány.</p>

bezpečnost), 31 (Přístup k digitální infrastruktuře), 36-37 (Informace občanů, účast a mládež), s. 70, 73-74, 79-80.

¹⁹⁴ ÚV (2021) Strategie spolupráce veřejné správy s nestátním neziskovými organizacemi na léta 2021-2030.

¹⁹⁵ OECD (2023) Public Governance Review: Czech Republic, recommendations, s. 93.

¹⁹⁶ OSN (1993) Rezoluce A/RES/48/134, National institutions for the promotion and protection of human rights.

6.2 Dlouhodobá efektivita vládnutí

Různorodost nároků na veřejnou správu a potřeba soudržnosti politik

SDG 16.6

612. Dlouhodobá efektivita vládnutí záleží zejména na dlouhodobé efektivitě institucí veřejné správy, na kterou jsou z tohoto důvodu kladeny vysoké nároky. Veřejná správa by měla být transparentní, předvídatelná, dostupná a neměla by porušovat princip nestrannosti ve snaze dopomoci někomu k neoprávněnému soukromému zisku. Měla by být účinná a vynakládat prostředky účelně. Měla by být schopná reagovat na změny a dokázat se poučit ze zkušenosti. Každý z těchto aspektů je důležitý a žádný z nich nesmí být soustavně opomíjen. Mezi jednotlivými typy očekávání, resp. nástroji k jejich naplnění, však existuje napětí. Naplňování různých očekávání spojených s veřejnou správou je proto nutné vyvažovat v závislosti na aktuální situaci a poslání konkrétní instituce. Vzhledem k tomu, že v České republice jsou funkce veřejné správy vykonávány jak státní správou, tak v přenesené působnosti samosprávou, je třeba v nárocích na konkrétní instituce brát ohled i na rozdíly mezi nimi. O to důležitější jsou mechanismy, kterými se dosahuje soudržnosti politik, ponechávaje přitom prostor k inovativnímu přístupu.

Odstranění resortismu a ohled na dopady rozhodnutí

SDG 16.6

SDG 17.14

613. Soudržnost veřejných politik ve vztahu k Cílům udržitelného rozvoje¹⁹⁷, resp. cílům ČR 2030 posílí Česká republika intenzivnější horizontální i vertikální koordinací veřejné správy při jejich přípravě a vyhodnocování. Nemusí to být koordinace nutně formalizovaná, musí být ale účinná. Zúžitkovat lze existující komunikační kanály typu poradních orgánů vlády, systému kontaktních míst/osob (focal points) pro agendu udržitelného rozvoje, či setkávání státních tajemníků. Prospělo by přetvoření ÚV do skutečného koordinačního centra (centre of government).¹⁹⁸ K soudržnosti budou směřovat také existující nástroje hodnocení dopadů (např. RIA, EIA a SEA, TIA)¹⁹⁹ a důsledně bude uplatňována zásada, že veřejná podpora nesmí poškozovat dosahování environmentálních cílů EU.²⁰⁰ Není však dostačující politiky dobře vytvářet, je nutné je také jak průběžně, tak zpětně vyhodnocovat (evaluovat) a podle těchto hodnocení upravovat další postup, např. provádět parametrické úpravy systémů, upravovat méně účinné regulace, snižovat administrativní zátěž občanů, podnikatelů/firem i veřejné správy ap. Pro hodnocení je nezbytné jasně stanovit účel, kterého má veřejná politika dosáhnout, a naplňování tohoto účelu sledovat.

Soudržnost nejen uvnitř, ale také navenek

SDG 16.6

SDG 17.14

614. Koordinace a soudržnost veřejných politik se netýká jen území České republiky. Uplatněna bude také na úrovni evropské a globální, od přípravy podkladů pro jednání vlády v institucích EU, přes koordinovanou aktivitu ve funkčně vymezených mezinárodních organizacích, až po koordinovaný

¹⁹⁷ OECD (2019) Recommendation of the Council on Policy Coherence for Sustainable Development.

¹⁹⁸ OECD (2023) Public Governance Review: Czech Republic, recommendations, s. 144-147.

¹⁹⁹ Hodnocení dopadů regulace/RIA – Regulatory Impact Assessment, které pokrývá jak ex ante, tak ex post hodnocení; posuzování vlivu na životní prostředí /EIA – Environmental Impact Assessment a SEA – Strategic Impact Assessment; hodnocení územních dopadů TIA – Territorial Impact Assessment.

²⁰⁰ Zásada DNSH – Do not significant harm.

přístup členských států EU k problémům, pro které je společné řešení účinnější než řešení na úrovni jednoho státu. ([Globální rozvoj](#)).

Soudržnost nejen věcí moci
výkonné, ale také
zákonodárné a soudní

SDG 16.3, 16.6

615. Soudržnost veřejných politik také není pouze věcí výkonné moci. Větší důraz na soudržnost, zvláště na hodnocení dopadů na jiné oblasti a dopadů dlouhodobých, by měly klást i zákonodárné sbory. Kvalitě veřejné rozpravy by významně napomohlo, kdyby legislativní návrhy poslanců, senátorů a krajů využívaly nástroje k vyhodnocování dopadu alespoň v takové míře jako návrhy vládní. Není-li k tomu účelu dostatečná institucionální kapacita, měla by být vytvořena (např. posílením Parlamentního institutu). Soudržnost veřejných politik rovněž není jenom výsledkem procesu, kterým politiky vznikají, nýbrž i výsledkem procesu, kterým se provádějí a kterým se řeší sporné otázky. Zde má vedle veřejné správy klíčovou roli kvalitní, dostupné a rychlé soudnictví, jež ve svých rozhodnutích nesmí vykazovat výrazné regionální odchylky. Předpokladem takového soudnictví je dobrá představa o právních potřebách obyvatelstva²⁰¹ a dlouhodobá strategie, která by měla stanovit především model správy soudnictví, optimalizovat organizační procesy, uspišit elektronizaci justice a určit metody, jakými má být systematicky zlepšován právní řád. Těmto záměrům by pak měla být přizpůsobena institucionální kapacita soudnictví.

Člověk ve středu zájmu

SDG 16.6

616. Při tvorbě politik včetně poskytování veřejných služeb postaví Česká republika do středu pozornosti jednotlivé občany, jejich potřeby a jejich životy, nikoli vnitřní potřeby veřejné správy. V institucích veřejné správy bude rozšířeno systémové myšlení (systems thinking). Nestací „dělat věci správně“, je třeba současně „dělat správné věci“. Podoba politiky nebo konkrétně veřejné služby bude ve větší míře připravována přímo s těmi, jichž se má týkat, a veřejná správa bude příjemce politik přibírat i k posouzení, zda politika či služba dosáhla svého účelu. Po stránce technické jsou k orientaci na příjemce služeb vhodné také různé nástroje z oblasti e-Government rozvíjené v souladu s *Digitálním Českem*. Musí však být vedeny účelem z hlediska příjemce a současně je při jejich užití nutno brát v potaz i skutečnost, že ne všichni se mohou nebo chtějí v digitálním prostředí pohybovat (digital gap). Účelem z hlediska příjemců služby, nebo procesu se bude řídit také způsob a rozsah využití umělé inteligence (AI), zvláště složitějších („hlubších“) forem. Pečlivá pozornost bude věnována rizikům, od role AI jako poslední instace rozhodnutí až po kontrolu nad využíváním dat. Logickým doplněním těchto nástrojů by měly být aktivity vedoucí ke snižování administrativní zátěže občanů, podnikatelů/firem a veřejné správy.

Napřed opřít o data
a testovat, potom zavádět

SDG 16.6

617. U všech veřejných politik je nutné ctít pravidlo „dvakrát měř, jednou řež“. K prověření efektů zamýšlených řešení je klíčové vyhodnotit aktuální vědění, včetně vědění zahraničního, a následně využívat různé formy testování na malých vzorcích při důsledném vyhodnocování. Vhodný prostor se k tomu aktuálně nabízí např. v rámci procesu RIA a doplnění Vládního analytického útvaru o tento rozměr činnosti.

²⁰¹ OECD (2021) OECD Framework and Good Practice Principles for People-Centred Justice.

- Odolnost a bezpečnost
SDG 16.1, 16.2, 16.4, 16.6,
16.a
618. Soudržné veřejné politiky budou působit v celkově odolném systému vládnutí. Důležitou složkou odolnosti je bezpečnost. Bezpečnost jednotlivců, ale též komunit a společnosti jako celku. Bezpečnost má nejen tradiční rozměr silový, ale má též rozměry sociální, ekonomický a environmentální.²⁰² Na úrovni EU²⁰³ a NATO²⁰⁴ již jsou tyto rozměry zachyceny, pro české prostředí tak činí *Bezpečnostní strategie*. Konkrétní bezpečnostní hrozby se mohou rychle měnit a stejně tak jejich význam. Ale typy možných dopadů, pokud se tyto hrozby naplní, jsou poměrně stabilní. Bude proto nadále rozvíjen systém předvídání krizových situací a přípravy reakce na ně, ať již jsou to krizové situace původu přírodního, nebo lidského.²⁰⁵ I v případě bezpečnosti bude zvýšená pozornost věnována roli AI, a to nejen jako příležitosti pro zvýšení bezpečnosti, ale stejnou měrou i jako riziku, ať už by AI využíval soukromý sektor, nebo stát. Překonání krize a vyrovnaní se s dopady však neznamená jen návrat k výchozímu bodu. Odolnost zakládá především schopnost poučit se a posunout se v přístupu k problému na kvalitativně vyšší úroveň. Z téhož důvodu je nutné, aby se na uvedené hrozby či krize nepohlíželo jen jako na problém bezpečnosti a krizového řízení (sekuritizace), ale hledala se vždy hlubší obsahová příčina a proces se nevymykal demokratické kontrole.²⁰⁶ Z hlediska bezpečnosti je nutná také soudržnost na úrovni evropské a globální (např. v boji proti organizovanému zločinu, nebo omezení daňových rájů), tak soudržnost v přístupu moci výkonné a soudní (např. dobrá trestní politika, v níž je složka potrestání vyvážena se složkou nápravy, nebo ochrana dětí před zneužíváním).²⁰⁷
- Odolnost a inovace
SDG 16.6
619. Odolnost systému však dlouhodobě zvyšuje zejména schopnost připravit se na možné změny a schopnost přizpůsobit se jim nebo jim předejít. Některé věci lze do jisté míry předvídat a pomáhají k tomu foresightové nástroje. V situaci charakteristické pro řadu zásadních dlouhodobých výzev, tedy v situaci komplexnosti, nejednoznačnosti a nejistoty, to však nestačí. Systém musí být vybaven značnou schopností inovovat ve vztahu ke sdíleným účelům. Žádoucí jsou proto nejen drobná zlepšení, optimalizace v podobě a tvorbě politik, nebo soustředěné úsilí ve vztahu k dlouhodobému cíli, ale také schopnost přizpůsobit se pružně právě probíhající změně a zejména schopnost pracovat s různými variantami budoucího vývoje i různými typy vzájemných vztahů a schopnost přecházet mezi nimi (anticipatory innovation).²⁰⁸ Do roku 2030 Česká republika vytvoří

²⁰² MŽP, AMO / Baroň, M., Kolínský O. Jungwirth Březovská R. (2023) Bezpečnost a udržitelnost ČR: Hrozby, výzvy, dilemata; MŽP, MMR, České priority (2023) Klimaticko-společenské scénáře rozvoje Česka – Foresightová studie pro aktualizaci ČR 2030, tématický celek Militarizace státu, společnosti a ekonomiky.

²⁰³ EU (2022) A Strategic Compass for Security and Defence.

²⁰⁴ NATO (2022) Strategic Concept.

²⁰⁵ Např. povodně, dlouhodobá sucha, epidemie, úniky nebezpečných látek, narušení funkčnosti významných systémů elektronických komunikací, narušení dodávek elektrické energie velkého rozsahu, narušení zákonnosti velkého rozsahu ap.).

²⁰⁶ MŽP, AMO (Baroň, M., Kolínský O. Jungwirth Březovská R.) Bezpečnost a udržitelnost ČR: Hrozby, výzvy, dilemata.

²⁰⁷ EU (2022) Konference o budoucnosti Evropy. Zpráva o konečném výsledku. Návrh 33 (Bezpečná a důvěryhodná digitální společnost – kybernetická bezpečnost a dezinformace), s. 75.

²⁰⁸ OECD (2019) OECD Declaration on Public Sector Innovation.

takové podmínky, aby inovace probíhaly systematicky a správně plnily svůj účel. V kratším časovém horizontu je třeba uvnitř české veřejné správy vytvářet a udržovat prostor, v němž by se mohlo s procesy, službami a jinými aktivitami experimentovat (např. policy labs, regulatory sandbox apod.).²⁰⁹ Dlouhodobě je nutné zajistit určitou míru autonomie pro nižší úroveň veřejné správy, určitý typ znalostí a dovedností a dostatečnou datově informační základnu.

Subsidiarita v poskytování služeb, metodická podpora a vyhodnocování

SDG 16.6

620. Důsledného uplatnění se dočká princip subsidiarity, tedy rozhodování a zodpovědnost na nejnižší úrovni, na níž je řešení z perspektivy občanů dlouhodobě efektivní. S ohledem k tomuto principu budeme hledat vhodné institucionální uspořádání pro konkrétní oblasti. Existují veřejné služby, které lze nejlépe vytvářet z centra. Tváří v tvář individualizaci potřeb je však stále důležitější role nižších úrovní veřejné správy, na kterých je většina služeb reálně poskytována a které mají bezprostřední zkušenost s účinností služby. Nižší úroveň veřejné správy – bez ohledu na to, zda je vykonává státní správa, nebo územní samosprávné celky – proto získají takovou míru autonomie, která jim umožní postupy inovovat, a zároveň větší míru zodpovědnosti za efekt inovativních řešení. Autonomie a inovace pochopitelně nesmí narušit základní soudržnost v provádění veřejných politik na celém území České republiky. Žádné řešení však není věcí čistě jedné úrovně. Doplněním autonomie nižších úrovní a jejich možnosti inovovat proto musí být metodická podpora, poskytovaná z centra (např. metodickými útvary ministerstev či na úrovni vlády, pravidelnými setkáními, společným informačním systémem ap.) a systém důsledného vyhodnocování (evaluace a audit prováděných inovací). Všechny úrovně musí mít k plnění svých úkolů dostatečnou institucionální kapacitu ([Obce a regiony](#)).

Dostatečné znalosti a dovednosti

SDG 16.6

621. Zvláštní pozornost věnuje Česká republika budování odborného zázemí tvorby a provádění veřejných politik. Vedle pochopení pro různorodost hodnot a zkušenosti s dopady politik jsou odborné znalosti a dovednosti důležitým faktorem ovlivňujícím rozhodování veřejné správy. To se dotýká nejen institucí, které veřejné politiky primárně vytvářejí nebo realizují, ale i těch, které o nich rozhodují (např. zákonodárných sborů). Proto bude intenzivnější propojení veřejné správy s odbornými pracovišti²¹⁰ a rovněž komunikace s těmi organizacemi mimo veřejnou správu, které jsou schopny poskytnout expertní informace. Státní systém podpory výzkumu a vývoje bude k této spolupráci vytvářet podmínky a bude ji povzbuzovat. Užitečnou formou jsou dlouhodobě působící výzkumná konsorcia složená z většího množství různě specializovaných výzkumných institucí, jež na uspokojení dlouhodobých výzkumných potřeb ministerstev spolupracují spíše, než aby si v tom konkurovaly (model konsorcií v rámci programu TA

²⁰⁹ EU (2020) Council conclusions on Regulatory sandboxes and experimentation clauses as tools for an innovation-friendly, future-proof and resilient regulatory framework that masters disruptive challenges in the digital age.

²¹⁰ Např. vysokými školami, výzkumnými organizacemi, Akademií věd ČR a veřejnými výzkumnými institucemi (v. v. i.)

ČR PPŽ 3). Zvýší se také poptávka veřejné správy po různých formách analýz a poradenství, které jí odborná pracoviště mohou poskytnout.

Systematické vzdělávání

SDG 16.6

622. Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy zprostředkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a kompetence nutné pro zvládnutí globálních výzev, které před veřejnými správami stojí (zvláště dovednost realizovat participativní procesy, schopnost pracovat týmově, schopnost zvládat práci s digitálními nástroji, komunikační dovednosti a schopnost pokročilé práce s daty v případě analytiků). Veřejná správa si vytvoří substantivní představu o žádoucích kompetencích – nikoli pouze specifických znalostech – a soustředí se na její dosažení.²¹¹ K účelu vzdělávání lze využít již existujících forem, např. systém vzdělávání dle zákona o státní službě²¹², zákona o úřednících územních samosprávných celků²¹³, působení Institutu pro veřejnou správu Ministerstva vnitra, vzdělávání v síti municipalit rozvíjejících MA21, různé formy spolupráce s veřejnými vysokými školami či systém stáží ve veřejných správách jiných zemí či v Evropské komisi.

Dostupnost a kvalita dat a informací

SDG 16.6

623. K dobré tvorbě a provádění veřejných politik jsou nezbytná kvalitní data a informace. Rozvine se proto systém, který datové a informační potřeby veřejné správy pravidelně aktualizuje a propojí zdroje z různých oblastí. Vhodným rámcem pro tento účel je e-Government, vhodným nástrojem implementační plány *Digitálního Česka*. Součástí systémového řešení bude zákonná povinnost veřejné správy provádět datový přezkum, během kterého budou identifikována data, kterými konkrétní organizace disponuje. Na základě toho budou vytvářeny popisy dat, které budou evidované a snadno dohledatelné ve veřejném registru.

Veřejná správa jde příkladem

SDG 12.2, 12.7

SDG 16.6

624. Veřejná správa půjde příkladem i v záměrech ostatních klíčových oblastí. Takový postup má jak hodnotu symbolickou, tak – vzhledem k významu státu jako ekonomického aktéra a současně regulátora ekonomických aktivit – hodnotu praktickou. Česká republika se zasadí o maximální rozšíření veřejného zadávání odpovědného vůči udržitelnému rozvoji, sníží environmentální zátěž, kterou její činnost vytváří a bude mít přehled o tom, jestli alokace finančních prostředků prostřednictvím veřejných rozpočtů, či alespoň státního rozpočtu přispívá k naplnění Cílů udržitelného rozvoje.²¹⁴

²¹¹ OECD (2023) Public Governance Review: Czech Republic, recommendations, s. 304.

²¹² Zákon č. 234/2014 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

²¹³ Zákon č. 312/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁴ OECD (2021) Declaration on Building Trust and Reinforcing Democracy, Annex C – OECD Action Plan for Governing Green.

Strategické cíle

23. Veřejná správa i občanská společnost mají znalosti a dovednosti, jež jim umožňují dobře hrát svou roli v procesu tvorby politik.

- 23.1 Vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy reálně rozvíjí systémové uvažování, schopnost zapojovat veřejnost do tvorby politik a zprostředkovává jak nejnovější vědecké poznatky, tak kontakt se zkušenostmi z jiných zemí.
- 23.2 Systém vzdělávání a aktivity neziskového sektoru zajišťují rozvoj participativních a deliberativních dovedností občanů a občanek.

24. Veřejné politiky jsou soudržné ve vztahu k Cílům udržitelného rozvoje reprezentovaným cíly strategického rámce Česká republika 2030

- 24.1 Veřejná správa má dostatečnou institucionální kapacitu k vytváření soudržných politik.
- 24.2 Instituce veřejné správy formulují dlouhodobé záměry a jejich naplňování řídí pomocí strategických materiálů.
- 24.3 Veřejné politiky jsou založeny na dostupných znalostech a jsou systematicky posuzovány předem s ohledem na možné dopady na příjemce, vedlejší dopady a dlouhodobé dopady.
- 24.4 Veřejné politiky jsou systematicky vyhodnocovány jak průběžně, tak zpětně.

25. Data a informace pro potřebu tvorby politik jsou kvalitní, snadno dostupné a umožňují informované rozhodování

- 25.1 Systém sběru a sdílení dat a informací funguje takovým způsobem, že jsou možné dobré analýzy problémů, tvorba variant řešení, ex ante hodnocení dopadů a hodnocení výsledků politik.
- 25.2 Data a informace veřejné správy jsou občanům a občankám v takové formě, která jim maximálně usnadňuje podíl na tvorbě politik.
- 25.3 Výzkum výrazně přispívá k tvorbě politik, jak dlouhodobě, tak v návaznosti na bezprostřední poptávku.

26. Inovace v tvorbě veřejných politik jsou trvalou součástí fungování veřejné správy na všech úrovních

- 26.1 Funguje systém podpory inovací v tvorbě veřejných politik.
- 26.2 Experimentální testování je rozšířenou formou tvorby veřejných politik.
- 26.3 Deliberace je rozšířenou formou tvorby veřejných politik.

27. Veřejné politiky zvyšují inkluzivitu a dlouhodobou efektivitu vládnutí

- 27.1 Rozhodování o podobě politik je reprezentativní a přímý podíl na rozhodování je nedílnou součástí tvorby politik.
- 27.2 Veřejná debata je transparentní a umožňuje posoudit původ a hodnotu informací.
- 27.3 Veřejná správa zná právní potřeby obyvatelstva a dokáže je uspokojit.
- 27.4 Služby a procesy veřejné správy jsou digitalizovány všude tam, kde to přináší prospěch z hlediska konečných příjemců takové služby či procesu.
- 27.5 Veřejné zadávání je odpovědné ve vztahu k udržitelnému rozvoji.

Indikátory

[Původní příloha č. 1. Indikátory budou publikovány on-line na webu www.sdg-data.cz a nebudou již přílohou materiálu.]

Seznam zkratk

[Bude doplněno]

Seznam literatury

[Bude doplněno]